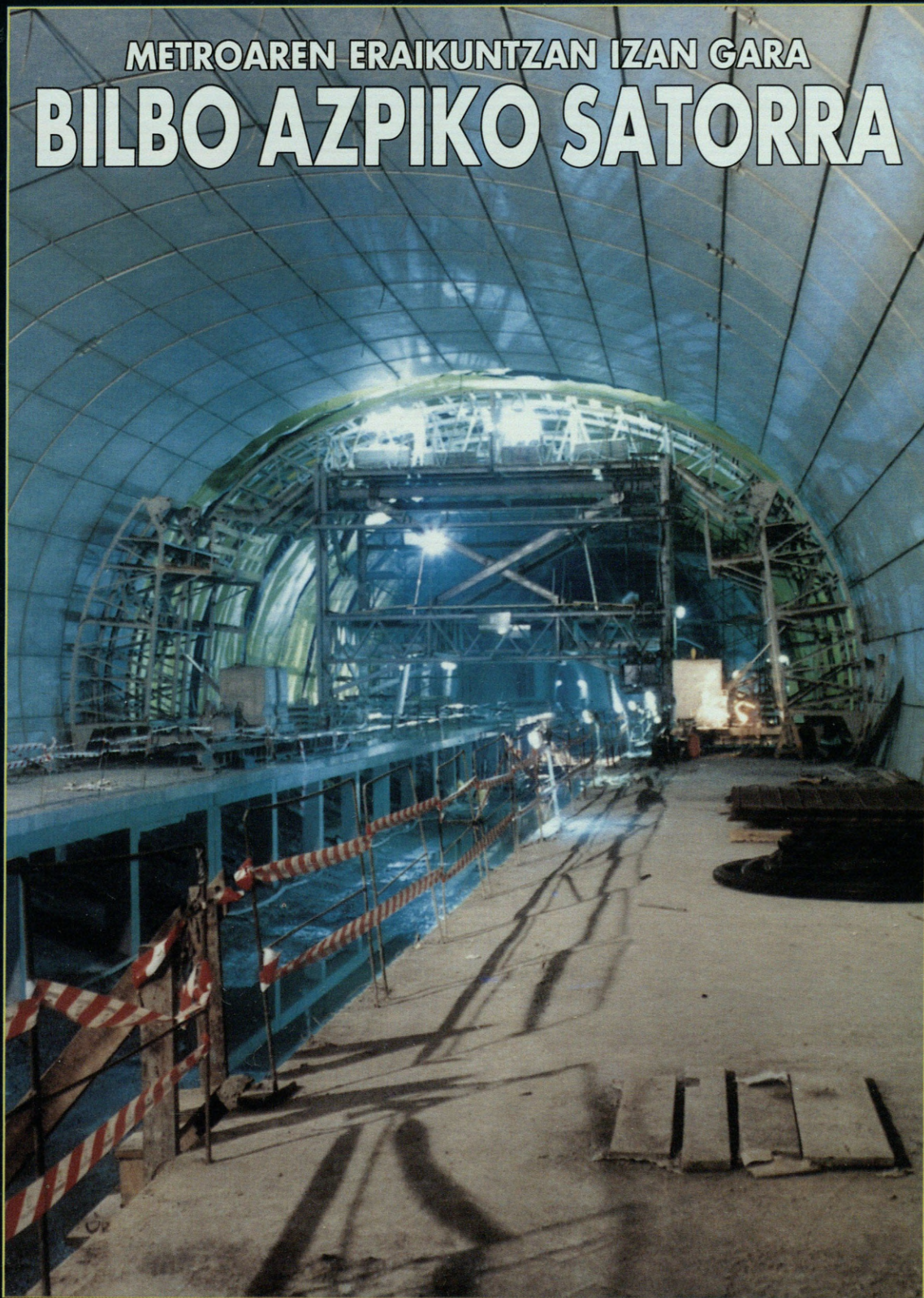

ARGIA

METROAREN ERAIKUNTZAN IZAN GARA BILBO AZPIKO SATORRA

POLITIKA

urpeirik gabeko
testiguen
baliogarritasuna
ezbaian

JOSE MARI

RODRIGUEZ IBABE

«kerlariok ez dugu
gauza berririk
asmatzen, dagoena
merkatu baizik»

EUSKALDUNTZEA

Hamargarren
urteurrenak
HABEko habeak
dardarazi ditu

LEHIAKETA

Bertsolari
Txapelketa
Nagusiaren
jarraipena

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Nafarroa Oinez Tuteran

HASIERAN Tuterako Ikastolak asmo lor-
ezina bazirudien ere, beren haurrak era-
matzen zituzten gurasoek ziur aski ezin ze-
naketen asmatu horrenbeste oztupo egonen
zirenik seme-alaben heziketa arriskuan ez
zirenik. Gaur egun ehun haurrek osatuta,
heziketa izandako eraikuntza batean ko-
munitate dago, zeinen teilatuari ikasturtero
prefabrikatutako gelak erantsi behar bai-
zizkio, Erriberan ikasleen kopurua go-
ratzen baitoa.

Baina Euskal Herriko mutur honetan,
inbasioari aurre egiteko mendez mende
izandako mugan, beste muga bat
espanolismoa babesteko nahian jarrita da-
go. *Vascuencearen legea* hain zuzen, he-
men euskalduntzea beste inon baino zai-
dago gerta dadin eraginik. Hemen ez dago
sare pribatuaren edo publikoaren artean
aukeratzerik. Ez dago legea aldatzean itxa-
ropenik aldatzekotan mesede ahulegia
egiten bailioke ikastolari—. Eta Nafarroa
Oinez, berriz, ez da hurrengoan ere Tuteran
izanen. Beste ikastolen elkartasunaren bide
bikarraz lor daitekeena urrunegi geratu
zaigu. Ez da nire asmoa elkartasun hori
zaintzan jartzea, honen froga ugari baititu-
gu. Nire ustez, ez dira ikastola ezberdinen
egoerak merezi duten bezala aztertu, hots,
euskarak hemen jasaten duen murrizketa ez
da aintzakotzat hartua izan. Gure seme-ala-
bek euskaraz egin dezaten nahi dugunok

IRAKUR- LEAK MINTZO

ikastola baino ez dugu. Erriberan ikastola
eta euskaldunak egotea ez da nahikoa ha-
rrortzeko. Mesedez, aurrerantzean ez pen-
tsatu Heziketaren Erreforma dela eta ikas-
tolek dituzten beharretan bakarrik, eta
eman behingoz aukera inoiz izan ez duen
ikastolari.

Tere
Tutera (Nafarroa)

Beldur erreala soingurutzekoa

IRAKURRI dut oso interesaturik Xabier
Kalparsororen kontakizuna, eta iruditut zait
oso interesantea baita zine gidoi bezala,
halako pelikula beldurgarri bat egiteko
modukoa, Estatu Batuetan txurroak bezala
egiten diren horietakoak.

Jakina da nola Estatu Batuetako poeta
nazionala Edgar Allan Poe den, eta hortik

guztiz normala zait terrorezko jenero na-
gusietakoa izatea laterri hartan.

Gidoi hauek denok antzerakoak dira,
etsaitasun egoera orokor baten barruan,
kasu bat gerrarena izanik, iheslari baten
paadizoak antzeztan dira, bildurik dabile-
larik bere etsaiengatik. Eta ikaraturik dago,
izerdi batean, zeharka begiratzen du, es-
kubarruak paretan kontra jarritik, eta badoa
iheska, noragaberik sarriegi, gauaren zehar,
urrutiko argi meheak iluminaturik.

Ikuspegi mediku batetik hemen badago
diagnostiko diferentzial bat egin ahal dena.
Zeren beldurra berez ez baita txarra, bene-
takoa delarik persekuzio orduan gorde
egiten du, eta zaindu. Orduan neurrizkoa
da.

Baina inguruan ez du ezerk beldur hori
eragiten, persekutazailerik ez dagoenean,
eta hala ere beldurra pizten denean, orduan
patologikoa da lotsa. Eta berdin gertatzen
da neurosi mota guztiekin, non estuasuna
edo antsietatea berez estresgarri ez diren
egoeretan sortzen baita.

Hau kasu patologikoetan. Kalparsororen
kasuan beldurra erreala zen baina, ez ima-
ginaziozkoa.

Bueno, imaginaziozkoa diogu, eta horrek
baditu bere erroak kanpo errealtatean,
noski. Baina oraingo eta hemengo honetan
ez, eta hor berezitzen da psikiatriazko pa-
tologia.

R.G.
Soraluze (Gipuzkoa)

H I R U G A R R E N B E G I A

Goroldioa biltzen

ONARTZEN dut (edo
agian aitortu, baina kon-
notazio kristauak...). Au-
rreko alean esan genitue-
nak ez zirela zuzenekiak,
alegia. Ez eduki aldetik, ez
baitugu gure iritzia joan
den astetik hona aldatu,
baina bai egokitasun al-
detik. Ez genituela geure
barne gogoeta erabat pri-
batuak kanporatzeko era-
bili behar lerrook. Haus-
nartzera larrera joatea ho-
be genukeela (dagoene-
ko, gainera, harri erabiliak
ez du goroldiorik biltzen).

Lan handia egin zuten,
bestalde, dosierra osatu
zuten kazetariak (irakurle
asko izanen dira bertso-
zale, gainera). Uste dugu,
hala ere, dosierra eta on-
doren AEDrena batera
betekada sortzeko modu-
koa zela: azentu guztiz
gozoaz ahoskatu behar
den *euskal* kutsukoa.

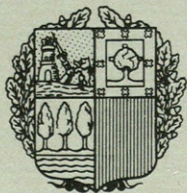
Denetarik ekarri digute
azkenengoan: sukalde-
koak, euskal kulturaren
vedette-a, mendi gaineko
gozominak... Ona, txukun
osatutakoa, eta anitza

(pentsa, bertsolaritzaz ere
bazekarren erreportaia-
rik). Polita zartagin arteko
tirabirena. Denak bat da-
toz, nonbait, sukaldaritzari
bi adjetibo jarri behar zaiz-
kiola: ona edo txarra. Bes-
telakoak soberan daudela,
apaintzeko letxuga hos-
toak baino ez direla. Hala
ere, bere horretan utzi
beharrean, hortxe aritzen
dira denak saltsa euren
burduntzaliak nahasi na-
hian: zaharra, berria, kla-
siko berritua... Egoiari
irakina moztea dute kon-

tua, lodituz baina erre ga-
be berritua irakin dezan. Ez
dute —ez zaie komeni—
ona edo txarra aukeran
utzik, saiatuko dira hi-
ka-mikaren irakina ez
itzaltzen, adjetiboak es-
pezieak bailiran erabiliz.
Ez dakit propio egingo du-
tenentz, baina denei ahaz-
ten zaizkie sukaldaritzari
erants dakizkioken bi es-
pezie: garestia edo mer-
kea. Saltsa horretan ez du-
te ogirik bustitzen.

MIKEL ELORZA

- 7.** Politika kronika. AITZIBER YARZA.
- 8.** Lekukoen babeserako legearen bideratzeak aurrera darrai. Itzal arteko testigantzak. AITZIBER YARZA
- 12.** Politika ttantaka.
- 14.** Nazioarte kronika. LUKAS MARTINEZ.
- 16.** Frantsesen oinpetik Alaren besoetara. XABIER LETONA.
- 18.** Nazioarte ttantaka.
- 20.** Itziar Unzueta, Inkoa Sistemaseko gerentea. «Gure bezeroak diren baserritarak enpresariak dira». MYRIAM GARTZIA.
- 22.** Azaroan 1ean hasi du Herri Irratiak COPERik gabeko bide berria. Banaketa eta gero, lanean. AMAGOIA IBAN.
- 24.** HABEko lau euskaltegi publikoetako irakasleak greban dira: Habeak dardar batean. ALBERTO IRAZU.
- 28.** Lurpeko zizare mekanikoa. MYRIAM GARTZIA.
- 32.** Jose Mari Rodriguez Ibabe: «Ikerlariok ez dugu gauza berririk asmatzen, dagoena merkatu baizik». AMAGOIA IBAN.
- 38.** Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
- 40.** Datozen asteotan izango dira antzezlanen estreinaldiak. Altxatu du oihala antzerki denboraldiak. JOXI GOIKOETXEA.
- 44.** Euskal Herriko Bertsolari Txapelketa Nagusiko kanporaketak. Poto egiteko zorian dago Iparraldeko bertso mundua. PATXI GAZTELUMENDI.
- 48.** Jean Mixel Larrasketek Zuberoako kantu tradizionalen multimedia landu du. «Kantuan transmisiorako ohizko bideak mundu modernora ekarri behar dira». J.J. PETRIKORENA.
- 51.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura Agenda.
- 54.** Argitalpenak.
- 58.** Aukeran.
- 66.** Arregi Normalkuntzaindiara. XABIER LETONA.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

POLITIKA: EAJk urriaren amaieran Senatuan aurkeztu zuen salatzaile, lekuko eta perituen babeserako lege proposamena. Bertan onartu ondoren Kongresura joango da eztabaidatu eta bozkatua izateko. Sorburua Barne Sailean izan zuen lege honen bidez, zenbait kasutan lekukoak aurpegia estalirik aritzea ekarriko du. Ondorioz, defentsarako eskubidea eta lekukoen babeserako eskubidearen arteko tirabirak sortu dira. /8

EUSKALDUNTZEA: Bi hilabete daramatzate greban HABEko euskaltegi publikoetako irakasleek. Irakasleek lan hitzarmena ez betetzea leporatzen diote Administrazioari. Administrazioak, aldiz, eurenak gehiegizko eskakizunak direla. Ezin ulertuaren itzalean, baina, lan arazoa baino gehiago egon daiteke: 1984ean HABEk pilototzat jo zituen euskaltegi hauen etorkizuna eta zeregina zalantzan jarria dago. /24

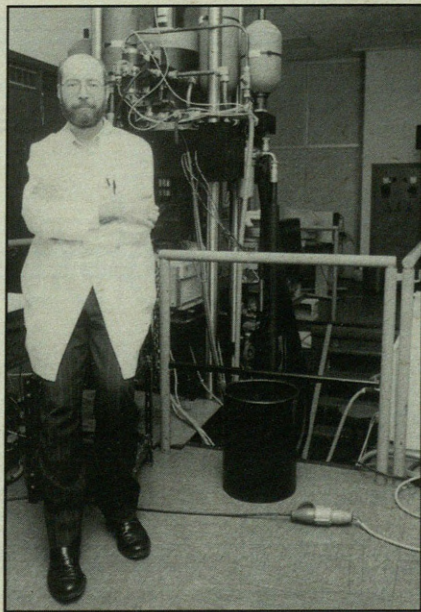
Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamenduak

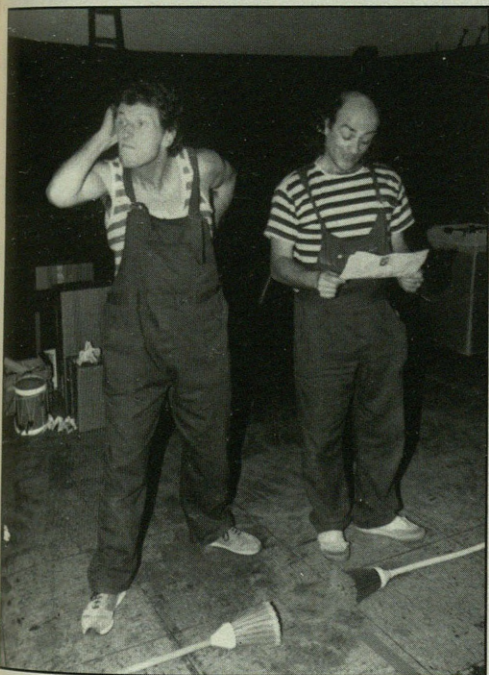
Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

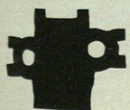
BILBOKO METROA: Bizkaiko hiriburuaren azpitik, 6.200 metroko kobazulo modukoan, langile zein makinak sartorren antzera ari dira lanean; helburua, 1995eko bigarren seihilabeterako metroa martxan jartzea. Lur azpitik 25 metrora, argazki kamera lepotik zintzilik, Bilboko eguneroko bizimodutik urrun samar sentitu gara. /28

J.M. RODRIGUEZ IBABE: Espainiako ikertzaileen artean ospetsua da oso donostiar hau bere espezialitatean. Altzairuaren inguruko ikerketak egiten ditu CEITen eta Ingeniaritza Eskolako irakaslea da. Omenaldia jasoko du azaroaren 20an, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroako Injineruen Elkargoaren eskutik. Euskararen alde bere arloan egin duen lana da arrazoi./32

ANTZERKIA: Iritsi da antzerki denboraldia. Datozen asteotan urte bukaera bitarte aurkeztuko baitituzte taldeek beren obra berriak eta burutuko jaialdi garrantzitsuenak. Zein obra berri ikusi ahal izango diren, beren xehetasunak eta noiz estreinatuko diren aipatu dizkigute taldeetako partaideek./40

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.

ZUZENDARIA: Garbiñe Ubeda.

GERENTZIA: Joxe Mari Irazusta.

ADMINISTRATZIOA: Aitor Aznar.

PUBLIZITATEA: Josu Martikorena, Pello Zubiria.

PROMOZIOA: Jose Luis Olaziregi.

HARPIDETZAK: Olatz Korta.

BIDALKETA: Koldo Azkue, Pedro Benitez «Zapa».

ERREDAKZIOA

LASARTE: Joxi Goikoetxea, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Juan Jose Petrikorena, Aitziber Yarza.

BILBO: Myriam Gartzia, Xabier Letona.

IRUÑA: Patxi Larrion.

URRUÑA: Ixabel Etxeberria.

ERREDAKZIO LAGUNTZAILEAK

LASARTE: Ritxi Lizartza, Bego Montorio, Jon Odriozola, Joxemi Saizar, Patxi Sarriegi.

BILBO: Maite Artola, Monika Belastegi, Patxi Gaztelumendi, Mikel Lizaso, Nere Portillo, Lierni Uribarren, Arritxu Zelaia, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.

GASTEIZ: Jaione Guridi, Olatz Irizar, Leire Lopez de Aberasturi, Vanessa Sanchez.

IRUÑA: Iñigo Herce, Ixiar Rozas, Ander Usabiaga, Miren Valverde.

KOLABORATZAILEAK

Iñaki Agirresarobe, Joxerra Aizpurua, Gurutz Ansola, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Patxi Azpillaga, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Iñaki Barcena, Itxaro Borda, Pablo Cabeza, Sergio G. Cruzado, Jean Louis Davant, Joxan Elosegi, Ramon Etxezarreta, Luis Fernandez, Julian Florez, Ander Gillenea, Garikoitz Garaialde, Joxan Goia, Andres Gostin, Joxe Anjel Iturbe, Joxemari Iturralde, Joxe Lacalle, Josu Landa, Karmelo Landa, Juan Jose Lapitz, Jon Larrañaga, Xabier Lekuona, Emilio Lopez Adan, Iñaki Martiarena «Matti», Xabier Mendiguren Elizegi, Imanol Murua Uria, Iñaki Murua, Bea Narbaiza, Ihintza Ostolaza, Jaione Ogiza, Joxe Mari Ostolaza, Jesus M. Rodriguez Ibabe, Juanjo San Miguel, Jon Sarasua, Eulogio Talavera «Tala», Arantza Tapia, Txillardegi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Fernando Villar, Iñaki Zarata, Patxi Zubizarreta.

HIZKUNTZ ARDURADUNA: Mikel Elorza.

ARGAZKILARIA: Leire Arzuaga.

DISEINUA, INFOGRAFIA ETA MUNTAKETA: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.

BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48002 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruña.

Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.

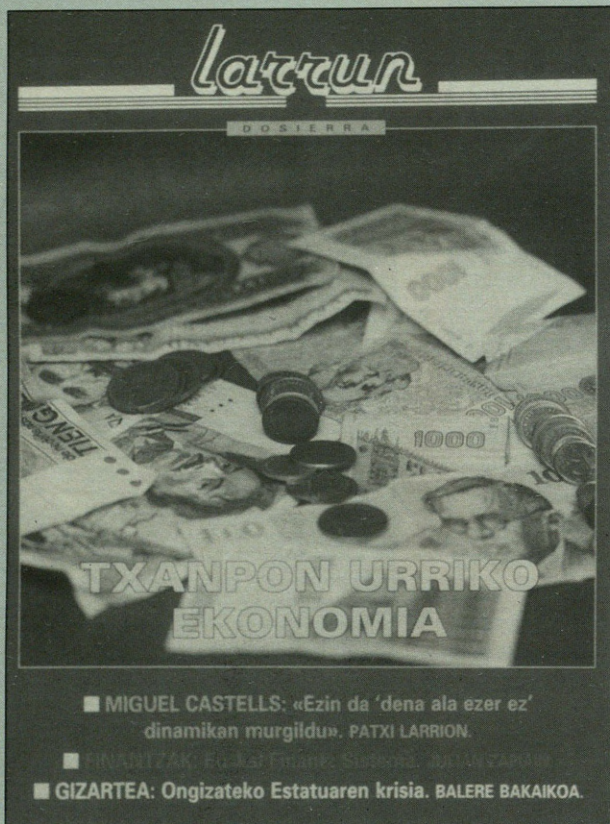
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña. Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA: Antza, S.A.L.

MIGUEL CASTELLS

«Ezin da dena 'ala ezer ez' dinamikan murgildu»

EKONOMIA DOSIERRRA

- Euskal Finantz sistema
- Ongizateko Estatuaren krisia
- Ipar-Hegoa izeneko ekonomia.
- II. Ekonomia berri batetarat.

Mugarik gabeko pentsamendua

Jaso ezazu LARRUN etxean

IZEN-ABIZENAK

HELBIDEA Tel.:

HERRIA

HERRIALDEA K.P.

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

SUKURTSALAREN ZENBAKIA

KONTUAREN ZENBKIA

(Urtean lau ale. Hego euskal Herria: 3.000 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera)

LARRUN, 20160 Lasarte-Oria, 142 p.k. Gipuzkoa

Manipulazioak aurpegi ugari ditu

BAHIKETAK iraun duen bitartean Ikusiko langileak protagonista bilakatu izan dira. Mobilizazio ugari egin dituzte, eta zenbaitetan Ajouria Eneko Itunarekin aritzeaz salatuak izan badira ere, hor jarraitu dute, beraiek nahi zuten bakarra Julio Iglesiasen askapena zela esanez. Nahiko fin ibili dira bahiketan zehar, baina benetako aurpegia Julio Iglesias aske geratzearan ikusiko zitzaizela ere uste zuten batzuk, eta baita ikusi ere.

«Ikusiko langileak ezin dira ETA-ren aurkako mugimenduekin identifikatu», «ez gaitu inork manipulatu eta gidatu» bezalako esaldiek bete

zuten Ikusiko langileen mobilizazioen amaieraren berri emateko prentsaurrekoa. Beraiek agian ez dira manipulatuak sentituko, baina langileen neurtaltasunean sinesten zuen bat baino gehiago damutzen hasia da. Oso argi geratu zen langileen jarrera bildutako diruarekin zer egin behar zuten azaldu zutenean.

Langileek bildutako dirua, 250.000 pezeta (11.364 libera inguru) talde bakezaleen artean banatuko zutela esan zuten. Une horretaraino dena ongi, baina talde horien barruan Ajouria Eneko Itunaren inguruan mugitzen direnak bakarrik sartzen ziren.

Elkarriri, aldiz, dirurik ez diotela emango azaldu zuten. Horren arrazoi gisa, Elkarrir lagundu ez dien talde bakarra izan dela azaldu zuten. Ikusiko langileen helburua Julio Iglesias askatzea bazen, ez al zaie laguntza iruditzen bahiketa gertatu eta berehala bahiketa ezetsi eta bakerako zazpi proposamen luzatzea? edo ez al da laguntza Elkarririko kideak Julio Iglesiasen askapena eskatzeko antolatutako manifestaldietan ikustea? Bahiketa honen amaieran azaldu da Ikusiko langileen benetako aurpegia. Hala ere, batzuk oraindik gogoratzen gara irailaren 11ean Donostian Iglesias askatzeko egin zen manifestazioa burutzen zen bitartean Ikusiko hainbat langile, Elkarririkoekin sinadurak biltzeko jarritako mahaietara hurbildu eta bertan sinatu ondoren, Elkarrir lanari babesa eskaintzen ziotela azaldu zutela. Agian langile hauek dira orain manipulatuak senti daitezkeenak.

Joxe Lasarte izan da oraingoan Goardia Zibilaren esku jasan duen torturaren arrastoak erakutsi dituen. Berrir ere, agerian geratu da komisaldegietan atxilotuek jasaten duten egoera. Kasu honetan ere, bera errudun zela azalduko zuen paper bat sinatzea izan da lortu nahi zuten helburua. Hala ere, hainbat epailek oraindik ere, era horretan sinatu diren paperei jaramon egiten die inolako lotsarik gabe.

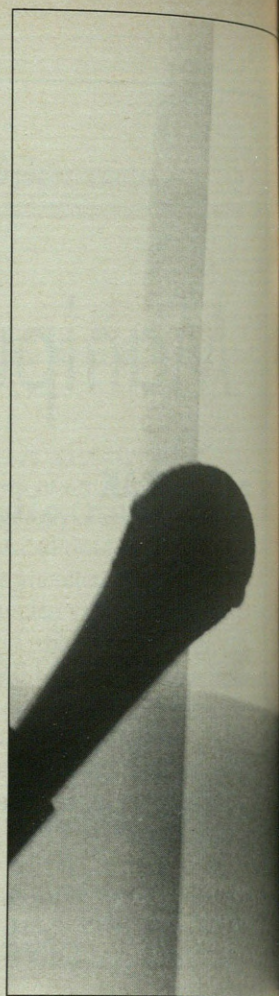
NEGOZIAZIO eta tregua hitzak, espero zen bezala, bahiketaren amaierarekin batera entzuten hasi ziren. Horrela zenbait egunkarik gobernu eta ETArekin arteko kontaktuen berri ematen zuten. Berri hauen arabera, gobernuak talde bakezaleak publikoki elkarrizketa hauei babesa ematea nahiko luke eta alderdi politikoei ere elkarrizketetan indarra ematea. Hemen ere, antza denez, eta batzuek atsegin ez badute ere, gobernuak Elkarririkoekin eragina jasan duela ere pentsatzen has gaitzke. Baina kasualitatea dela esango due-nik ere ez da faltako.

Aitziber Yarza

Lekukoen babeserako legearen bideratzeak aurrera darrai

Itzal arteko testigantzak

Salatzaile, lekuko eta perituen babeserako EAJk Senatuan aurkeztu zuen lege proposamenari bidea ireki zitzaion. Orain, Kongresura igaroko da eta bertan eztabaidatu eta bozkatu. Baina, antza denez, aldaketa ugari jasango ditu. Lekukoen nortasunari buruzko datuak eta irudi fisikoa ezkutuan mantentzea da lege proposamen honen oinarria. Barne Saitetik sorturiko lege honek eztabaidarako hizpidea eman du lege munduko jendearengan.

«epaileak edo epaimabaiak erabakiko du lekukoaren nortasuna agertzea beharrezkoa den ala ez, eta nortasuna eman ahal izateko lekuko, salatzaile edo perituaren aurretiko baimena behar da». Beraz, garbi azaltzen da ahozko epaiketan lekukoaren izena ere ez dela jakin ahal izango, berak nahi ez badu.

Lege proposamen honetan ere epaiketa burutzen den bitartean eta ondoren lekukoei eman beharreko babesa aipatzen da. Horrela, zenbait kasutan, pertsona horiei bizimodu berri bati hasiera eman ahal izateko dirua eta nortasun berria ere emango zaie.

Bestetik, testigantza hauek froga balioa izango dute baldin eta ahozko epaiketan ere berresten badira. Beraz, kasu hauetan froga bezala erabili ahal

URRIAREN 20an EAJk lege proposamena aurkeztu zuen Senatuan. Proposamenak egoera bati erantzuten dio. Lege proposamenaren arabera, eguneko esperientziak erakusten du herritarrek talde armatu edo talde kriminal antolatuen aurkako epaiketetan polizia edo justizia administrazioarekin ez kolaboratzeko duten jarrera, gerora gerta dakiekeenaren beldur baitira. Beraz, legearen helburua, lekuko, salatzaile eta perituei babesa ematea litzateke; beren nortasuna ezkutuan gorde ahal izatea funtsean.

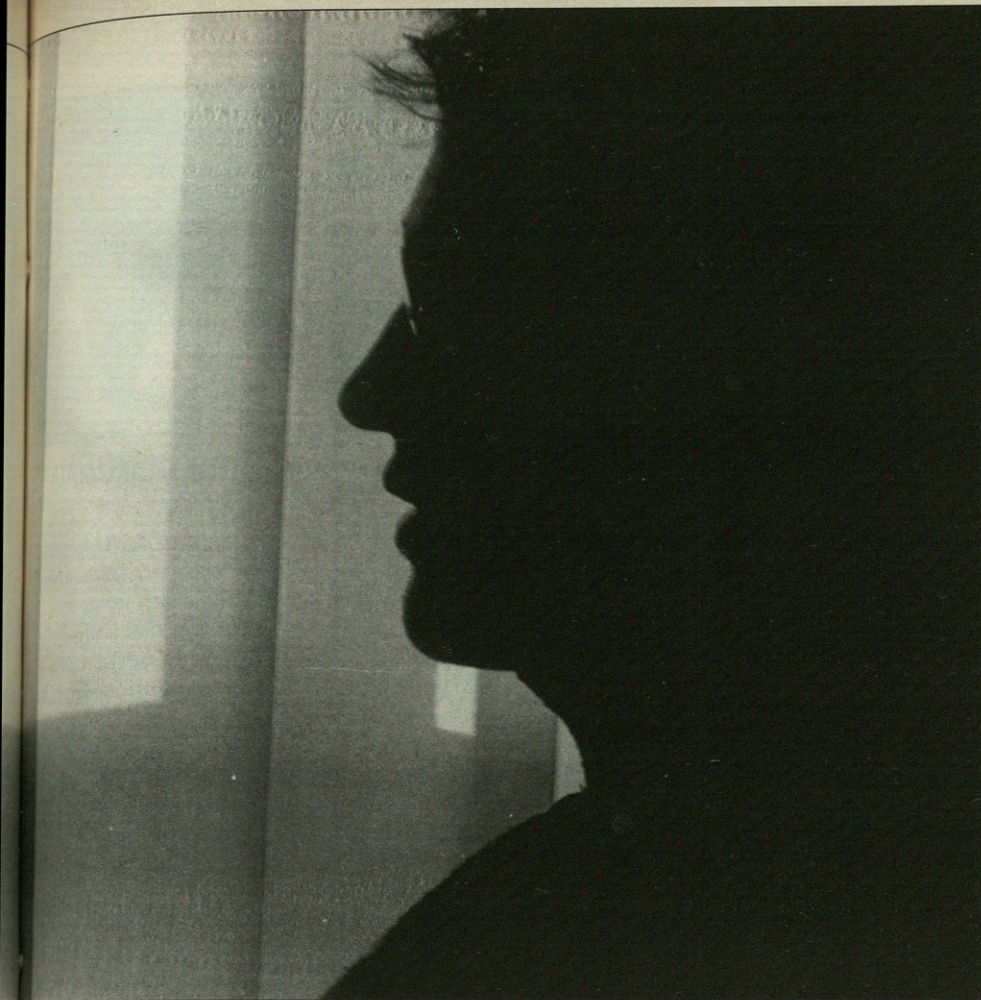
Babes hau bermatzeko EAJren lege proposamenak hainbat abantaila eman nahi dizkie. Abantaila hauek terrorista, talde armatuetaiko kide edo beraien laguntzaile eta baita talde kriminal antolatu eta bortitzen aurka egiten diren epaiketetan erabili ahal izango dituzte

lekuko, salatzaile eta peritoek. Beti ere epailearen erabakiz. Lekukoak poliziaren salatariak edo damutuak baldin badira, abantaila hauek jasotzeko eskubide bera izango dute. Baina salatzaile, lekuko eta perituei babesa emateaz gain, kasu berezi batean akusatuak ere babesten ditu. Delitu hauen inguruan ikertzen dabiltzan Segurtasun Indarretako kideren baten aurka kereila edo salaketa bat jartzen bada, eta epaileak ez baditu kriminaltasun aztarna arrazionalak ikusten, Segurtasun Indarretako kide hauek ere erabili ahal izango dituzte lege honek eskaintzen dituen abantailak.

Lege proposamenaren

arabera ikerketa epean epaileak, fiskalak eta ikerketan parte hartzen duten poliziek bakarrik ezagutuko dute lekukoaren nortasuna. Ahozko epaiketan, berriz, lege honen hasieran azaltzen denez, alderen batek eskatuz gero, lekuko, salatzaile eta perituen izen eta abizenak jakin ahal izango dira. Pertsona horren bizileku, lanbide, bestelako datu pertsonalak eta irudi fisikoa, aldiz, ez dira eskainiko. Horrela, testigantza aurpegia estalirik edo beste edozein sistema erabiliz egin dezakeela aipatzen da. Baina hasieran izen eta abizenak emango direla aipatzen bada ere, lege proposamenaren seigarren artikuluan argi azaltzen denez,

■ Epaile, fiskal eta abokatuek EAJren lege proposamenean gauza asko aldatu beharko liratekeela aipatu digute ●

EAJren lege proposamenean lekukoaren irudi fisikoa erabat babesten da. Nortasunari dagokionez, hasiera batean ahozko epaiketari izen eta abizenak azaldu beharko direla badio ere, ondoren, horretarako lekukoaren baimena behar dela dio.

izango dira ezkutuan egin-
dako adierazpenak.

Gai honen inguruan politikariek erabakiko dutela eta, beraiengana jo dugu iritzia jasotzeko eta denetarik azaldu badute ere, lekukoaren babeserako lege honek aurrera jarraituko duela dirudi, hainbat alda-
keta jasango baditu ere.

Lekukoak babesteko beharraz

Baina gai honek zuzenki ukitzen duen beste sektore baten iritzia ere bildu nahi izan dugu abokatu, epaile eta fiskalekin mintzatuz.

Sortzen den lehen zalantza lege hau beharrezkoa ote

den ala ez litzateke, eta zentzu honetan asko izan dira legeek arlo honetan hutsune nabarmena dutela aipatu digutenak. Honen harira mintzatu zaigu Juan Bautista Cremades Gipuzkoako Entzutegi Probintzialeko lehendakaria. «*Hor dagoen errealitate bati buruzko erreflexioa egin da legea idazteko orduan, eta zentzu horretan positiboa da. Baina arazo hau ez da soilik talde armatuen kasuan ematen. Edozein gertaera bortitzen aurrean jendeak ez du lekukotasuna ematera etorri nahi izaten, beldur baitira.*

Lekukoaren babeserako legeetan hutsunea bada-
goela azaldu dutenak asko izan badira ere, gehienak

lege proposamen honekin edo honen hainbat atalekin oso kritiko azaldu dira. Kritika hauek oso era ezberdintakoak izan dira. Isabel Rodriguez fiskalak adibidez, legearen beharra aipatu ondoren, iritzi kritikoa ere azaldu digu: «*Ez dut batere argi ikusten zer dela eta zabaltzen den babes hau Estatuko Segurtasun Indarretako kideengana. Arrazoiketa horren bidez babes hau epaile eta fiskalengana ere zabaltzea beharko baidateke, egoera benetan ulertezinera iritsiz. Sekretismoa izugarria litzateke, Konstituzioarekin bat etorriko ez litzatekeena.*

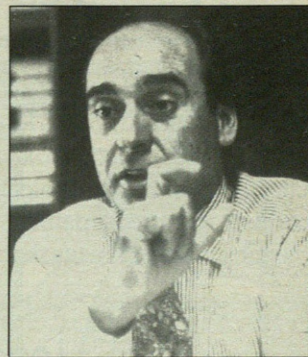
Kritika gehienak ahozko epaiketaren ingurukoak

RICARDO SANZ

EAJko senadorea

«*Gure proposamena zegoen hutsune bat betetzera dator. Gaizkileak justiziaren erabakien aurretik doaz eta honekin berdintasuna lortu nahiko genuke. Akusatuak aurkakotasun berme osoa izango du, nahi dituen galderak egin ahal izango baititu abokatuak, lekukoaren nortasuna agerian uzten ez duten bitartean. Bestetik, salatari ei ere tratatu hau eman behar zaioela uste dugu, kasu hauetan beste lekuko batzuk besterik ez baitira.*

JAVIER ROJO

PSE-EEko senadorea

«*Lege proposamenaren alde agertu ginen, jendeak justiziarekin eta polizia-ekin kolaboratzea baitakar. Talde armatuen boterea gora doa eta herritarren kontzientiazioa, aldis, behera. Hala ere, Europako Auzitegiak argi utzi zuen zenbait epaitan, ezkutuan dagoen pertsona baten testigantza soilak ezin dela frogatzea hartu. Horregatik kontuz ibili beharra dago, eskubideak gutxietsi ez daitezen.*

RAMON RABANERA

PPko senadorea

«Gure alderdiak ere leku-koen babeserako lege bat bultzatzeko asmoa zuen, baina azkean, EAJrena babestea erabaki genuen. Hala ere, lege proposame-nari hainbat zuzenketa egingo dizkiogu zenbait gaitan ez baita oso zeha-tza. Defentsarako eskubi-dea zaindu behar da. Ez du-gu begi onez ikusten sala-tari bati eta Estatuko Se-gurtasun Indarrei edo he-rritar arruntari abantaila berak ematea. Salatariak aurpegia eman behar du».

XABIER GURRUTXAGA

EUEko idazkari nagusia

« Gaiak EAJk planteatu duen bezala beldurra sor-tarazten digu, iruditzen baitzaigu sistema arrunt bat jartzea baino salbues-pen egoera bat legeetara eramatea dela. Bestetik, lege proiektu hau zenbait lekukori eman beharreko segurtasunaren bidez jus-tifikatzen bada, horrek adierazten digu estatuak ez duela bere zeregina egoki betetzen, segurta-suna bermatzea baita bere zereginik garrantzitsuene-tako bat».

ESTEBE PETRIZAN

EAKo senadorea

«Proposamen honetan ikusten bada, nolabait, gi-za eskubide eta funtsezko eskubideen defentsarako Europako hitzarmenak azaltzen duenaren mugan dagoela edo honen aurka azaltzen dela, gu aurka azalduko gara. Baina Eu-ropako Giza Eskubideen Auzitegiak dioenarekin bat azaltzen bada, alde azal-tzeko ez dugu arazorik. Hala ere, gaur egungo tes-tuan aldagetak egin behar-ko dira, hasteko, kaltetuak bereziki defendituz»

JONE GOIRIZELAIA

HBko Mahai Nazionaleko kidea

«Terrorista deritzatenen edo beste era batera pen-tsatzan duen jendearen aurka 'guztiak balio du' politikaren beste azalpen bat. Lege antiterrorista ez zaie nahikoa iruditzen, orain aurpegirik gabeko testiguen adierazpenak baliogarritzat hartu nahi dituzte. Gure ustez, da-mutuak bilatu eta hauei babesa emateko EAJren politikan beste pauso bat da. Bestetik, Entzutegi Nazionalaren izaera politi-koa berresten du»

izan dira, ikerketa epean dagoen ezkutukotasuna ahaztu ez bada ere. Ahozko epaiketa da arazo gehien sortzen dituen, epaiketa hauen printzipio nagusien

artean publizitatea eta ahoz-kotasuna baitaude, eta le-kukotasuna ezkutuan ema-tean printzipio hauek man-tenetzea zaila da. Zentzu ho-netan oso kritiko azaldu

zaigu Kepa Landa abokatua. «Ahoz-kotasun eta publi-zi-tate printzipioak ezingo di-ra mantendu. Epaiketa batean planteatu daiteke lekuko baten testigantza

baztertzea lekuko horrek interes zuzen edo zehar-kakoa izan baitezake epai-keetan, eta hau jakin ahal izateko lekukoaren datuak jakin behar dira. Bestetik, lekukoek balio duten ala ez epaileak erabakitzen du. Eskema honen bidez Inkeis-ziora itzuliko ginateke. Epaileak gidatzen du iker-keta, lekukoak eta abar. Al-deei geratzen zaien ia ze-regin bakarra epaiketan zehar galderak egitea da.

Legea bera baino azkarrago

LEGE proposamen hau aurkeztu baino lehen, zenbait epaitegitan erabili izan da sistema hau. Horrela, bi kasutan erabili izan da Entzutegi Nazionalan euskal preso politikoen aurkako epaiketa ba-tean. Lehena duela pare bat urte izan zen. Hiru euskal preso politiko epaitzen zi-tuzten Carabancheleko espetxean ustez funtzionari bati eraso egiteagatik. Aku-satuen zein lekukoaren testigantza entzun ondoren, funtzionariaren ordua iritsi zen. Baina une horretan, ahots bat besterik ez zen entzun. Ondoko gela batetik zetorren eta funtzionaria omen zen. Kepa Landa abokatuak uko egin zion galdeketa egi-teari. Epaia sei urteko espetxe zigorra

izan zen; hala ere, Auzitegi Gorenean errekurrituta dago.

Baina honen ondotik, EAJren legea Senatuan eztabaidatzen zen bitartean, Entzutegi Nazionalak berriro ere erabili zuen aurpegirik gabeko lekukoa. Bilboko hiru mutil epaitu zituzten Bilboko Ren-feko geltoki baten aurka 50.000 pezetako kalteak eragin zituen molotov koktel bat botatzeagatik. Lekuko nagusia ez zen epaigelara sartu eta akusatuek eta jen-deak ikusten ez zuten leku batetik aritu zen. Ondorioa: 10 urteko espetxe zigorra hiru gazteontzat. Arrazoia: lekukoa aku-satuen auzo berekoa zela eta hauek le-kukoa ezagutzen zutela.

Abokatuen jarrera kritikoa

Gipuzkoako Abokatu Ko-legioko dekanoa den Patxi Lopez de Tejadak horrela azaldu digu abokatuen ja-rarrera: «Batzuek argi ikusten dute lekuko eta salatzaileek babesa behar dutela eta

ongi deritzote. Beste ba-
tuentzat, aldiz, defentsa
eskubideen aurkako eraso
bortitza da, bauen ustez, ez
baitago terrorismo eta dro-
ga kasuen inguruko epaie-
ren ondoren erasorik ema-
ten den aztarnarik. Beste
hirugarren talde bat ere
badago. Talde honek babe-
sa ematearen beharra ikus-
ten du, baina legea bere
borretan onartzen bada
arriskutsua izan daiteke,
akusatuak babes guztia gal-
baitzezake». Lopez de Teja-
dak azaldu digunez, Abo-
katuen Kolegioa hirugarren
talde honekin bat legoke,
eta legearen hainbat arti-
kulu oso arriskutsuak irudi-
tzen zaizkiola azaldu digu.

Testigantza faltsuaren
arazoa ere hor dago, eta
Kepa Landak nahiz Crema-
des epaileak horretaz min-
tratu zaizkigu. Hauen ustez,
keinuek eta gauzak nola
esaten diren garrantzia

Lekukoaren irudi fisikoa babesteko, aurpegia estalita agertzearen sistemaz gain beste edozein ere erabil daitekeela azaltzen da lege proposamenean.

handia dute eta ondorioz,
estalita edo ezkutuan hitz
egiteak arriskua handituko

luke. Cremadesen ustez,
«persona baten begiek eta
keinuek testigantza zalan-

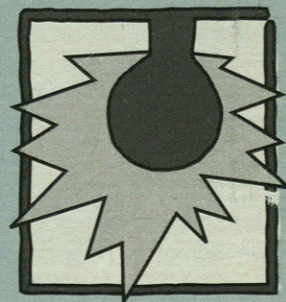
tzan jartzea ekar dezake».

Aitziber Yarza

ARGIA

EZ GALDU AUKERA HAU!

Datozen asteetan ARGIAren harpidedun egiten bazara
1994ko egutegia dohainik jasoko duzu zure etxean.

HARPIDETZA TXARTELA Tel: (943) 37 15 45 Faxa: (943) 36 10 48

IZENA _____ 1. DEITURA _____
2. DEITURA _____ HELBIDEA _____
TFNOA _____ HERRIA _____
KODE POSTALA _____ HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____
SUKURTS. HELBIDEA _____ SUKURTS. ZKA. _____
KONTUAREN ZENBAKIA _____

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

**HARPIDETZA SARIAK
(BEZ barne)**

Hego Euskal Herria
10.900 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.900 pzta
Beste Atzerriak
14.250 pzta
Airez 22.500 pzta

E Z P A L A K

■ ALDERDI POLITIKOEN 3.500 MILIOI PEZETAKO ZORRA

EAE-N ez dago alderdien finantzaketarako legerik eta ondorioz, egoera benetan zelebreak bizi izan dira alderdi politikoen barnean. Baina kontuak kontu, alderdien zuloa handituz joan da etengabe. Hala ere, honek ez die alderdiei dirua jorratzen jarraitzea galarazi eta horrela, azken hauteskundeetan 600 milioi pezeta (27 milioi libera inguru) jorratu dituzte alderdiek.

Gaur egungo zorra 3.500 milioi pezetakoa da EAEn ordezkartza duten alderdien artean. EAJk du zorrik handiena, 1.800 milioikoa, eta alderdi hau da zorraren berri ematen duen alderdi bakanetakoa. PSE-EEK 1.000 milioko zuloa du. EAK 650 eta HBk 100 milioi. Azken honek, hala ere, instituzioek zordioten dirua ere kontuan hartu behar dela aipatzen du. PPk 60 milioiko zuloa du, EUEk 20 eta UAK 10ekoa. Hala ere, datu hauek erlatiboak dira, alderdi batzuek ez baitituzte sinesten besteek ematen dituzten datuak.

■ RABANERA PP-KO ARABAKO LEHENDAKARI BERRIA

GAUR egun PPko senadore den Ramon Rabanerak Jaime Mayor Oreja ordezkartuko du alderdiaren Arabako lehendakari postuan. Erabaki hau alderdiaren Arabako biltzarrean hartu zen eta bertan, Carmelo Barrio Gasteizko legebiltzarkidea idazkari nagusi aukeratu dute, Antonio Salazarren orde-
dez.

Jaime Mayor Oreja postu honetatik kentzeko bi arrazoi erabili dira. Bate-
tik, UAren sorrerarekin eman zen egoera zaila gauditua dagoenez, une egokia ikusi da aldaketa hauek egiteko. Bestetik, Jaime Mayor Orejaren kargu ezberdinen artean dagoen bateraezintasuna ere aipatu da. PPko estatutuen arabera, PPko kideek ezin dituzte bi kargu publiko baino gehiago eduki. Eta orain arte Mayor Oreja, EAEko PPko lehendakari postuaz gain bere talde parlamentariaren bozera-
mailea ere bazen.

«Egitura juridiko politikoa-
ren aldaketarekin jokatzeko
duena estatutuaren
garapenaren gorpilean
makilak sartzen ari da»

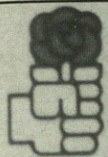
Ramon Jauregi, PSE-EEKo idazkari nagusia.
El Mundo, 93-XI-1

«ETAn behar dena boteretik
aterako den Gorbaxov bat
da, aski da esango duen
Gorbaxov bat, kanpotik ez
baita lortuko».

Xabier Arzalluz, EBBko lehendakaria.
Egin, 93-XI-4

«Alderdian planteatzen ari
diren jarrera berriek ez dute
Onaindiaren edo
zuzendaritzaren lantzea
bakarrik behar, alderdi osoa
eta babesten gaituen gorpuz
sozialaren garapena ere
eskatzen dute. Askotan, uste
dut Mario Onaindiak oso argi
ikusten duela, alderdiaren
barruan ideia hauek artean
landu gabe daudela artean.
Ikuspegi horretatik, kontuz
ibili behar dugu, Mario
Onaindia horretan azkarregi
doa».

Nicolas Redondo Terreros, Bizkaiko PSE-EEKo idazkari nagusia.
El Correo Español, 93-XI-1

PSE - PSOE

G O R D E T Z E K O A K

ODON ELORZARI UDALEAN GAUZAK NAHASTEN ARI ZAIZKIO

DONOSTIAKO Udalean ohitura bihurtzen hasia zen EAJ, PSE-EEK edo PPk aurkezten zuten edozein mozio onartzea. Baina azken osoko bilkuran gauzak okertu egin zaizkio Elorza alkateari. PSE-EEK, Odon Elorzak HBko Begoña Garmendiaren aurka jarri zuen kereilan udal zerbitzu juridikoak erabili nahi zituen, baina alderdi guztiak aurka azaldu ziren, PP abstenitu egin zela. Bilkura berean, hartu zen PSE-EEren aurkako botoa zuen beste erabaki bat.

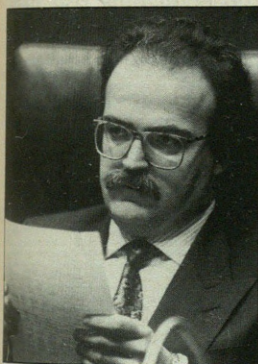
K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«Nire ustez, porrota, era desegokian Nazio-Estatu deitu direnena da, benetan hauek estatu multinazionalak baitira, eta ez nazionalismoarena».

Jose Joakin Azurza, EAJko kide ohia.
Deia, 93-X-31

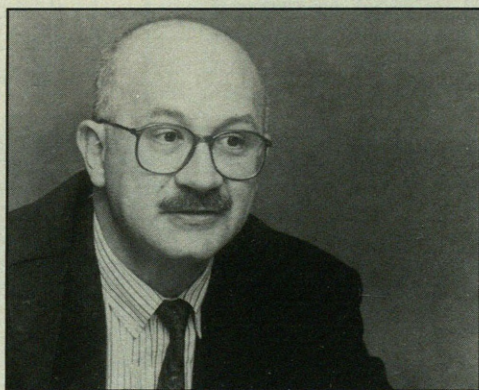

«Elkartasunaren arazoa elkarte autonomiko kopurua gutxituz konpontzen da, elkarte hauek homogenoagoak izango baitira».

Jose Luis Larrea, Ekonomia kontseilaria.
Deia, 93-XI-4

«ETAren elkarrizketatzek bere desegitea du abiapuntu».

Javier Madrazo, Bakea Orain taldeko bozeramailea.
El Correo Español, 93-XI-2

JUAN MARI OLLORA

Julio Iglesias Zamora ingeniaria aske utzi zuten unetik, poza azaltzen zuten adierazpenen artean hipotesirik ere kaleratu zen. Hauetako asko ETArek balizko su etena eta negoziazioaren ingurukoak izan dira. Testuinguru honetan etorri ziren Juan Mari Ollora Euskadi Buru Batzarreko kidearen adierazpenak. Juan Mari Olloraren ustez, *«Julio Iglesias aske uzteak eman behar diren mugimenduak erraztu egiten ditu, orain jada ez baitago inorentzat faktore murriztailerik»*. Bestetik, *«gizarteak ETArek tregua bat nahi du, bake dinamika bat sortzeko»*, gaineratu zuen ●

JOSE ANTONIO AGIRIANO

Min eman diote EAEn gobernuaren ordezkariari Juan Mari Olloraren hitzek, baita kaleratu diren ETA eta gobernuaren arteko harremanen inguruko berriek ere. Jose Antonio Agirianok azaldu zuenez, *«ETAkoak eta bere ingurukoak bezalako jende ero eta irrazionalarekin ez da negoziatzen»*. Agirianoren esanetan, *«negoziaketa hitza debekatuta dago eta ezin da hitz horrekin gora eta behera ibili»*. Estatuko ordezkari honek ez ditu begi onez ikusten negoziaketak, baina kaleratu diren informazioen atzean zerbait egon daitekeela, edo behintzat norbaiti interesatzen zaizkiola pentsa daiteke ●

Berriro kurduak

EKAINEAN bezala, kurduak Europan turkiar interesen aurka eginda-ko erasoak erabili dituzte munduaren begirada erakartzeko. Hamabi hiritan interes turkiarreko 23 gune desberdini eraso egin zieten hilaren 4ean, guztiak modu bateratuan eta kurduak Europan duten antolakuntza maila handia erakutsiz. Halaber, Alemaniako agintariak gero eta arduratuago ageri dira etorkin kurdu eta turkiarren artean gertatzen diren enfrontamenduekin.

Baina benetako gerra Turkiako lurraldean kokatutako Turkistanen ari da gauzatzen. Urte hasieran, PKK-k berak bakarrik su etena erabaki zuenean, oso egoera ahulean zegoelako ei zen, eta armada turkiarrak batetik bestera azken kolpea

eman behar ziolako. Bere negoziaketa eskabideei Turkiako gobernuak jaramonik ez egitean eta armadaren etengabeko erasoak jasatean, PKK berriro itzuli zen borroka armatura.

IRAGAN ekainean, denboran aurreko eraso kurduekin bat, 100.000 soldadu PKKrekin amaitzeko presteuden. Azaroa heldu da eta, zailtasunak zailtasun, PKK-ko 10.000 ge-

rrilari inguruk 200.000 soldaduko armada bati eutsi egiten diote. Ez da berba handirik behar gatazka geldo dagoela konturatzeko. Baina populazio zibilaren artean ere gerra pizten ari da apurka. PKK-k Kurdistanen irakasten duten irakasle turkiarrak hiltzen ditu eta turkiarrek errefusatu egiten dituzte errefuxiatu kurduak.

PKKren helburuak independentzia eta estatu kurdu batua dira. Lehenaren atzean borrokatu izan da orain arte, bigarrena ez baitzegoen bere esku bakarrik. Independentziaren aldarrikapena leunduz autonomia, federazio edo bere kultura eta hizkuntza babestuko lukeen egitura baten aldeko diskurtsuari heldu dio. Oraingoz, zoritzarrez, agintari turkiarren aldetik ez du erantzunik jaso, baina

**— Turkiako Kurdistanen
10.000 pertsona hil
dira aurten gerraren
eraginez ●**

Italiako estatu krisi sakona nola konponduko den, izarrei egin beharreko galdera da. Nahiko zorte haiek erantzunik badaukate. Orain, trikimailu eta zurrumurru ilunek ukitutakoa Oscar

Luigi Scalfaro errepublikako lehendakaria bera da. Zerbitzu sekretuek kaleratutako informazioaren arabera, 1982tik gaurdaino aritutako Barne Arazoetako ministroek lansari bereziak kobratu izan dituzte hilero, Scalfaro barne. Lehendakaritzara heldu zenean sortzez garbia zena zikina dago jada. Ez da berria, baina Italian zerbait argi badago, agindu eta zikindu, biak batera, mafia eta zerbitzu sekretuen artean egiten dutela da.

TERMINOLOGIA

Berdin. *Nolakotasun berekoa.*

Errepublikarra, errepublikarra, errepublikarra. Demokrata, demokrata. Errepublikarra, demokrata. Demokrata, errepublikarra.... Bipartidismoa da, eta kasu zehatz honetan Estatu Batuetakoa. Bill Clintonek lehendakaritza jaso zuenean JFKren urratsak jarraiki egundoko ezustekoak iragarri ziren. Ezustekoa berak hartu du iragan asteko hauteskundeetan errepublikarrek gobernadore gehienak eskuratu eta New York moduko hiri esanguratsuaren alkatetza galtzean. Aurretik Chicago eta Los Angeles ere galdu zituen. Hala ere, beti berdin (edo oso, oso, oso antzera).

gero eta gehiago dira Turkian bertan PKKrekin negoziatu beharraz mintzatzen direnak. Aurten bakarrik, gemilari, soldadu eta zibil artean, 10.000 pertsona hil dira gerra honetan. Turkiar mandatarien borondatea ikusirik, kopuru hori ez dela horretan geldituko iragarri liteke zailtasun handi barik.

KURDISTANEKO mendietatik Hegoaldeko Mediterraneo aldera eginda ere, gerra giroak airean jarraitzen du oraindik, nahiz eta irailean PAEk eta Israelek bake akordioa sinatu zuten. Negoziaketak geldirik daude eta Israeleko laboristek Jerusalemeko alkatetza galdu dute, Likud koalizio kontserbatzailearen alde. Laboristek gogortasun itxura eman beharko dute orain, galdutako konfiantzen bila, eta Likudek indarberriturik jarraituko du akordioaren aurka. Bake prozesuaren aldeko berri gutxi Ekialde Hurbilean.

Lukas Martinez

Vatikano eta Lonbardia

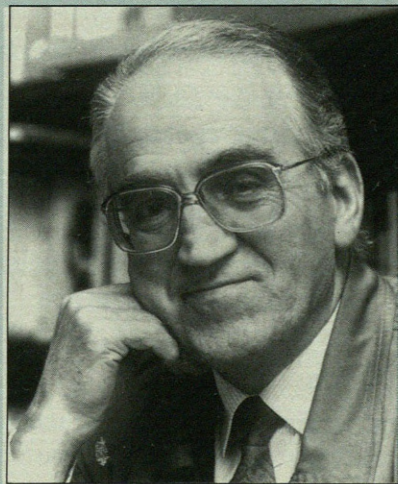
JOAN PAULO IIak irizpide zorrotzak aldarrikatu ditu Lonbardia abertzaleei buruz. Zalantza asko jasan dut idatzi ala ez idatzi zertxobait hortaz. Zalantza ez Aita Santuaren hitzak direlako. Begirune izpirik ez nioke, inolaz ere, galdu nahi. Irakur ahal izan ditudan hitzak oso laburrak eta, ziur aski, testuingurutik at daudenak dira. Halere, nere iritziz, garrantzia dute eta ni behintzat zuzenean kolpatu naute. Izan ere, Erromak bere irizpide oinarritzkoa agertu du jendarean eta Lonbardia askatasun mugimenduaren aurrean.

ZER dioen Joan Paulo II-ak? Iragan iraileko 30eko egunkari batean irakurri dudanez, beste ororen gainetik haxe: «Nazio identitatea garatzeko bidea on amankomuna oinarritzat hartzean datza, demokrazia bera ere hortatik betetzen delarik». Eta aurrerago: «Ikusten dugunean Estatuaren zentzua suntsitu egin nahi dela, bera da, Estatu hain zuzen, birsendotu behar dena».

Vatikanoren mezua nik honela ulertzen dut. Autodeterminazioaren eskubideari mugak ezartzen zaizkio. Herri-eskubide nagusiaren gainetik on amankomunak agintzen du. Askatasuna nahi lukeen herriak «guztion ona» jarri behar du aurrerago eta lehenago. Bide hori hartuz garatuko da Herria, horrela aberastuko ditu, zinez, bere identitatea eta nortasuna. Garbi dago, filosofia horretan, Estatu dela, indarrean dagoen Estatu, on amankomuna zertan datzan erabaki behar duena.

EZIN gelditu ixilik, Erromaren jarrera honek bi alde kritikagarri bait ditu. Alde batetik, Vatikanok beste herri bati, Lonbardiari, ze bide politiko hartu behar ez duen agindu-edo nahi diolako. Eta bigarrenago arrazoia, pentsakera nahiz filosofia aldetikoa da. «On amankomunak» sorburu bat baizik ez duela, iduriz, ez du Vatikanok zalantzarik. Gaurregun, ordea, «on amankomunari» buruz eztabaida asko dabil. Esaterako zein 'kosmopolitak' dira, zein 'komunitarioak'. Joan Paulo II, nolazpait esateko, kosmopoliten dotrinatik arras hurbilago dago.

Askok garelako uste dut, Vatikanorekin batera ez goazenak aipatu ditudan jarrera eta dotrina politiko horietan.

GURUTZ ANSOLA

Deustuko Unibertsitateko irakaslea.

Frantzesen oinpetik Alaren besoetara

Gerra zabalik ez bada ere, gerra zibil isil baina eraginkorra bizi du Algeriak. Berezko egoera ekonomikoa eskasian oinarritua bazegoen, gerrak herritarren egoera larriagotu du. FISek eta MIAk, bere beso armatuak, bapoi ikasi dituzte beren etsaiek frantziarren aurka erabilitako egiturak, gerrila gerra alegia. Estatuaren aurkako itogina, berori lehertu arte. Denborak FISen alde egiten du eta gobernua errepresio hutsa ez ezik, beste zerbait topatu beharrean ageri da.

INDEPENDENTZIA lortu zuenean, 1962an, Algeriak hamar milioi biztanle besterik ez zituen, gaur egun oster, 25 milioiko populazioa dauka. Populazioaren hiru laurdenak, beraz, independentziaren ondoren jaiotakoak dira. Europako ekialdeko herri sozialistetan gertatutako fenomenoak gertatu da Algerian ere: gazteek ez dute ezagutu ez kolonialismoaren sasoia ezta Frantziaren aurkako askapen gerra. Ezagutu dutena 30 urtetako FLNren (Nazio Askapenerako Frontea) botere bakarra izan da, eta ez dute atseginik topatzen harengan.

Alferrik gerra aurretik bizi zuten egoera latza edota gerran bertan bizi izandakoak aipatzea, historia ez gertatu dakite. Langabeziak eta irtenbide eskasek gehiago

arduratzten dituzte, eta gobernuen alternatibaren urrien aurrean nahiago dute FISek (Askatasunerako Fronte Islamista) eta integristen islamistak eskaintzen dien alternatiba zeru-

tiarra. Alabaina, gizarte algeriarra oso zatikaturik dago, funtsean bi taldetan: FISek ordezkaturako islamistak, lege islamikoa ezarri gura dutenak; eta iraultzak eskaintako abantailak

Zenbait datu

Populazioa. 1960an 10 milioi biztanle, 1993an 27 milioi biztanle (% 44 hamabost urtetik beherakoa), eta 2010erako 40 milioikoa aurrirakosten da.

Langabezi tasa. % 26. **Inflazioa.** 1989an % 9,3 eta 1992an % 31,8.

BPG. 6,7 bilioi pezeta (291 bat miliar libera).

Kanpo zorra. 3,2 bilioi pezeta.

Atzerrira bideratutako kapital pribatua. 4,8 bilioi pezeta.

Petrolio eta gasa. BPGren % 17,7 eta esportazioen % 97.

Lantzeko moduko lurrak. Azalera osoaren % 3.

Nekazaritza. BPGren % 14,7.

Inportazioak. 1,08 bilioi pezeta; **Esportazioak.** 1,1 bilioi pezeta.

mantendu gura dituztenak (islamistak baina sakabatuak). FISek hauteskundeetan bere nagusitasuna erakutsi arren, zailtasun handiak ditu boterea batetik bestera hartzeko, ez ordea apur-apurka erregimen militarra gero eta ahalago bihurtzeko. 1992ko urtarrilean FISek hauteskundeak irabazi behar zituztenean Armadak, Chadly Benjedid lehendakaria dimititzera behartu eta, Estatu Batzorde Gorenaren bidez (hiru pertsonak osatutako lehendakaritza), boterea eskuratu zuen.

FIS legez kanpo geratu zen eta MIA (Mugimendu Armatu Islamista) bere beso armatua medio, estatuaren aurkako gerrila gerrari ekin zion. Ordutik hona 2.000tik gora pertsona hil dira islamista, soldadu eta segurtasun indarren artean. Gerlari islamistek beso luzeak dituzte, eta horren adierazleak nabarmenena 1992ko ekainean Mohamed Bou-

lazko urtarriletik gaur arte, Algeriako gerrak 2.000 pertsonaren biziak irentsi ditu.

diaf lehendakaria bera hil zutela.

Ez da goi mailako bakarra izan, baina, Kontsultarako Kontseilu Nazionalerako (legebiltzar txiki baten gisakoa) kideak ere hil izan ditu, segurtasun indarren ordezkariak... Azken boladan intelektualak eta kazetariak ere islamisten helburu garrantzitsu bihurtu dira, martxotik hona 20 hil dituzarik.

Aterabidea?

Lurrek larregi erre barik, intentsitate gutxiko gerra daramate Islamistek, baina Estatua etegabe erretzen ari dira apurka. Denbora erregimenaren aurka doa eta agintariak ederto asko daiten hori. Itogina geldoa da baina geratu ezik, eragina ekidiezina.

Fronte islamistak ere kol-

pe gogorak jasan izan ditu urte hauetan. Bere buruzagi garrantzitsu gehienak espetxean daude eta Armadak ere gogor kolpatzen du. Alabaina, bera eta MIAren egituraketa dezentralizatuaz oztopo ia gaindiezinak bilakatu dira segurtasun indarrentzat. Bitxikeria mingotsaren aurrean dago erregimena: FLNk armada frantziarraren aurka erabiltzen zuen hiri gerrilaren ereduaz jabetu da MIA.

FIS bera ez da inoiz izan gehiegi egituratutako erakundea. Gaur egun jarduerak-ekimena oinarrian ezarria dago eta nahiz eta buruzagiak atxilotu, atentatuek aurrera jarraituko lukete, egitura horren zabal eta autonomia horretarako baitago aurrikusia. Finantzaketari dagokionez, lehen Saudi Arabia eta Iranen esku bazegoen, Golkoko gerra eta gero batez ere Ira-

Ekonomian esku loturik

EGOERA gero eta larriagoa, zentzu guztietan, baina bere aurrean zabalitzen zaion amildegi ekonomikoak, berarekin daramatza gizarteko gainerako sektore guztiak. Belaid Abdesslam lehen ministroa izendatu zutenetik urtebete iragan denean, abiada ekonomikoa bere postuan aurretik izandakoen beretsua da: ezin bururik altxatu. 1989tik urtero lehen ministro aldaketak izan dira, hauetako bakoitzak bere miraria eraman nahi du aurrera, baina aurrekoen neurriak ezetsiz: emaitza da burua altxatu ezinik ibili baino, gero eta makurrago dabilela.

Langabeziak dagoeneko populazioaren % 25 hartu du (urtero 300.000 gazte berri heltzen dira lan merkatu mundura), urte honen hasierako inflazio datuak % 40a iritsi dira... Algeria, poliki baina merkatu ekonomiaranzko zenbait urrats eman dituela, 1965etik-1980ra ezarritako sistema ekonomikoaren preso ageri da egun. Ekonomiaren alor asko liberalizatu guran baitetik; baina bestetik, erregimenak ezingo luke jasan honek herritarrei ekarriko liekeen bizitza mailaren jaitziera.

Zentzu horretan FMIrekin ere (Nazioarteko Diru Fondona) antzerako zerbaitek gertatzen zaio: lortu izan ditu erakundearen maileguak baina ez berak gura beste. FMIk, Europako ekialdean eta munduan esku hartzen duen edonon egiten duen moduan, populazioari gogor eragiten dioten neurriak hartzera behartu nahi du, eta Algeriako gobernuak ez du FMIk agindu beste egiten. Beraz, FMIrekiko esku loturik ageri da baina, aldi berean, baita beste erakunde batzuekiko ere —Europako Komunitatea, esaterako—, FMIrekin akordio heldu arte ez baitiote mailegurik ematen.

Eskari sozialari aurre egiteko, datozen urteetan Algeriak, gutxienez, %3tik %5erainoko ekonomi hazkundera beharko luke, hots, egungo martxari jarraituz gero, bete ezinezko helburuak. Aurtengorako %2ko hazkundera aurrikusia zegoen eta helburua ez da beteko. Irailaren hasieran, Estatu Batzorde Gorenaren ekimenez irailaren erdialdera bildu ziren sektore guztietako ordezkarien batzordeak argi utzi du: «*Erabateko aldaketa barik ez dago zulotik ateratzerik*».

nen dirua jasotzen dute. Ondo hornituta daude, beraz, luze irauteko moduan, baina ez da Iran bere hornitzaile garrantzitsuena, Estatu bera baizik. Banku, posta kutxa zein polizia eta armadeei egindako lapurretatik elikatzen dituzte euren diru eta arma kutxak.

Irtentzea? Orain arte Armada edozelango negozia-

ketari itxita egon da baina azken asteetan izan dira zenbait kontaktu FISeko sektore moderatuenekin. Bide hori nagusituko bide da, errepresioarenak, Egipton ikusten den modura, gerraren areagotzea dakar eta.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

■ LEHENDAKARI MAITEMINDUAK

HILLARY CLINTON Estatu Batuetako lehendakariaren emazteari, bere 47. urtemugan, iragan hilaren 26an, Bill Clinton lehendakariak ezusteko ezin atseginagoa eskaini zion, maitasunez beterik. Etxera deitu eta Kongresuko gela batera abiatzeko esan zion, bilera batera. Kongresura heldu eta nor topatu eta senarra James Madison EEB-Betako laugarren lehendakaria bailitzan moztortuta. Beretzat Dolley Madisonen moztorra prest zuen eta biak abiatu ziren, zoriontsu, lehendakariak antolatutako moztorro dantzaldira. Zein ederra...

■ JAIO AURRETIK EKOLOGIAREKIN

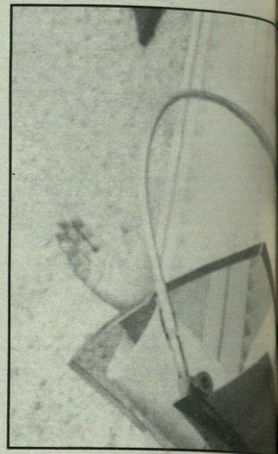
MODA kontua ei da ekologiarena. Baita jaio aurreko eta bizigaiekiko esperimentazioa. Jaio aurreko garaian

haurrak asko ikasten bide du, denetik gainera. Horrexegatik, hain zuzen, eta gizakumeak bere ingurune naturala norantza daraman ikusirik, Papaventos, ingurugiro hezkuntzaz arduraturako erakunde ekologista galiziarra, jaioarrean mezu ekologikoak bideratzeko ikerketa bat egiten ari da. Gizarajoak haurrok, gauza on guztietarako ikasgaiak amaren sabelean daukela irentsi behar badituzte.

■ TXINA KANPOKO ERAGINEN BELDUR

KAPITALISMOAK erakartzen du Txina eta kapitalismoa errefusatzen du aldi berean, edo beldur da bederen. Aldaketa ekonomikoak kapitalismorantz bideratzen ari den bitartean, gizarte kapitalisten mezuei hesiak jartzen dizkie, ahalik eta modu guztietan, baita airez ere. Urriaz geroztik, Li Peng lehen ministroak sinatutako dekretu baten arabera, antena parabolikoak debekatuta geratu ziren.

E
L
E
M
E
L
E

«Kapitalismo gogorrenaren protagonistek ez ezagutzearena egiten dute komunismoaren gauza onekin: langabeziaren aurkako borroka, txiroekiko eta eremu sozialekiko ardura».

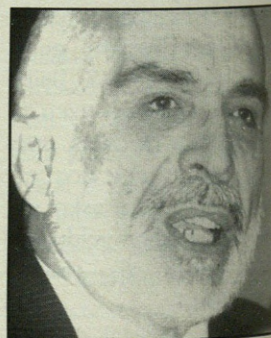
Joan Paulo II aita santua.

«Ederto asko dakigu PKK Irak, Iran eta Armenian prestatu eta entrenatzen dela. PKKri laguntza hori euren gobernuen borondatearen kontra egiten bada, laguntzeko prest gaude, bestela neurriak hartu beharko ditugu».

Tansu Çiller, Turkiako lehen ministroa.

«Jerusalem Jainkoarena baino ez da».

Jordaniako Hussein erregea.

O I H A R T Z U N A K

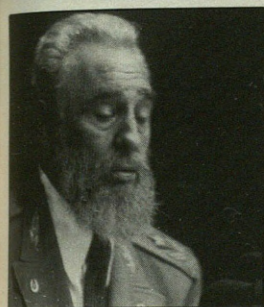
GALIZIAKO HAUTESKUNDE AUTONOMIKOEN ONDORENGOAK

MANUEL FRAGA Xuntako lehendakaria ez zen batere motel ibili bere diskurtsua eta jarduera 'galegismoz' hornitzearekin, nahiz eta hornikuntza mailan besterik geratu ez. PSGk (Galiziako Alderdi Sozialista) ere bide beretik abiatu behar duela azpimarratu du Sanchez Presedo lehendakari gai sozialistak. PSGk bizi duen barne borrokan, adostasun puntu bakarrenetakoa da PSOE eta Madriletik urrundu beharra eta galegizazioarena. Unidade Galegari dagokionez, bertako joera guztien arabera, alderdia desegin egingo da. Bere Batzorde Nazionaleko zenbait kide BNGren barruan sartzeko prest agertu dira, beti ere alderdiaren batasuna onartzen bazaio. Camilo Nogueira alderdiko buruzagiaren sektoreak, aldiz, nahiago du alderdiaren desagertpena BNGn sartzea baino.

EK ZIRKULU ZENTROKIDEEN INGURUAN ANTOLATU BEHARRA

HILAREN hasieran Europako Batasuna martxan jarri ondoren, beronen abiada apalak ekimen berrietarako proposamenak sortzen ditu. Nino Adrean Italiako Atzerri ministroak zirkulu zentrokideen Europa proposatu du. Honen arabera, lehenbiziko zirkuluan EKren sortzaileak bilduko lirateke (Frantzia, Alemania, Italia eta Benelux), egitura federal batean. Txanpon bakarra eta defentsa politika bateratua lirateke ardatzak. Espainiak ere ateak zabalik izango lituzke federazio honetan parte hartzeko. Bigarren zirkulu batean Maastrichteko Itunaren aurrean oztopo gehien jarri dituztenak eta ekonomikoa lortu ez dutenak izango lirateke, egitura konfederalaren pean (Erresuma Batua buru). Zirkulu honetan sartuko lirateke baita Europako ipar zein ekialdeko herriak.

«Egungo errealtiteratzen moldatu beharra dugu eta borretarako zabaldu egin behar dugu. Gaur egun posible zaigun guztia zabaltzen ari gara eta zabalkundea atzeratzen da».

Fidel Castro, Kubako estatuburua.

«Munduko zazpi herri indus-trialduen artean kokatutako estatu bat subiranotasun mugatuarekin nola egon abal izan den azaltzea eskatzen du gizarte zibilak».

Giovanni Giacomuzzi, Italiako kazetari eta idazlea.

«Marx historikoki gainditua dago jada eta ez da itzuliko».

Felipe Gonzalez, Espainiako gobernuburua eta PSOEko idazkari nagusia.

Itziar Unzueta, Inkoa Sistemas-eko gerentea

«Gure bezeroak diren baserritarrak enpresariak dira»

Sondikako Bizkaiko Enpresa eta Aurrerapen Zentroan (BEAZ) dago kokatuta Inkoa Sistemas. Automatizazioa eta kontrolpeko sistemak egiten dituzte baina hauen berezitasuna zera da, nekazaritza arloari aplikatutako software-a egitea. Hau dela eta Itziar Unzueta, bertako gerenteari, 1992ko Enpresari Gazteen Saria eman dio Eusko Jaurlaritzak. Berarekin aritu gara azken bi urte hauetako jardunaz.

ARGIA. Zer da Inkoa?

ITZIAR UNZUETA.

Inkoa ingeniari-tza enpresa da, eta batez ere nekazaritza eta abeltzantza aritzen gara. Gure sistemen bidez posible da negutegietan eta granjetako klimatizazio eta urreztapena automatizatzea, datuen kontrola eramatea eta abar, nekazaritzari dagokionez. Abeltzantza sektorerako animalien elikatzea kontrolatzeko ala hiltegi-tarako sistemak egiten ditugu. Noski, ez dira beti proiektu berdinak, kasu bakoitzak oinarritzko sistema hauen moldatzeak eskatzen baitu. Kasu bakoitzak dituen beharrak aztertu eta produktu osoa eskaintzen dugu, hau da, automatizazioaz gain, negutegia ere egiten eta instalatzen du-

gu.

A. Dena den, eta Euskal Herriko baserrien tamaina ikusita, zeintzuk dira zuen bezeroak? Nolakoak dira zuen zerbitzuen eske datuzen baserritarrak?

I.U. Gaur egungo baserritarrak ez dira duela 20 urteko baserritarrak bezalakoak. Gaur egungoak enpresariak dira eta enpresari bezala kostuak murrizten eta produktuak hobetzen saiatzen dira. Ildo honetatik, Europako Komunitateak arau batzuk ezartzen ditu eta hauen arabera merkatua antolatzen da. Merkatu horretan lehiatzen diren enpresek, besteak beste, azpiegituren modernizazioa behar dute errentabilitatea lortzeko. Gure bezeroak ez dira egun erdiz lantegi ba-

tean eta gainerako denbora baserrian ematen dutenak; aldiz, enpresariak dira.

Negutegiei dagokienez, adibidez, gehienbat 1.000 m² negutegiekin aritzen gara. Ez da superfizie handia baina Euskal Herrirako ez dago txarto. Badauzkagu 5.000 m² ala 10.000 m²koak ere, baina normalean mila-koak izaten dira. Abeltzantzari dagokionez, zerriekin aritzen gara batez ere, eta hauen tamaina 2.000 zerri dituzten etxaldeena izaten da, eta ganaduarekin aritzen

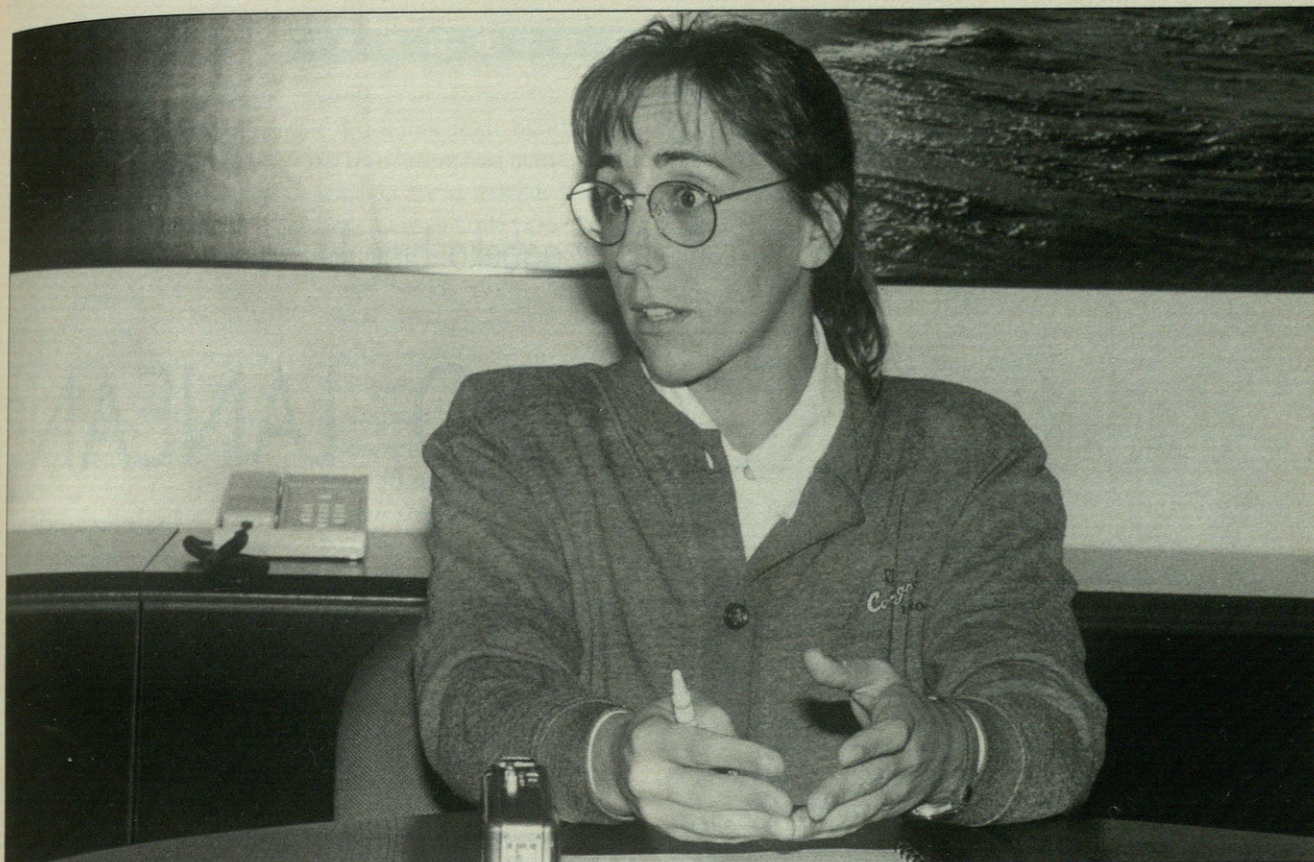
garenean 200etik gorako etxaldeak izaten dira. Hala-ko instalazioek, normalean, bospasei langile behar dituzte. Automatizazioari esker, pertsona bakar batek kontrola dezake dena. Bestetik, esku lanaz gain, kontsumo energetikoa ere % 50 inguru murriztea lortu dugu. Guzti honekin, eta kasuen arabera, nekazariak milioi bat edo bi pezeta aurrez dituzte.

A. Zuen arrakasta hori da, errentarritasuna?

I.U. Bai, baina produktua- ren kalitate aldetik ere asko hobetzen da, batez ere itxura aldetik. Honi esker posible da, garaia ez izan arren, produktua merkatuan izatea, honek ekar lezakeen produktuaren garestitzea kontuan hartuta.

A. Nola ohar-tu zineten

■ «Baserritarrek merkatuan konpetitzeko baldintza batzuk dituzte, eta horretarako beharrezkoa zaie instalakuntzen berriztapena» ●

Itzia Unzueta esan digunez, «gure sistemei esker posible da eskulana eta energia murriztea».

guzti honetaz?

I.U. Arrasateko Ingeniari-tza Eskolan egon ginenean sektore honetara zuzendu-tako zenbait proiektu egin genituen. Euskal Herrian izugarritzko hutsunea ze-goien nekazaritza elikagaien alor honetan, teknologiari zegokionez, eta hala abiatu ginen gauden tokira.

A. Beraz, ez duzue konpe-tentziarik?

I.U. Euskal Herrian ez. Baina Frantzian eta Euro-pako beste herrialde ba-tzuetan aspaldiko kontua da hau. Espainian bertan, ba-tzuetan Valentziatik eta Lle-idatik zenbait proiektu es-katu dizkigute nahiz eta han nahiko aurreratuta egon zentzu honetan.

A. Hasieran nolako harrera egin zizueten baserritarrek?

I.U. Lehen esan bezala, gaur egungo baserritarrak

desberdinak dira. Haiek ondo dakite zer den makina bat. Are gehiago, eurak izan dira Inkoaren berri izan du-tenean euren beharrekin gugana jo dutenak. Egia da, bestetik, guk ere behar ho-riek sortu ditugula; baina sektorearen garapenerako derrigorrez eman behar di-ren urratsak dira.

A. Nabiz eta Inkoak bi urte izan, fakturazio nabiko onak lortu dituzue.

I.U. Polita izan da egin di-guten harrera. Aurreko ur-tean 28 milioi pezetako fak-turazioa egin genuen, eta aurtengoa 30 milioikoa da. Aurrean ere Eusko Jaurlari-tzako Derioko Nekazaritza Eskolarentzako lan egingo dugu, 30 milioiko negutegi proiektu batean.

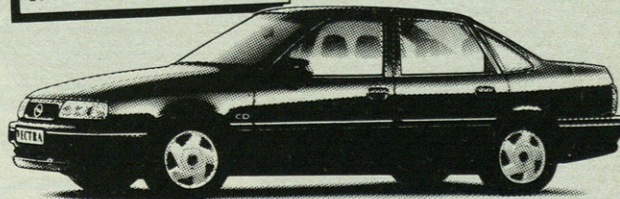
Myriam Gartzia

IBIL ZAITEZ GOI MAILAN

Martxan jarri auto baten benetako balioak. Martxan jarri ekipamendurik apartena. Martxan jarri segurtasun neurri ero-soenak. Martxan jarri Opel Vectra bat. Martxan.

300.000 Pereta*
BITARTEKO
DESKONTUA

*Stock-ean dauden autoentzako promozioa hilabete honetan. **OPEL**

TALLERES OLA

Olabarrena Auzoa, z/g. Tfnoak: 76 33 44 / 45 / 46. **BERGARA** (Guipuzkoa)
Erakusketa **ARRASATE**n: Loramendi, 2. Tfnoak: 79 05 86
DEBA ARRO. LEINTZ BAILARA ETA GOIERRI GARA Irako kontzesionaria
OPEL AUTO DENDA OFIZIALAK. DENBORAREN PODERIOZ ONENAK.

Azaroaren 1ean hasi du Herri Irratiak COPErik gabeko bide berria

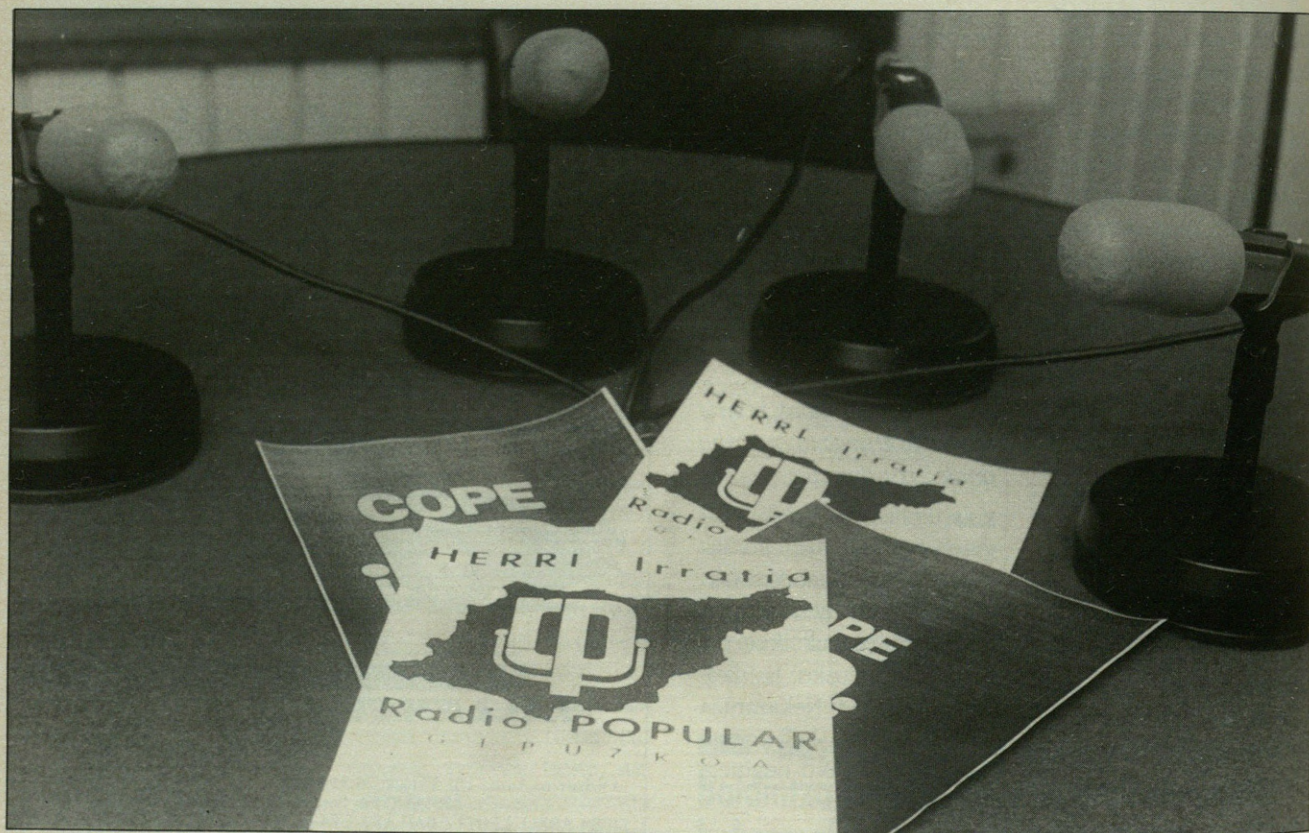
BANAKETA ETA GERO, LANEAN

Bi aste baino ez daramatza airean COPetik kanpo. Hiru hamarkadaz Hego Euskal Herriko irrati entzule euskaldunen maiteenetakoa izan den emisorak une latzak bizi ditu. Bere nortasuna ez galtzarren banaketa nahiago izan dutela diote arduradunek. Nolakoa izango den aurrerantzeko nortasuna laster jakingo dugu. Lehen aztarnak eman dizkigute.

PROGRAMAZIO

berriaren nondik norakoak zeintzuk izango diren erabat erabakitzeke daudela harapatu ditugu Herri Irratiko langileak Donostian. Azaroaren 1etik aurrera aldatu den programazioa zehazten topatu ditugu. Bat-batean sortu ez den prozesua izan

da hau. «1961ean, Herri Irratia sortu zenean, COPEekin konfederatu gisa aritu ginen. Baina 1977an onartu zen dekretu baten eraginez, konfederazioa el-karte anonimo bihurtu beharrean izan zen. Guk ez genuen horretan sartu nahi izan, eta frekuentziak ba-

Banaketaren ondorioz, 15 pertsona geratu dira Herri Irratiaren plantilatik kanpo.

matzen genituen arren, ez ginen elkartu. Hori 1982an izan zen. Orain, COPEk esan digu elkartera sartu edota banatzea aukeratze-ko, eta guk banatzea erabaki dugu», diosku Juan Lekuona zuzendariak.

Herri Irratiak FMn zuen frekuentzia, eta COPErekin batera azken 11 urteetan erabili duena azken honek hartu du, OMkoa Herri Irratiarentzat geratu den bitartean.

Elkarlana ez da ezinezkoa izan orain arte: «Bi irratiak erabat independenteak ziren. Hau da, gure orduak guk kontrolatzen genituen, beraien bereak kontrolatzen zituzten bezalaxe», esan digu Donostiako zuzendariordea den Txema Auzmendik.

Euskararen tratamendua

Azpeitiko Loiolan Jesusen lagundikoez duten santutegiaren babesean sortua eta ondoren Donostiara zabaldua, Gipuzkoa, Araba, Bizkaia eta Nafarroaraino hedatu ziren bere uhinak. Entzuleen gehiengoa eskualde euskaldunetan izan du irrati honek betidanik, ordu gehienak erdaraz eskaini izan diren arren. Iaz, Loiola eta Donostiako egoitzek programazioaren pisu gehiena zeramatela kontuan hartuta, txosten bat egin zen emisoran. Loiolak bere ekoizpenaren % 65 euskaraz egiten zuen, eta Donostiak % 15 besterik ez. Auzmendi izan zen txostenaren egilea: «Irrati erdal-dunegia izatearen arazoa betidanik izan dugu. Ez da COPEren eraginez izan. Francoren garaitik dator kontua. Orduan ere oso euskara gutxi sartzen zen,

baina inoiz ez zen baztertu, eta nahikoa ikuspegi kritikoa erakusten zuen».

Euskarak leku handiegia ez izan arren, beti mantendu izan du Herri Irratiak kutsu hori, bere entzule tipoa ikusita. Hala ere, hori ere aldatzeko asmoa dute emisora honetako langileek: «Gure planteamentua ez da irrati elebiduna egitea, oraindik ezinezkoa baitzaigu. Baina euskarak gero eta presentzia nabarmenagoa izan dezan dugu helburu. Euskarari tratamendu duin bat eman behar diogu».

Baina ekonomia oztopolatza da euskararentzat Herri Irratian. Askoz ere errentagarriagoa da erdarazko programazioa. Hori buruan, goizean jasotzen denez publizitate gehiena, goizeko programazioa erdarazkoa izango da funtsean, arratsaldean askoz ere euskara gehiago sartzeko. COPEtik banatzeak kolpe ekonomiko gogorra ekarri baitio Herri Irratiari. Bilboko Herri Irratiak, Bilboko Gotzategiaren enpresa eta 26 langile zituen, hauetako 8 bota behar izan ditu kalera. COPEk berak hartu ditu. Gipuzkoako Herri Irratiak, Jesusen Lagundiko enpresak, 33 langiletik 7 bota behar izan ditu, eta haue-

«Gure planteamendua ez da irrati elebiduna egitea, oraingoz ezinezkoa baita; baina gehiago erabiliko dugu euskara» ●

TXEMA AUZMENDI

tako 4 COPEk har ditzaneko negoziaketa egiten ari dira donostiarrak. «Gure egoera ekonomikoa saneatzeko geratu zaigun aukera bakarra izan da», dio Bilboko Herri Irratiko gerentea den

Josetxo Lizartzak zuzentzen duen Antena 3k sinatu du orain akordioa COPErekin. Berari esker lortu du azpiegitura berria Madrilgo emisorak. (Argazkia: Villagran).

Jesus Mari Orellak. COPEk bere azpiegitura berria oraindik osatu gabe duela adierazi digu bilbotarrak, eta horren eraginez ez direla

aipatu izan da. Auzmendik dioten bezala, «bere filosofia eta gurea oso desberdina da. Pertsona ospetsuen aldeko jarrera hartu dute. Lehiaketa bortitzean sartu izan dira, guk nahi izan ez duguna eta, gainera, hemengo Eliza gaizki ikusten dute. Azkenean, guk eskaintzen genien entzulegok ez zen interesgarria beraiarentzat». Madrilgoek ez diote ezer. Antena 3rekin sinatu dute orain akordioa. Bitartean, bere mezua igortzeko erabiltzen dituhinak, oraindik ere, Herri Irratiak.

Amagoia Iban

hasi lanean oraindik euren langile ohiak.

COPEren baitan Gotzainen Konferentziak akzioen gehiengoa izatea ere Herri Irratia alboratzearen arrazoietakoa bat izan daitekeela

HABEko lau euskalategi publikoetako irakasleak greban dira:

HABEAK DARDAR BATEAN

Gelak hutsik direla hasi da aurtengo ikasturtea HABEk Donostia, Hondarribia, Gasteiz eta Bilbon dituen lau euskalategietan. Irakasleek lan hitzarmena ez bete izana leporatzen diote Administrazioari. Administrazioak, aldiz, eurenak gehiegizko eskakizunak direla. Itzalean, baina, lan arazoa baino gehiago egon daiteke: lau euskalategi piloto hauen etorkizuna.

HELDUEN euskal duntze eta alfabetatze munduko giroa harroturik dagoela esatea topiko bihurtu da tamalez. Horren erakusgarri, HABESEA legearen hamargarren urteurrena dela eta, Donostian

Bilbo, Gasteiz, Hondarribia, eta Donostiako lau euskalategi publikoetako irakasleek ez dute, oraingoz, nori irakatsi. (Argazkia: Ander Gillenea).

burututako jardunaldieta n
jazotako istiluak ditugu. Or-
duko hartan, AEK-ko par-
taideen eta greban dauden
HABEko irakasleen pan-
karten artean, Joseba Arre-
gik ez zuen bere hitzaldia
lasai burutzerik izan. Kul-
tura sailburuak, Xabier Gu-
rrutxagak azaroaren 4ean
Gasteizko Legebiltzarrean
adierazi zion legez, *«fronte
guztietan gatazkak»* ditu
euskalgintzaren alor hone-
tan.

Testuinguru honetan, bi
hilabete dira HABEko Bilbo,
Gasteiz, Hondarribia eta
Donostian dituen euskalte-
gietak irakasleak greban
daudenetik. Ikasturteak ha-
sia beharko lukeela, ikasle-
rik gabe daude bertako
ikasgelak. Martxotik luza-
tzen ari den arazoari irten-
bidea ez ikusteak izena ez
ematera eraman ditu bertan
ikasit nahi zutenak. Ez-ohiz-
ko isiltasunean dira, beraz,
zaratatsuago izan ohi diren
gelok.

Guk topatutakoa ere isil-
tasuna izan da, HABEko
Martín Etxeberriari arazoari
buruz hitz egiteko elkarriz-
keta eskatuta, ezezkua jaso
baitugu erantzunez. Joseba
Arregi, baina, argi mintzatu
da komunikabideetan: HA-
BEko langileek soldata ho-
mologazioa bai baina lan
homologaziorik ez ei dute
nahi.

Etorkizunaz kezkatu

Sailburuaren iritziz, lan or-
duetan % 28,5eko behera-
kada eta soldaten % 18ko
gorakada eskatzen ari dira
irakasleak. Greban diraute-
nen eskakizunei amore
ematea, Arregiren aburuz,
*«aurrikuspenak hausteko
atea irekitzea izango litza-
teke»*.

Administrazioa eta irakasleak: negu atariko harreman izoztuak

HIRUROGEITA hamar
dira HABEren lau euskal-
tegi publikoetan greban
dirauten irakasleak. Mar-
txotik luzatzen ari den is-
tilua, ez dirudi berehala
konpontzekoa denik. Negu
hotzaren atarian, hotzak
baino, izoztuak daude
irakasle eta Kultura Sai-
laren arteko harreman-
ak. Jospo Barrutiak, Bil-
boko euskaltegiko ira-
kaslea eta LAB sindikatu-
ko ordezkariak, greban
diren langileen ikuspun-
tua azaldu digu: *«Admi-
nistrazioa ez da sinaturi-
ko konbenioa betetzen
ari. Beren asmoa lan or-
duak % 30 ban-
ditu eta soldata
% 10 txikitzea
da»*. Hori gerta-
tuko balitz, Jos-
poren aburuz,
HABEko irakas-
leen lan baldin-
tzak erabat de-
sagertuko lirate-
ke: *«Kultura Sai-
laren barruan,*

*funtzionarioen arteko de-
zente bakarrak gara. Horrexegatik, laudo ba-
ten bitartez, beste hiz-
kuntz eskoletako funtzio-
narien moduko trataera
genuen. Egun, laudo hori
deuseztueta Kultura Sai-
leko beste edozein fun-
tzionari bezala jarri nahi
gaituzte»*.

Administrazioaren isil-
tasuna erabatekoa da
oraingoz. Horrek zurrur-
muru eta susmoak ugari-
tu ditu: *«Bi hilabete da-
ramatzagu horrela
—diosku Jospo Barru-
tiak—, eta oraindik ez
zaigu batere argibiderik*

*eman. Isiltasun horren
aurrean, ixtearen susmoa
areagotzen doa»*.

Julio Aparizio ELAko
ordezkariak Administra-
zioaren ikuspuntua salatu
digu: *«Beren aitzakia da
sektore guztia gure lan
baldintzetan jartzea ezi-
nezkoa dela. Baina gure
lan baldintzak beste eus-
kaltegiekin alderatzen ari
dira, ez beraiek beste zen-
bait erakundetan dituz-
ten irakasleenekin: hiz-
kuntz eskolak, Irale,
HAEE eta abar. Konpa-
razioa ez dute Adminis-
trazioko beste irakaslee-
kin egin nahi»*.

Arazoa bere oso-
tasunean ulertzeko
giltzarriak ugariak
dira. Batek baino
gehiagok, helduen
euskalduntze eta al-
fabetatze munduan
diharduten sare ezberdinen
berregituraketa saioa daku-
sate azken istiluen itzalean.
HABEren lau euskaltegi
hauen etorkizuna kolokan
egon daiteke bertako sindi-
katuek salatutakoaren ara-
bera.

1984eko urtarrilean za-
baldu ziren lau zentrook.
Hasieratik Donostiakoan
jardundako Iñaki Iturain
mintzatu zaigu: *«Garai baie-
tan, HABEko bere azpiegi-*

*tura sortzeari ekin zion. Honela, 'piloto' gisa izen-
datu ziren lau euskaltegi
hauek sortu ziren. Helbu-
ria argia zen: besteak beste,
hainbat alorretan gauzak
zehaztu eta finkatzea, eta
besteentzat eredu izatea»*.
Lau euskaltegi hauen
beharrezkotasuna da, non-
bait, orain zalantzan jartzen
dena. Oraingoz susmoak
eta zurrumurrak baino ez
dira, baina. *«Gerora prozesu*

**Donostiako euskaltegi
publikoan hogeita bi
irakasle dihardute.
Argazkian, arratsaldeko
ordutegian aritzen diren
irakasleetako batzuk.**

La Casa del Café

— Juan Furiendo S. A. —
D O N O S T I A

bat izan da, eta nire ustez gaur egun aldatu egin nahi da orain arteko bidea. Lau euskaltegi piloto hauek soberan dituztela dirudi, HABEk nabiago duela esku pribatuetan dauden euskaltegien administratzaile huts izango den erakundea biburtzea».

HABESEA legearen 10. urteurrenean HABEk emandako datuen arabera, zentro homogatu zein publikoek gora egin dute azken urte hauetan, zentro libreen galeran. Datu hauen arabera beti ere, euskaltegi homologatuek ikaslegoaren

% 44 dute, udal euskaltegiek % 36 eta libreek % 19. Gatazkan diren lau euskaltegiok, aldiz, sektorearen % 4 dira.

Bilbon irakaslea den Jospo Barrutiak datu hauen irakurketa egin du: «Balantzea egin dute, errentagarria zer den ikusteko. Gure lan baldintzak jende askoren isplua izan dira, udal euskaltegietan hala gertatu da, eta homologatuekin ere beste hainbeste gertatuko da. Homologatuen bidea ego-kientzat jotzen dute, dirulaguntza eskasa dute eta ikasle asko, eta AEKren

Joseba Arregi eta Martin Etxeberria zurrunbiloaren erdian dira egunotan. HABE zein AEK-ko irakasleak kexuka ari zaizkie. (Argazkia: Ander Gillenea).

bazterketan irizpide politikoak dira nagusi».

Zentzu honetan, HABEk orainsu azalduko «HABE etorkizunari begira» izeneko txostenean —hurrengo ur-

teetako jardunaren norabide eta lehentasunez ari dena—, ez da HABEren lau euskaltegi publikoen aipamenik egiten erakundearen eraketari buruzko atalean.

■ «Egun euskaltegi hauek soberan dituztela dirudi, HABEk nahiago duela euskaltegi pribatuen administratzaile huts izango den erakundea bihurtzea» ●

INAKI ITURAIN

Donostiako Julio Aparizio irakaslea mintzatu zaigu: «Hasierako helburuei eutsi behar zaie. Euskaltegi hauetan klaseak emateaz gain, irakatsi, metodologiak aztertu eta proiektuak aztertu eta gauzatu behar dira».

Rafa Egiguren irakaslea zabalago aritu zaigu: «HABEko zuzendaritzak didaktika mailan norabidea aldatu egin du, hasieran talde pilototzat hartzen gintuzten, esperientziak egingo zirela alegia. Baina hasierako epealdia kenduta, apenas egin da ezer».

Urtetan zuzendaritza taldearekin egondako harreman falta salatu du Egiguren: «Administrazio kontuak kenduta, honek ia euskaltegi libre bezala funtzionatzen du. Ikuskatzaileak ere ez dira azaltzen, eta talde didaktikotakoak ere oso tarteak. Harremanak eten egin dira».

«HABE etorkizunari begira» txostenean, bestalde, euskararen irakaskuntzaren jardueran bi kontzeptu bereizten dira: ezagutza eta erabilera. Ildo honetan, orain artean ia jorratu gabeko alorra izan dela onarturik, erabilera sustatzea eta bultzatzea lehentasunezko puntutat jotzen da etorkizunean. Zehaztasun gutxiz ageri den puntua izan arren, irakasle hauengan eragina izan dezake.

Iñaki Iturainek positibotzat jo du aipamen berri hori: «Orain arte akademizismora mugatu baldin badira, eta orain aurrerapausoa eman nahi badute gizartearen erabilera eragitearen alde, ez dakit horrek guri zer dakarkigun, baina ona delakoan nago. Hor ditugu AED eta beste elkarte ugari horrelako lanean. Erakundeak horrelako bidea hartzea oso positiboa litzateke». Erabilera sustatze eta bultzatzeko asmo berriak zer ekarriko ote duen kezkatzen du Rafa Egiguren: «Zer suposatuko duen ez dakigu, gu sujeto bezala ez baikara txosten horretan azaltzen. Irakasle bezala ez da gauza zehatzik esaten».

Galdera ikur asko, beraz, lau euskaltegi hauei dago kienez. Azaroan ikasleek matrikula egiteko bigarren aukera izango ote duten horietako bat da.

Alberto Irazu

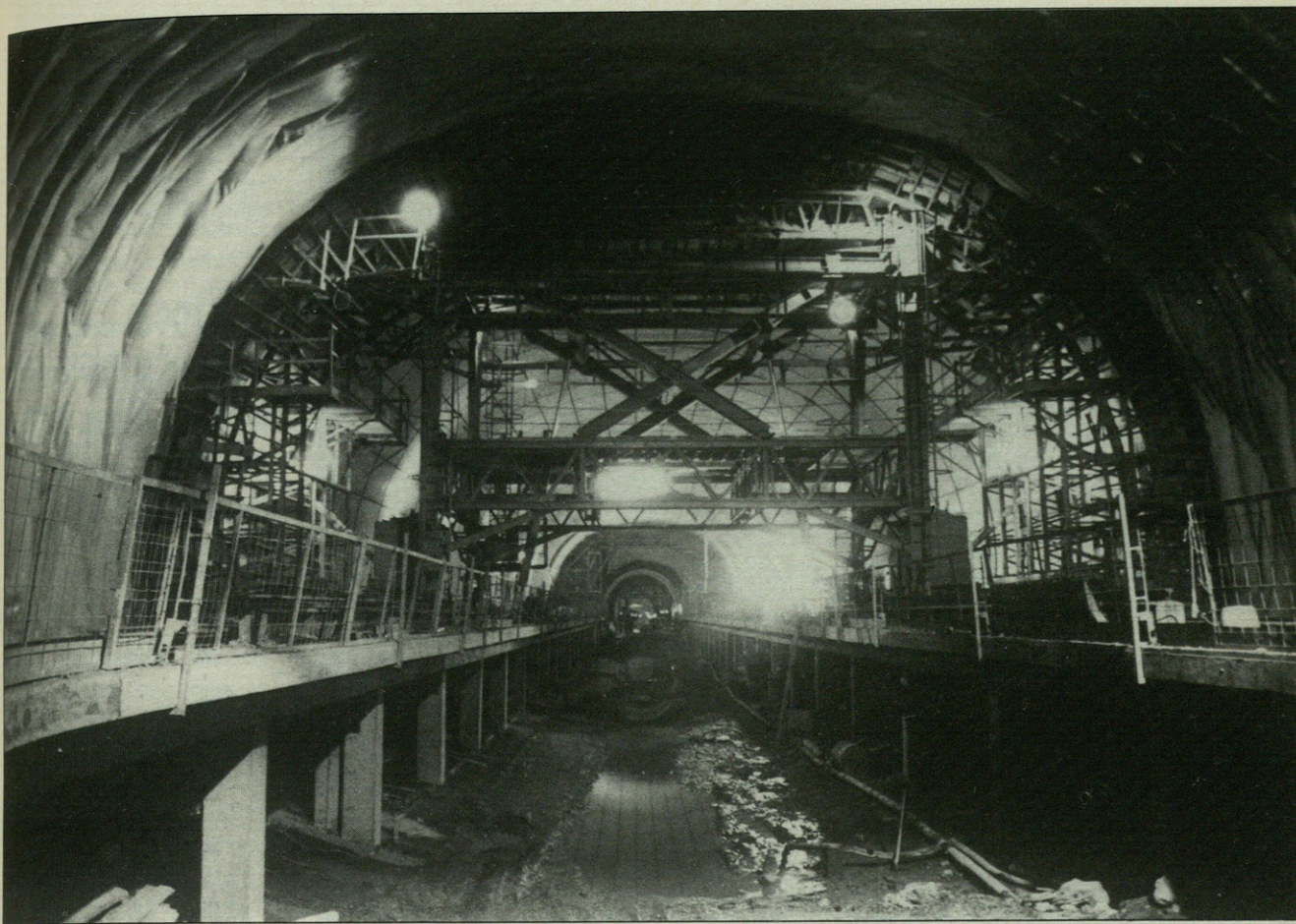
LURPEKO ZIZARE MEKANIKOA

San Mameseko geltokiak 90 metroko luzera du, eta goialdean tarteko solairu bat egingo da.

Egunero metroak jaten dizkio Bilboko lurpeko arimari. Euskal Herriko lehenengo metroa, zizare erraldoi bat izango balitz, gure oinen azpitik 25 metrora etxe izango dituen zuloak bukatzen dabil. Lehenengo bidea 1995eko bigarren sei hilebeterako bukatuta egongo dela diote. Oraindik kobazulo baino ez direnetan barrena abiatu gara.

ALEX de la Iglesia zinema zuzendariak aurkitu izan balu, ziur «Acción Mutante» filmerako baliatuko lukeela. Induskailu lurjaleak, egitura metalikoak nonnahi, iluntasuna nahiz eta argindarrak erabili, lur azpiko mundu honetan zaila da pentsatzea 25 metro gorago autoz betetako Bilboko erdigunea dagoela. «Orain San Mame-

41 kilometroko luzerako tunel hauek makina marruskagarrien bidez egin dira; egunero hiru metroko zuloa egiteko ahalmena dute.

sera abiatu gara», diosku Agustin Presmanesek, Ime-bisako kontseilari ordezkariak, Patrolaren aurrealde-tik. Eta Urkixo zumardia irudika dezakegu ordu gorietan, semaforoz beteta, autoausteko tokirik gabe, jendea hara eta hona, presaka, erlojuari begira. Agustín Presmanesentzat kaskoa eta lan-jantzia jartzea egunero kontua da, baina guretzat abentura txikia bilakatu da ibilalditxo hau.

Bilbo azpitik 6.200 metroko bide lasai eta grisetatik, langileak nola aritzen diren ikusten, San Mameseko geltokira heldu gara. *«Erakustazokaren aurrealdean gaude, eskuinera futbol zelaia, eta Sabino Arana atzean utzi dugu»*. 120 metroko luzera du, baina automatizazioa jartzen dio-

tenean 90 metrokoa izango da.

Bilbo eta bere ingurua lotuko dituen lupeko tren honek lehenengo urtean 58 milioi pertsona garraiatuko dituela aurrikusi da. Konboi bakoitzak 742 pertsona hartzeko ahalmena du, eta maiztasuna 2 minutukoa izango da.

Bi kolore

Bi bide nagusi izango dira. Hasierako zatia bera egingo dute, Basauritik Bilboko San Inazio auzuneraino, eta hor banatuko dira Basauritik Plentziaraino ibaiaren iparraldetik bat, eta Santurtzi-raino hegoaldetik, Ibarrekerratik, bestea. Bilboko komunikabide azpigiturak dituen arazoei aurre egiteko

Arenaleko geltokia dugu ureztatzeko arriskua duen bakarra, eta horri galeratzeko segurtasun neurri batzuk hartu dira.

Lan istripu bakarra egon da metroaren lanak hasi zirenetik. Hala ere, gaur egun dauden langileak lan espezialduetan dabilta, tunelaren zatirik handiena egina baitago.

irtenbide bezala aurkeztu da metroa. Ibilbide komunean metroa ibai azpitik pasatuko da, bi aldiz, Arenalean lehenengoa eta Olabeagan bigarrena. 60 metro asfaltotik behera. Horretarako kutxa metaliko batzuk jarri dira ibaiaren hondoan, tunel artifiziala sortuz.

900.000 metro kubiko lur mugituko dira ingenieritzako lan erraldoi hau bukatu

baino lehen, eta 37 geltoki izango ditu, 22 lur azpikoak eta 15 azalean. Plentzia eta Boluetaren arteko lehengo bidea 1988an hasi zen eta 1995an bukatzea espero da. Bigarren bidearen lanen hasiera, ezkerraldekoa, zehaztu gabe dago, eta bide honen aurrekontua 45.000 milioi pezeta (2 miliar liberra) ingurukoa izango dela aurrikusten da. Lehenengo

fasea, hau da, lehenengo linearen aurrekontua, 80.000 milioi pezetakoa da.

Autobus sarea, Eusko Trenbideak, BET (Bide Estuko Trenak), Renfe eta egun Bilbok dituen garrai

1996. urterako, garraio publikoen erabiltzaileak 173 milioi izango dira, hauetatik 56 lur azpitik ●

guztiak metroarekin lotuta egongo dira geltoki intermodalaren bidez (trena, autobus eta metro geltokia). Honen ondorioz, autobus erabiltzaileen kopurua %11 murriztuko litzateke. Beraz, 1992ko datuak kontuan hartuta, kopurua 62 milioi-koa izan daiteke. Honen arabera, 1996. urtean zehar garraio publikoen erabiltzaileak 173 milioi izango dira. Bestetik, zenbait zonan metrorako egingo diren lanak aprobetxatuz, auto aparkalekuak egingo dira. 5.000 auto plaza hauek Deustuko Lehendakari Agirre kalean, San Inazio auzunean, Mallonako malde-tan eta Basurto artean banatuko dira.

Norman Foster dugu ingeniari lan honen burua. Beste metro batzuekin konparatuta, honek badiu desberdintasun batzuk. Sakonera dugu bat. Kaletik nahiko gertu dago, pisu bakarrekola dela esan dezakegu, geltokien gainetik ez baitago ball edota tarteke pisurik. Bestalde, geltokiaren altuera baliatuz, txartel-saltokiak balkoi itxurako eraikin batzuetan egingo dira. Egitura honek, bide-

nabar, funtziorik badu istripuren bat jazoz gero, 3 orduz 900 graduko hozberoa jasan baitezake. Istripuen gaiarekin jarraituz, Arenalako geltokia dugu uholdeen arriskuan den bakarra, ibaiaren ondoan baitago. Horrelakoak ekiditeko, alarma soinuak tunel hauen itxiera hermetikoa ahalbidetzen du, metro osoaren ureztatzea galeraziz. «Gizaki hila» izeneko programa segurtasun aurrerakuntze n artean jarri behar dugu. Programa honen arabera, edozein gauza dela medio metro gidariak gidatuezingo balu, programa honek bere orde egingo luke.

«Munduko metrorik onena dugu hau», esan digu Imebisako kontseilari ordezkariak. Bilbotarkeria badirudi ere, badu azalpenik. «Gaur egun dauden metroen akatsak kontuan hartu eta horiek gainditu

Metroa ibai azpitik pasatzen da, hondoan jarritako kutxa batzuen bidez.

ditugu», jarraitu du Agustin Presmanesek. Hala ere, etorriko dira beste batzuk bukatugabeko metro honen akatsak gaindituko dituztenak. San Inazio auzunean, lanak direla eta, etxeetan

eragin dituzten kalteak izan daitezke akatsen adibide.

1996rako metroa izango dugu Bilbon. Txisteak ere asmatuko ditugu —ala asmatuko dizkigute—. Metroarenak ere bereak

emango ditu, batez ere munduko 600 hiri garrantzitsuen zerrendan sartu nahi gaituztelako. Bilbok badu altxor berria.

Myriam Gartzia

XABIER ALDAI

bala zeru urdina

Moderno da Xabier Aldairen poesia, Gabriel Aresti ezkerro modernoena; belaunaldi baten itule datekeen nortasun handiko boza. Poema liburu batek eman dezakeena ematen du «Bala zeru urdina» honek, bere garaikoa izateko sena eta grina. Aspaldian irakurri ditudan poema gihartsuenetako batzuk hemen dira.

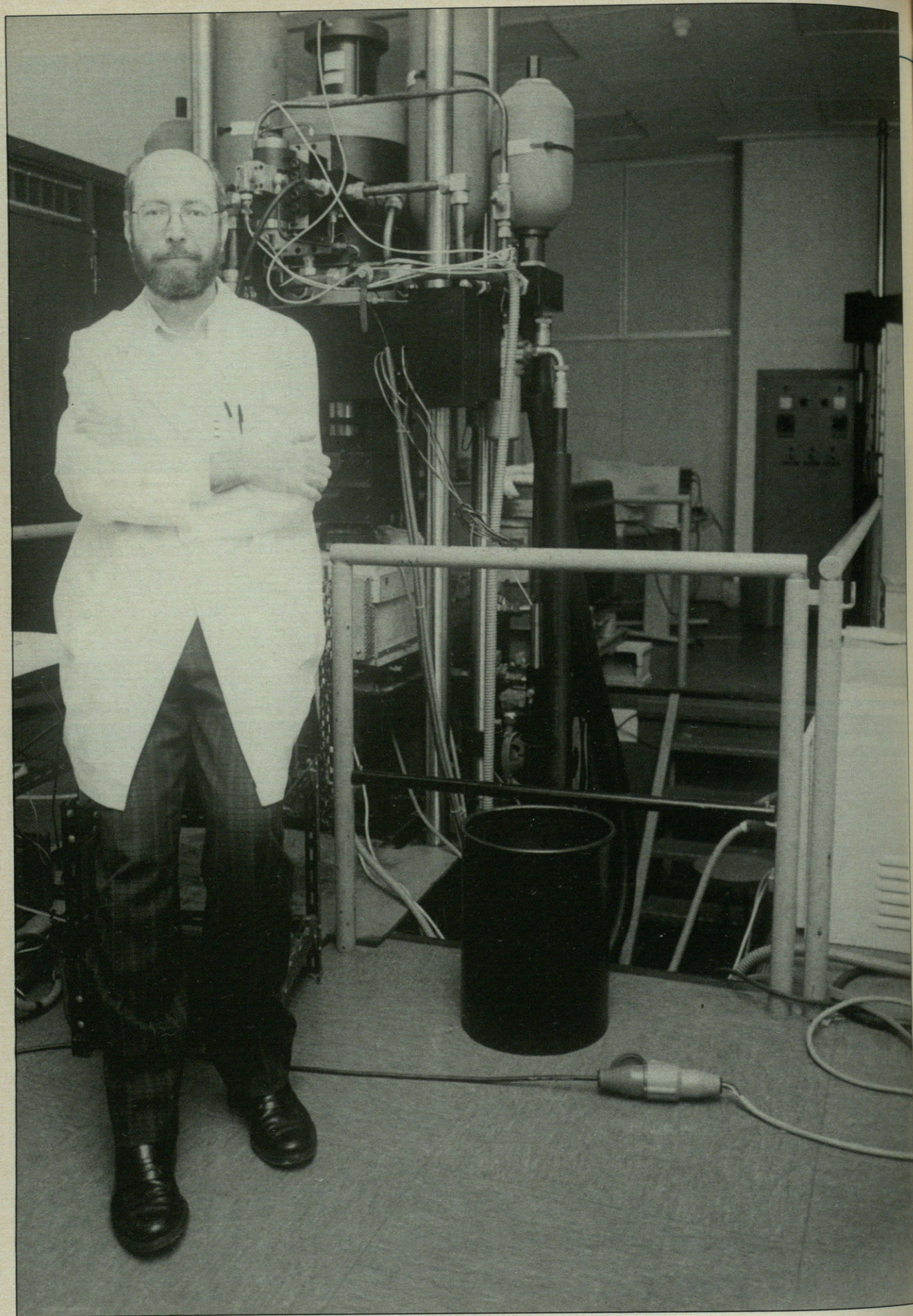
JOSE LUIS OTAMENDI

S U S A

literatura
argitaldaria

(943) 37 07 38 / 37 15 45

«Ikerlariok ez dugu gauza berririk asmatzen, dagoena merkatu baizik»

Gipuzkoa, Araba eta Nafarroako Industri Injineruen Elkargoak urtero omentzen du bere elkargokideren bat euskararen aldeko lana egiteagatik. Ambrosi Zatarain, Txillardeggi, Joan Mari Irigoien, Ibon Sarasola eta Andoni Sagarna izan dira orain arte omendutakoak. Aurten, azaroaren 20an, Rodriguez Ibabe doktorea omenduko dute. Ingeniaritza Eskolako irakaslea, CEITeko (Gipuzkoako Estudio eta Ikerketa Teknikoen Zentroa) ikertzailea, nazioarteko aldizkari askotan argitaratu ditu bere lanak.

ARGIA. *Elkargoa duela sei urte hasi zen omentzen euskararen aldeko lana egin duten ingeniariak. Belau-naldi aldaketa bat eman da omenduen artean.*

J.M. RODRIGUEZ IBABE. Zalantzarik gabe. Gainera, ni bezala omenduak izan direnak, batez ere hizkuntza lantzen ibili dira, arrunta zein teknikoa. Uste dut berariai esker dela posible gaur egun edozein gai tekniko euskaraz ikastea.

Duela 20-15 urtetik hona batzuek egindako lanei esker posible dut nik edo, besteren batek, euskaraz idaztea.

A. *Hizkuntza horren erabi-*

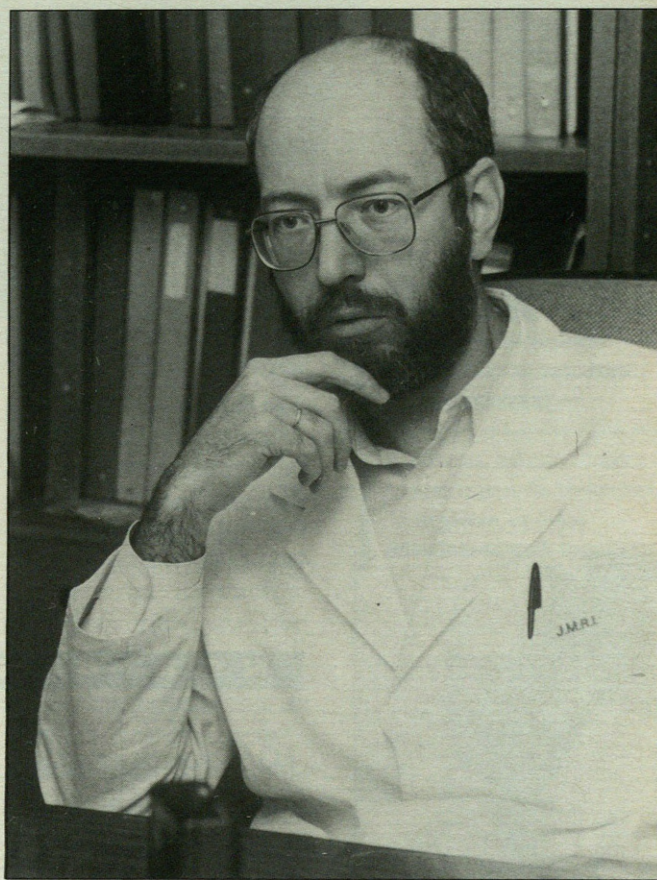
leran ere eman al da alda-ketarik?

J.M.R.I. Bai, gure konpromezua, hain zuzen, hor datza.

A. *Hala ere, ingeniari-tza ikasketa garaian konpromezu hori ez zenuen. Zergatik aldaketa hori?*

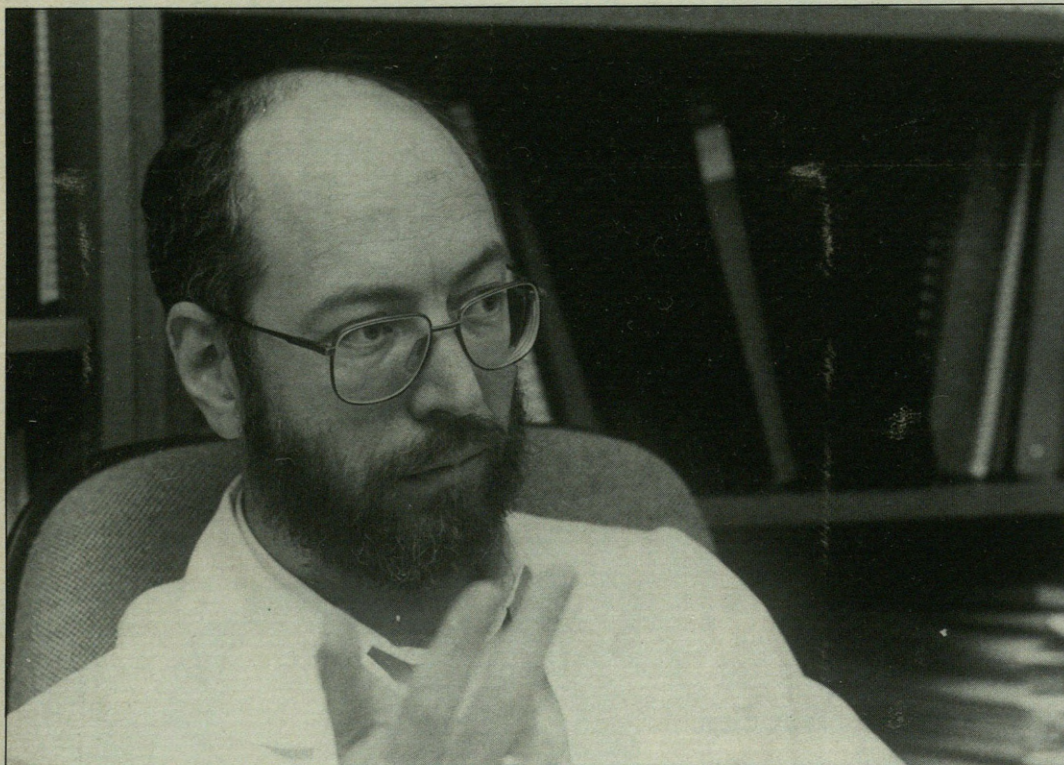
J.M.R.I. Ikasketak 1980n amaitu nituen, erdaraz eginak. Euskara ikasten hasi nintzen, doktoretza lantzen hastearekin batera. Lau urtetan egin nahi nuen tesia.

Nire lan teknikoa euskararen ikuspegitik planteatzea erabaki nuen. Poliki poliki etorri ziren gauzok, eta konturatu naiz CEITen euskaraz dihardudala la-

nean, eta Ingeniaritza Eskolan euskarazko ikasgai bakarra nik ematen dudala. Hizkuntza garrantzi handiko kontua da niretzat, baina ez nuen pentsatzen hori lanarekin lotzea posible zenik, eta hori da aldatu dena nire buruan. Orain posible baino gehiago, beharrezkoa deritzot lotura horri. Gizarte hau euskaldundu nahi bada,

«Unibertsitateak asko erraztu dezake industriaren euskalduntze prozesurako lana».

ratzea oso zaila baita. Lan kontuak erdaraz burutzen dira. Eta horrek ez du batere laguntzen euskalduntze prozesuan.

A. *Posible al da euskal adar bat sortzea Ingeniaritza Eskolan?*

J.M.R.I. Oso zaila da. Duela lau urte Xabier Urkola eta ni gai bat euskaraz ematen hasi ginen, Metalurgia, lau garren mailan. Euskaraz ematen den bakarra da. Duela lau urte 26 ikasle zeuden. Ikasleen % 20 edo ziren. Egun 70 ikasle ditugu, gelaren herena. Lau urteren buruan aldaketa nabarmenak sumatu ditugu, beraz.

«Oso zaila da euskal adar bat sortzea Ingeniaritza Eskolan. Egun ikasgai bat besterik ez da ematen euskaraz, eta 4. mailako ikasleentzat da».

hurrengo eta azken pausoa industria euskalduntzea da.

A. *Unibertsitatea al da hori lortzeko zubia?*

J.M.R.I. Sistema asko dau-de hori lortzeko, baina uste dut unibertsitatea euskalduntzeak lana asko erraztuko lukeela. Hori izan da nire arloa. Hau da, uniber-

tsitatean lantegietara joango diren teknikariak prestatzen ditugu. Teknikari horiek unibertsitateko ikasketak erdaraz egiten badituzte, nahiz eta hemezortzi urte arte euskaraz ikasi duten, bost urte horiek nahikoak dira guztiz erdalduntzeko. Eta ez hori bakarrik erdaraz ikasitakoa lantegian euska-

A. *Ikertzailea ere bazara. Nola bateratzen dira ikerkuntza eta irakaskuntza?*

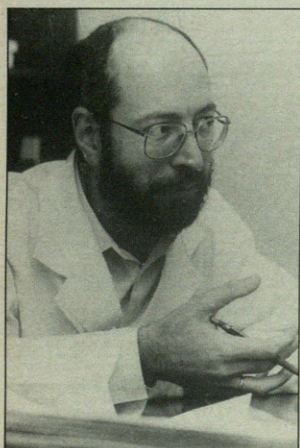
J.M.R.I. Unibertsitate arloan irakasle hutsa izatea arriskutsua da. Hemendik hamar urtera klaseak ematen jarraitzen badut, eta ez banaiz azken ikerketez jabetzen, oraingo gaiak errepikatuko ditut, eta nire ikasleek gaizki ikasiko dute.

Ikertzailea banaiz, egiten dudana lanaren ondorioa askoz ere hobeagoa izango da nire klaseei begira. Gutxienez, hemen sortzen dena hemen erabiliko dugu.

A. *Zer moduzko ikertzaileak daude Euskal Herrian?*

J.M.R.I. Denetarik dago. Baina hainbat arlotan bada atzetik datorren lan handi bat, material arloan, adibidez, eta oso lan politak egiten dira.

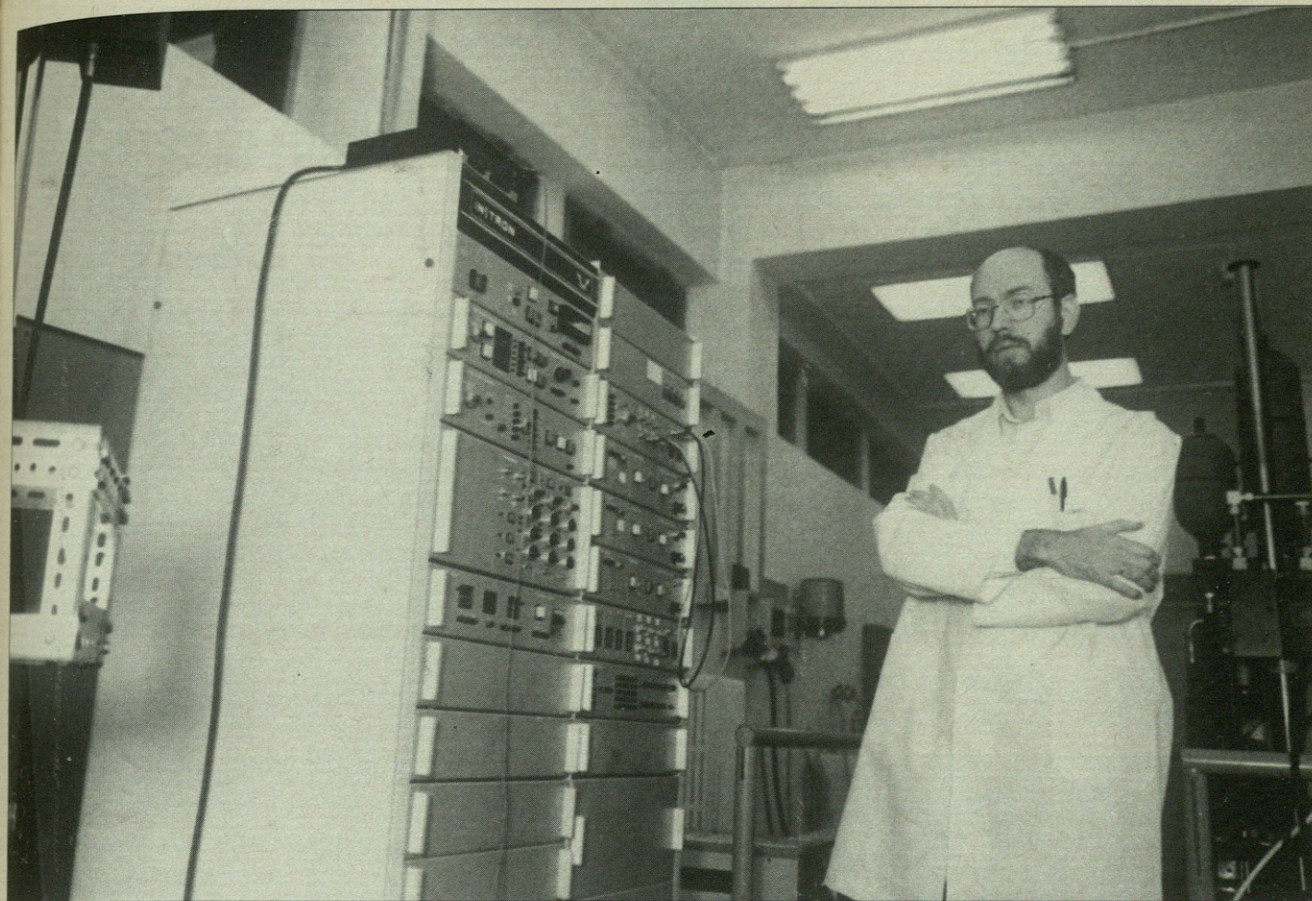
A. *Materialak dira, baina zuzen ere, zure espezializazioa. Altzairua, konkretuki. Zuen lanak izaten al du islarik bertako industrian?*

NORTASUN AGIRIA

1958an jaio zen, Donostian ● Zumaian bizi da duela zortzi urte ● Abuztuero oporrak hartzen ditu ● «Erdaraz egin beharreko lana lana da, baina euskaraz egin beharrekoa hobya» ● Hiru liburu argitaratu ditu bere lanekin ● Txistua da

bere bigarren zaletasuna, eta Txistulari Elkartearen egon da duela sei urte arte edo; bi urtez ere izan da elkartearen aldizkariaren zuzendaria ● Manuel Lasarteren «Beranduko lanak» liburua irakurtzen ari da une hauetan ● Ez du «Jurassic Park» filmea ikusteko intentziorik: «Merkantilismo hutsa iruditzen zait»

J.M.R.I. Euskal Herriko industria nahiko txikia da. Industriek ez dituzte ikerkuntza laborategiak gehienetan. Duela hamar urte edo, ikerkuntza zentroak sortu ziren leku anitzetan. Hor egiten dugu lan iker-tzaileok, eta gure helburua industriarekin harremanak lotzea da, berak aurrera egiteko dituen oztupoak guk gainditzen laguntzeko.

A. Harreman horiek, ordea, ez dira gehiegi gauzatu bamar urteko epe horretan.

J.M.R.I. Oso zaila baita. Batzuetan, zentroetan egiten dugun lanak ez du aplikazio gehiegi gure industrian eta gizartean. Batzuetan gure akatsa izaten da. Besteetan, lantegietan ez dugu interlokutorerik topatzen.

A. Gizartearekiko ubarte bat bilakatu al zarete iker-tzaileak?

J.M.R.I. Nolabait. Garbi dago industria ezin dela ibili gu lege, bibliografia luzeak irakurtzen. Horregatik saiatu gara ahalik eta lan hobeak egiten eta hori industriari eskaintzen.

«Euskal Herrian inoiz ez dugu ikerkuntzarako dirurik izan, eta dagoenean, oso gutxi izaten da» ●

A. Dirua ere arazo handia da ikertzaileentzat. Diru publikoa ala pribatua erabiltzen da Euskal Herrian horretarako?

J.M.R.I. Diru publikoa, CEITen kasuan, erdira hel-tzen da. Gipuzkoako Dipu-tazioak, adibidez, proiektu

baten diru erdia berak ematen du, eta beste erdia industriak jarri behar du. Horrekin industria proiektuetan benetan interesa dadin bilatzen da. Uste dut sistema ona dela, baina beharrezkoa da industriak ikertzaileen konfiantza izatea. Hori da arazoa.

A. Industri krisiak ba al du eraginik ikertzaileengan?

J.M.R.I. Orain arte ez. Lana badugu, gero eta zailagoa den arren.

A. Aurkikuntzak ideia zoragarrien edota lan kontantearen ondorio izaten dira normalean?

J.M.R.I. Ideia zoragarriak izateko lana egin behar da. Lana eginez arlo desberdinetan, gauzak elkarlotzen hasten zara eta horrela hel-tzen zara ideia. Esparru bakarra lantzean ezin duzu ikuspegi orokorra izan. Alde horretatik, esan behar da

«Zentroetan egiten dugun lanak ez du aplikazio gehiegi gure industrian eta gizartean. Batzuetan gure akatsa izaten da. Besteetan, lantegietan ez dugu interlokutorerik topatzen».

«Duela 20-15 urtetik hona batzuek egindako lanei esker posible dut nik, edo besteren batek, euskaraz idaztea. Horregatik uste dut orain lan normalagoak egin behar ditugula, ez hizkuntza soilik. Hizkuntza hori erabiliz gai konkretuetan».

ezin gairela inoiz erori funtzionari soilak izatean. Askotan etxera eramaten dugu lana. Asko irakurri behar baita.

A. *Zientzilari erorik gertatzen al da?*

J.M.R.I. Ez dut uste eroak gaudenik. Egiten dugunak zerbaiteko balioko duela sinesten dugu, eta horrek ematen du lanerako indarra.

A. *Azken lauzpabost hamarkadetan ikerlari teknikoek lana arma industria-ekin lotu izan da, batez ere komunikabideetatik.*

J.M.R.I. Hori estatu handien ondorioa izan da. Azkenean, makroestatua k egon direnean, ikerkuntza dirua arlo militarreara bideratu izan da. Dirua zegoen lekura joan izan dira zientzilariak.

Baina Euskal Herrian arazo hori ez dago, inoiz ez baitugu ikerkuntzarako di-

rurik izan. Eta dagoenean, oso gutxi izaten da.

Ikerkuntza teknologikoa Euskal Herrian —ikerkuntza zientifikoa ere badago, oinarritzkoa, unibertsitatean

■ **«Gizarte hau guztiz euskaldundu nahi bada, hurrengo eta azken pausoa industria euskalduntzea da» ●**

egiten dena, eta gurea aplikazioari begira egiten da—oso desberdina da. Adibidez, orain, edarien latak altzairuz nola egin ikertzen ari gara. Aluminioa baino askoz ere ugariagoa da hemen eta birziklaerrazagoa ere bada. Altzairuaren arazoa bere gogortasuna da, eta gure

proiektuetako bat aleazio biguinago bat lortzea da. Txorakeriatzat har dezakete batzuek, baina izugarritzko merkatua dago. Aluminioa beti hegazkin militarrekin lotzen da, baina munduko ekoizpenaren ia erdia lategitan doa.

A. *Automozioan ere lanik egiten duzue.*

J.M.R.I. Helburua prezioak jaitea da. Produktu bera egin, baina merkeagoa. Normalean aleazioa edota ekoizpen prozesua merkaturuz. Japoniak askotan lortu du. Ikertzaileak produktu berriak sortzen ari gara? Ez, hor zeuden, baina guk merkaturatu egiten ditugu. Energia aurreztuz. Bestela, beste batek egingo du, eta saldu egingo dizu. Horregatik jakin behar dugu zer egiten den hemendik kanpo.

A magoia | ban

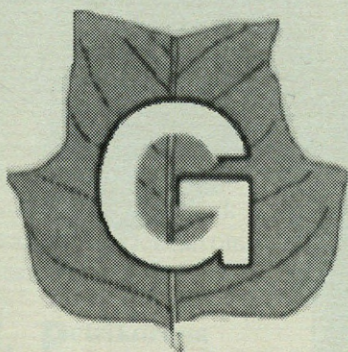
UNIBERTSOAREN HASIERAKO HIRU MINUTUAK

Steven Weinberg

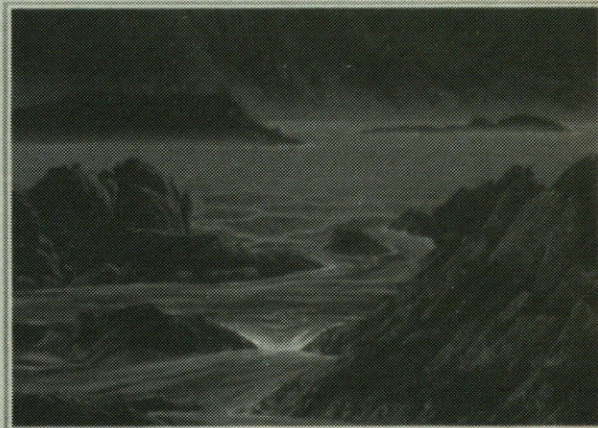
Big Bang-en teoria modernoena bere sortzaileak, Weinberg Nobel Sariak, idatzita. (195 orri.)

Durangoko Azokan egongo dira salgai baina, jadanik, kalean dituzu tirada mugatuan.

LURREKO ZIENTZIEN IRAULTZA: KONTINENTEN JITOTIK PLAKEN TEKTONIKARA

A. Hallam

Kontinenteen jito, bulkanismo eta lurrikaren azterketa egungo teoriarik famatuenak arakaturik. (185 orri.)

PENTSAMENDU GARAIDEA liburu-bilduma

- Pentsamendu unibertsala euskaraz.
- Natura eta Zientzia, Historia eta Gizartea.
- Lurraldeetako Europan euskara aitzindari.
- 1.200 pzta/ale (1.000 harpideduentzat).

JADANIK KALEAN !!!

GAIK ARGITALDARIA

Errealitatea eta fikzioa nahastuz

BADUT tentaziorik, zerbait asmatu nahi eta, begi aurrean ditudanak ahaztuta fikziozko lerroak idaztekoa. Kulturak ez du, zoritxarrez, fikzioko aukera handirik ematen, eta errealitateak, bere gordinean hainbatetan, bere ederrean bestetan, tintatzen dizkigun irudietara egokitu behar; azkenaldion, eta errepikatzearen poderioz, hainbat gidoi ergelez aspertuegi gauden arren. Eta errealitatea eta fikzioa nahasten baditugu?

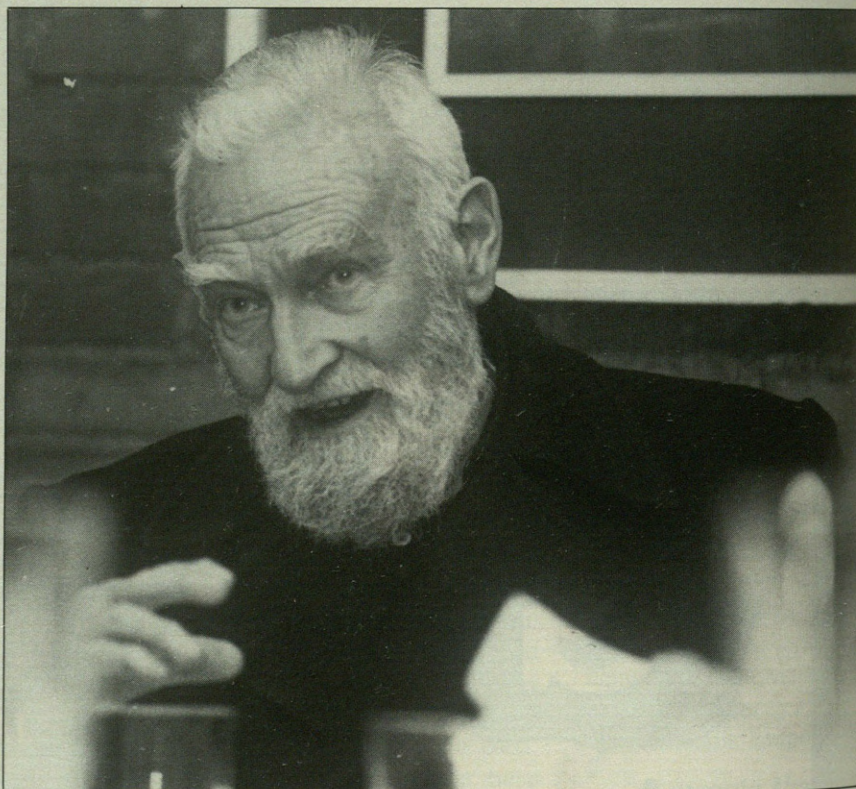
JOKOAN hasita, lehen filmearen titulua berehala datorkit ahora: «Matxinada ikasgeletan». ETBk *reality show* baten moduan, erakutsitako EHuko ikasgeletako giroa oinarritzat

hartzen duena: irakasle kaleratuak pankarta atzean (gatazkaren leloa errepikatuz), ikasleak alde eta aurka (beren egoera aldarrikatuz) eta hainbat irakasle, batzuk kritikatu eta besteak lasaitzen. Hauxe da hainbat etxetara iritsi den irudia, aurretik milaka hitzetan deskribatzen jakin ez duguna, eta era berean, minutu erdi batean baino ez baitute erakutsi, desegokia, arras. Urruneko planoan Goiriena ere azaltzen da, isilik, argirik gabeko bulegora bidean. «Matxinada ikasgeletan» filme ezagunaren erritmorik ez du, hargatik, gureak. Hariari erreparatuz gero, elkarrizketa saio hutsalez gain, 'etsaien' arteko zartatekoak gehiegi azpimarratzen dira, argumentu hobeagoen ezean. Lu-

zeegia, azken batean. Eserita ikusteko itogarria (agian, Bajo Ulloaren eskuetan...).

BIGARREN filmearentzat zuzendaririk aurkitzea zailagoa zait. Hona proposamena (euskaraz eta azpitoluz osatzeko), bi pertsonaia nagusiren jira-birakoa, noski: Joseba Arregi eta Fernando Buesa. Tartean beren agerraldi publikoen inguruko pasarteak sartzea gomendatuko nioke aukeratuari (kultura mailako politika 'gizarteratzeko' tresna baitira): kontsentsua eta elkarrizketarako bideak aldarrika ditzatela edo euskara eta erdara aulki berera ekartzeko beharra... Pankarta batzuk zabal ditzatela 'kritikoe' inguruan, eta gero, lehen

Oteizaren pistolek eman digute zeresanik, epaileak hilabeteko atzipenaldia ezarri baitio. Pozik egoteko moduko sententzia dugula honakoa entzun dut, artista jendeak (besteen moduan) huts egiten duenean justiziaren astindua berdin jaso behar duela, Oteizari gehiegi barkatu zaiola... epailearen justizia alde batera utzita, bestelako zigorrik ere 'leporatu' nahi izan zaiolakoan nago (urteotako jardunean oriotarrak astindu dituen hurretan —artearenean— hitzezko pistolen pum-pum hotsak nabarmendu dira eta, aspaldion). Koldo Azpiazurena da hurrengo epaiketa...

planoan, kamerak Gasteizko Legebiltzarrean kokatu, filmearen 'mamia' bertara ekarri. Aurrerapenak jo eta erakutsi nola gizarte mailako tentsio guztiak alderdi politikoekin solasaldian baretzen diren. Kontrastea. Aspergarriegia izateko arriskua nola ekidin? Off-eko ahotsak Legebiltzarrekoekin nahastuta. Aukera ona litzateke kaltetu guztiak banan-banan aipatzeko. Luzeegia, hala ere. Goitik behera hartutako irudiek lagun dezakete (distorsionatuak).

Eta hauek Euskal Herriko egoerarekin lotuegiak daudelako edo, bestelako filme atseginagorik nahi lu-

**— EHUko gatazkan,
elkarrizketa saio hutsalez
gain, 'etsaien' arteko
zartatekoak gehiegi
azpimarratzen dira,
argumentu hobeagoen
ezean ●**

keenak, aukeran Tolosako Abesbatzen Lehiaketa handiari loturiko musika eredukoa eskainiko nioke. Afrika eta Europa bat eginik, abesbatzen doinuak (horrelako estereotipo ez duzu merkatuan!) eta besteak bilduz: eszenatokira igo aurreko giroa eta lana nahiz ondorengoa, maila honetan ezagutzen den espektakulurik handiena osatzearena, alegia, zer den adieraziz. Betegarria.

Surrealistak izateko arriskurik gabe, hona, errealismo latzenean oinarritutako hainbat gidoi fantasiak.

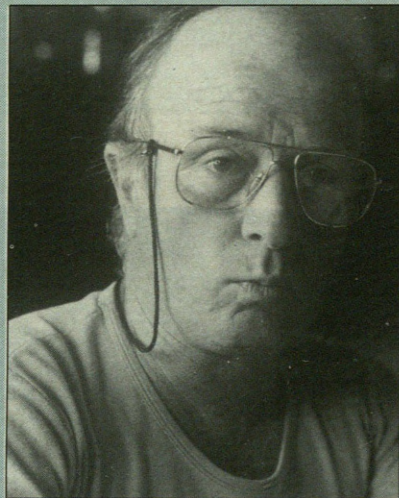
J.J. Petrikorena

Batua eta zuberera

A STEKARI honen 1451. zenbakian, «Euskara batua eta euskalkiak» artikulua honela bukatzen du Paulo Iztuetak: «Euskalki bakoitzak du bere estiloa eta bakoitzari darizkion berezitasunak altxor aberasgarritzat jaso eta landu beharrezkoak dira. Hala ere, euskalkiak ez dira erraz trukatzeko modukoak, ez bederen artifizialkerian erortzeko arriskurik gabe. Beraz, euskara batua bai, baina euskara hibridorik ez».

NOLA gailtza iparraldean? Anarkiarik handienean nire ustez. Gure literatura tradizio guziaren aurka, baxe-nabarrera nagusitua dugu erabat, gainera ekialdeko kutsuz ornitua gero eta gehiago: hegoaldeko urruntzen gaitu horrek. Batuarena egin nahi baita halere, ordainez hor sartzen dira gaztelaratik hitzak, hala nola «espektakulo» (ikusgarri eta ikusizun baditugularik). Kostaldean, gipuzkeraz egin nahi lukete batzuek, baina guti dira mendera dezaketanak.

Iduri zait baturantz joan behar genukeela iparraldean lapurdieratik abiatuz, edo behintzat Lafitte eta elizaren nafarro-lapurdieratik, ez xuxenka ekialdeko eskualki batetik. Bestelan ez dukegu ez euskalki, ez baturik. Alta mementoan hori da gertatzen ari zaiguna, zentzu on eta diziplina eskasez.

JEAN LOUIS DAVANT

Arrisku handiena Zuberoan ikusten dut. Gure euskalkia hil zorira urrats eta pauso azkarrez hurbiltzen ari zaigun bezala, hibridismoa sartzen ari zaigu ber abiadan. Grafiarena aipatu dut azken aldian, baina ez da hori larriena: «zaigü, zeigün» idazten delarik, tradizioak eta ahozkerak dakartelarik «zaikü eta zeikün», grafiaz beste konturik sartzen da hor, hizkuntzaren erroak eta sustraiak hunkitzen dira, bestelde zibererazkoak diren lerroetan.

AZKENA da nire ustez batukoak nahi liratekeen idazki batzuetan zuberera oinarritzat hartzea hiztegian eta pleguetan, batuko aditza txertatuz gainean, Euskaltzaindiko arauak bete gabe tarteka. Hor ez gaude ez zubereraren, ez batuan, Paulo Iztuetak salatutako hibridismoan baino. Berriz agertzen dut ene beldurra: hau da ziberera eta batuaren arteko euskalki berri bat sortuko dugula horrela jarraituz.

Orokorki, iparralde osoa hartuz, gutik dituzte Euskaltzaindiaren arauak ezagutzen. Iduri luke Euskaltzainditik aparte beren gisako batua asmatu nahi dutela batzuek eta besteek. Ahazten dute batua Euskaltzaindian eta honen inguruan sortu eta hazi dela. Logikaren aurkako joera lukete beraz honen bazterretik beren sasi-batua inposatu nahi luketenek. Anarkia hutsa lekarke joera horrek, azkenean denak desbideratuz, nahasiz eta sakabanatuz.

Datozen asteotan izango dira antzezlanen estreinaldiak

Altxatu du oihala antzerki denboraldiak

Peter Roberts eta Patxi Santamaria «Tak tik» antzezlanean.

O holtza gaineko garaian murgilduta gaude. Urte bukaera bitarte burutuko dira jaialdi garrantzitsuenak, eta sasoi hau aukeratzen dute antzerki taldeek beren obra berriak estreinatzeko. Aurtun ere jenero ezberdinak jorratuko dituzten lan berri ugari ikusi ahal izango dira.

DENBORALDIKO

lehen estreinaldia In Fraganti hirukotearen «Hala bazan ez bazan sar dadila...» izan da. Maskaradak, berriz,

abenduaren 7an Getxoko jaialdian aurkeztuko du lehenengo aldiz «Monstruo sakratuak». Carlos Paneraren zuzendaritzapean, Mikel Martinez eta Patxo Telleria izango dira aktoreak, eta Roland Dubillard idazlearen zentzugabeko testu edo elkarrizketa batzuk dira abiapuntua. Zentzugabekotasunean oinarritutako umorea lantzen dute Martinez eta Telleriak. Marx anaien tankerakoa.

Adin guztietako ikusleei zuzendurik, «Salba dezagun mundua» da Kukubiltxoren lan berria. Txotxongilo ezberdinek parte hartzen dute bertan, eta ingurugiroa da gaia: Fantasia munduko pertsonaiak gero eta natura-inguru gutxiago daukarela konturatuko dira, natura agortzen ari dela. Abenduaren 4ean aurkeztuko dute lehenengo aldiz Tolosako Nazioarteko Txotxongilo Jaialdian.

Jaio Etxebarria Kukubiltxoko kideak aipatu digun bezala, beste muntaia bat

ere prestatzen ari dira Oskorriko partaideekin batera. Bizkaiko antzinako haur kantuak biltzen dituen diskoa plazaratuko du laster Oskorrik, «eta guk zuzenean antzeztu egingo ditugu kantuak, haurrekin jolastu...».

Taun-Taunek ere badu obra berririk eskuartean. Zehaztu gabe daukate oraindik izenburua, baina estreinaldia abenduan izango da. Hitz gutxiko ikuskaria, panpinak egiteko garaian Hego Amerikatik ekarritako teknika erabili dutela azaldu digu Alberto Inurrietak. Maitasunarekin ikuspegi ezberdinak erakutsiko ditu obrak: amarekiko edo lurrarekiko maitasuna, maitasuna-pasioa...

Frantziako Iraultza hasi zen gauean, antzerkia eta errealitatea nahasten diren taberna batean kokatzen da Arthur Schnitzler-en idazla-

nean oinarritutako «Kakatua berdea». Konpainia ezberdinetako 23 aktorek parte hartuko dute antzezlan honetan, eta Gipuzkoako Foru Aldundiak kudeatu duen

Arteszenak aurkeztuko du, azaroaren 18an, Donostiako Victoria Eugeniean.

Goaz, Bederen-1 eta Tanttakak, bestalde, hurrengo urtean eskainiko di-

Frantziako Iraultza hasi zen gauean kokatzen da Arteszenak abenduaren 18an estreinatuko duen «Kakatua berdea».
(Argazkia: Isabel Azkarate).

10. URTEURRENA

EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA

Euskal Kultura gertatzen diren berri guztiak bildu eta ondoren ARGIA aldizkariak argitaratzen duen URTEKARIA da azken 10 urte hauetan erreferentzi unetan zalantza guztiak argitu dizkizuna.

10. zenbaki honetan, aurtun Euskal Kulturak eman dituen urrats eta gertakariez gain, azken hamar urteotan euskal gizartearen kultur arloan nabarmen eta erabakiorrak izan diren hainbat gertaera,

pertsonaia, lan eta mugimenduak topatuko dituzu: erreferentziak, hemerroteka, gogoetak... Jakina, eguneroko lanean lagungarri izango zaizun agenda ere bertan izango duzu, gure kulturaren ezinbestekoak diren izen, telefono eta helbideez.

Aurtun ez duzu orain arte bezala kalean jarritako mahaietan topatuko, baina zuzenean etxean jaso dezakezu URTEKARIA, eta gainera sos gutxiagoren truke.

ETXEAN MERKEAGO

HARPIDETZA SARIAK
Hego Euskal Herria
1.300 pzta / Ipar
Euskal Herria 71
libera / Espainia
1.300 pzta / Beste
Atzerriak 1.650 pzta/
Airez 3.300 pzta

SALPUNTUETAN
Hego Euskal Herria
1.700 pzta / Ipar
Euskal Herria 85
libera

**HARPIDETZA
TXARTELA**

Tel:

(943) 37 15 45

Faxa:

(943) 36 10 48

IZENA _____

1. DEITURA _____

2. DEITURA _____

HELBIDEA _____

TFNOA _____

HERRIA _____

KODE POSTALA _____

HERRIALDEA _____

BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____

SUKURTS. HELBIDEA _____

SUKURTS. ZKA. _____

KONTUAREN ZENBAKIA _____

HARPIDA ZKA. _____

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

In Fragantiren «Hala bazan ez bazan sar dadila...» izan da aurtengo denboraldiko lehenengo estreinaldia.

tuzte muntaia berriak. Bi urtetik behin estreinatu ohi ditu obrak Goaz talde amateurak, eta heldu den urterako Manuel Lekuona euskaltzainak idatzi zuen «Ehun dukat» berreskuratzeko asmoa du. Tanttakako zenbait partaidek «Kakatua berdea» obran parte hartzen dutenez, maiatzera arte atzeratu behar izan dute lan berriaren aurkezpena, eta Bederen-1 konpainiak ere hurrengo urteko udaberrian espero du ikuskari berria estreinatzea. Bertako kide den Patxi Santamariak parte hartuko du Peter Roberts Imintzio-Antzerkiak azaroaren 13an Pasaian aurkeztuko duen muntaian.

Tragikomedia moduko lana da «Tak tik». Bi pertsonaia dira protagonista (Peter Roberts eta Patxi Santamaria), eta bi munduen arteko

borroka agertuko dute umorea landuz. Kasu honetan ere, zentzugabeko umorea. Peter Robertsek hauxe esan digu: «*Estilo ezberdina da. Ez da mimoa eta ez da antzerkia*».

Zaletasuna sortu

Mutua izango da Markeliñek abenduan estreinatuko duen kale antzerki ikuskaria ere. Oraindik erabaki gabe daukate izenburua, eta boterea, pertsona eta bere adierazpenei buruzko gogoetek osatzen dute haria.

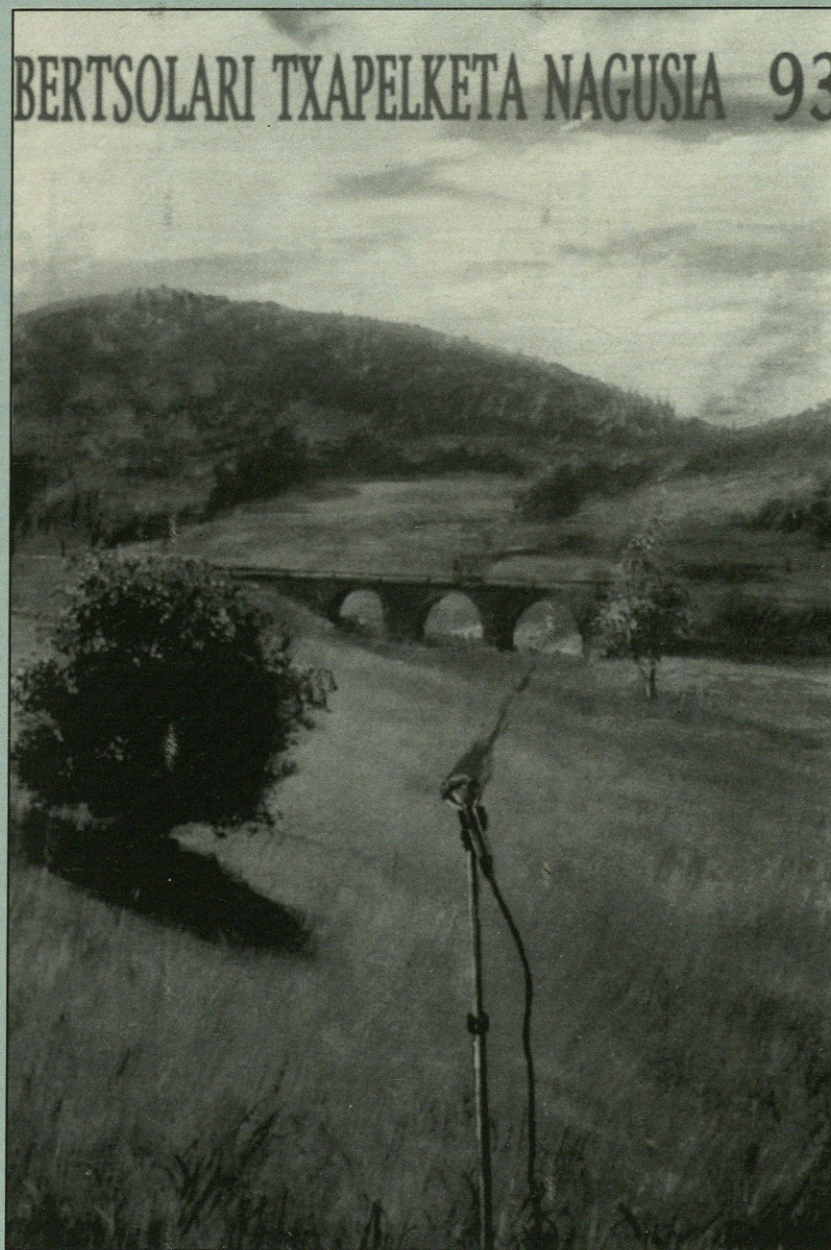
Ipar Euskal Herriko taldeen eskutik ez da antzezlan berririk izango. Txomin Hegi Bordaxuri taldeko partaidea eta Euskal Kultur Erakundeko zuzendariak esan

digunez, «*antzerkia Iparraldean mutu dago une bonetan*». Euskal Antzerki Taldeen Biltzarra eta EKEK heziketari eman diote lehentasuna. Iragan urtean martxan jarri zen Kakotx taldearen tailerra da ardatza. Hegiren aburuz, «*behar da berriz heziketarekin batera antzerki dinamika eta zaletasuna sortu, orain arte Iparraldean aritu diren taldeak erdi-lotan direlako*».

Obra berririk ez dagonez, datorren urtean Galarrrotsak jaialdia ez egitea erabaki du Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrak. Ipar Euskal Herriko antzezlan berrien topagunea izateko asmoz sortu zenez, heldu den urtean ez da jaialdirik antolatuko.

Joxi Goikoetxea

BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIA 93

HENDAIAN

Azaroak 14
"Beltzenia"
Pilotalekuan
Arratsaldeko 4retan

I. Ajuria

J. Arzallus

J. Elortza

Olalde

Mañukorta

J. Sarasua

S. Lizaso

A. Telletxea.

Antolatzailea:

Bertsolari Elkarte

● KANPORAKETAK ●

Poto egiteko zorian dago Iparraldeko bertso mundua

Muga gaindituko du aste honetan Txapelketa Nagusiak. Aitzakia ona igandeko saioa, Ipar Euskal Herrian dagoen bertsolaritzaren egoera aztertzeko, duela mende erdikoa eta gaur egungoa erkatzeko, bizi denaren seinale emateko, finean. Bertsolari handiak izan ditugu urteetan zehar Urepel, Iruri zein Hendaian, eta egun hil edo bizidute bertsolaritza.

Xalbador zenaren ospe handiko garaietatik gaurkora, zurutik beltzera egin du bertsolaritzak.

TXAPELKETA nagusia aurrera doa, jadanik egin dira hiru kanporaketa eta heldu zaigu Iparraldeko txanda ere: igandean Hendaiako Beltzenia pilotale-

kuan du zita bertsozale orok, berdin Hego zein Iparrerekoek. Orain arte Iparraldekoen partehartzea bi saioetan baino ez dugu ikusi izan, Mendiburu Leitzakoan

eta Gernikakoan berriz, Mixel Aire «Xalbador II». Lan ona egin bazuten ere, puntuetan ez ziran aurrean ibili: Peñagarikanok lortutako 719 puntuen atzetik, 639 lortu zituen Mendiburuk. Gernikako saioan patalago ibili zen Mixel Aire, Murua-ren 760 puntuetatik urruti samar, 578 eskuratu baitzuten.

Hil edo bizi

Baina ezin dakiok askorik eskatu Nafarroako Txapelketaz geroztik bertso saio bakarra besterik izan ez duen Mixel Aireri, ezin askorik eskatu urtean zehar hamar plaza egin ezin duenari. Bestelakoak ziren bere aitaren sasoiak, Xalbador zenak egiten zituen egin plaza gehiago, garaiak ere hobeak baitziren bertsolaritzarentzat Ipar Euskal Herrian.

Garaiok gogoratu nahian historiari so geratu gara, eta Xalbadorren hitzak aurkitu ditugu «Odolaren min-

tzooan: «Gerla ondoan, Her-
nandorena abiatu zenean
bemen gaindi bertsulari bi-
la, nitarat ere gidatu zuen.
Donibane Lobitzunen
muntatu zuen txapelketa
baterat eraman ninduen
(...) Donibane egun hori
enetzat munta haundikoa
izan zen, eta abalgerik
gabe erran dezaket, gu, Ma-
ttin eta ni ere Hernando-
renari esker ezagutu gai-
nuela Euskal Herri osoak.
Pertsonaia bitxia izan zen
Hernandorena hau, Ipar
Euskal Herrira abiatzeare-
kin bat bertsolariak bilatu
eta biltzeari ekin zion, La-
purdin, Hendaian hasita,
Nafarroa Beherean zehar,
Zuberoako Iruriraino.
Saiatz horretan aurkitu

zituen Ahetzeko Mattin eta
Urepeleko artzaina zen Xal-
bador bera, gerora bertsola-
ri handi bilakatu zirenak.
Horrela bada, ibili izan ziren

plazaz plaza abesten, festak
alaitzen eta taberna zein os-
tatueta ordu luzez kantari.
Batez beste 50 bat saio egi-
ten omen zituzten, eta inoiz

**Aurten Saran egindako
saioan, Xanpun, Ezponda
eta Alkat. Urtean ez dira
hamarrera iristen mugaz
goiti egiten dituztenak.**

TAULATU GAINETIK

Hainbat aukera, hainbat muga

HENDAIAKO saioan taldeburu gi-
sara izendatutako biak **Sebastian
Lizaso** eta **Jon Sarasua** dira, denok
ditugu ezagun, plazarik plaza be-
raien kalitatea zenbaterainokoa den
soberan frogatua baitute. Gazte izan
arren txapelketa munduan nahiko
beteranoak ditugu biak. Hauek ja-
soko dute arretarik gehien.

Txapelketaren eginkizunetako bat
bertso munduaren islada izatea da
eta gaur egungo bertso munduak
badu berezitasunik: bertsolari zen-
bait txapelketetan bakarrik entzuten
dira, bestelako saioetan ez zaie eser-
lekurik proposatzen, hauxe da **Jesus
Iribar «Olalde»** eta **Ireneo Ajuria-
gogaskoa «Ajuria»** ren kasua. Orain
arteko txapelketetan gauza onak
egiteko gai direla erakutsia dute eta
honako hau ere aukera on bat izango
da beraientzat. Meritua erantsi behar
zaie honelako bertsolariei, plazetan
astero astero ibiltzea laguntza haun-
dia baita txapelketa garaian. Beraien

URKO ATXOTEGI

kontura edo lagun artean entrenatzea
besterik ez zaie geratzen eta hori gero
igerri egiten da normalean.

Egungo bertsolaritzaren beste be-
rezitasunetako bat bertsolari gazteen
ugaritasuna da. Bertso eskoletako
belaunaldia gero eta leku gehiago
hartzen ari da saioetan eta txapelke-
tetan. Honen adibide dira Hendaian
kantatuko duten **Igor Elortza** eta
Amaia Telletxea. Igor «zirkuituan»

sartu diren horietakoa da, bere abi-
lezia ukaezina da eta nerbioek kalte
gehiegi egiten ez badiote zeresanik
eman beharko luke txapelketa hone-
tan. Amaia, publiko aurrean orain
gutxi kantatzen hasitakoa da, baina
ez du guzti horrek kokilduko, ezta
zertan kokildu behar ere. Aurtengo
Nafarroako Txapelketan oso aho
zapore ona utzi du. Hendaian ez du
gutxiagorik egingo.

**Gregorio Larrañaga «Mañukor-
ta»** bere umorea ekarri behar lioke
saio honi eta ez da kalterako izango
jakinik txapelketetako saioek maiz
gatz eta piperra faltan izaten dutela.
Iparraldeko ordezkaritza **Jesus
Arzallusi** dagokio. Izena esan ordu-
ko bere egoera aipatu behar izaten da
tamalez; muga ezin pasa izanak gau-
za asko suposatzen du, hala nola ur-
tean zehar oso saio gutxi egitea, eta
hori kontutan hartzekoa da. Hala ere,
kanporaketa hau haren gaitasunak
erakusteko aukera ona izango da.

HISTORIAREN ATEAK ZABALIK

Teodoro Hernandorenaren txapelketak

MUGAZ gairako bertsolariaren jatorrian txapelketek berebiziko garrantzia izan zuten. Horren lekuko, 40ko hamarkadan Teodoro Hernandorenak antolatuak.

Horrela, 1.949ko azaroaren 20an, gerra ondorengo lehen Txapelketa Nagusia antolatu zuen, Urruñan. Bertan, Hegoalde nahiz Iparraldeko bertsolari ezagun guztiak bildu ziren. Hauexek: Basarri, Errexil, Xalbador, Zubikoa, Uztapide, Mattin,

Etxahun, Iriarte, Uhalde, Sarasola, Trounday, Caillaba, Xanpun zein Capdeville.

Laffitek emandako mezarekin eman zitzaion hasiera ekitaldiari; bazkaria egin zuten gero, Larratze jatetxean. Arratsaldeko lau t'erdietan taulatu gainean ziren, epaimahai-ko Dassance, Contantin, Monzon eta Oxobirekin. Jean Elizalde jarri zituen gaiak. Bigarrenean, «aireplanoan il diran bost euskaldun gazteak» gogoratu

zituzten. Kronikek diotenez, «Basarrik biziki altxatzen ditu biotzak eta Xalbadorrek jendea negarrez utzi, danak sentimendu ungariz kantatzen dute».

Binaka aritu ziren, pilotaria eta muslaria, lege zaharra eta berria, medikua eta gaixoa... puntua jarrita, eta azkenez, gai librean. Txapelduna aukeratzeko ez zen lan erraza izan eta horretarako, lehen lau klasifikatuak lan bat jarri zitzaientzen. Hegoaldek zekarren ospea luzitza etorritako Basarrirentzak izan zen kopa eta lau mila libera zaharretako saria. Bigarren Xalbador eta ondoren, berdindurik, Uztapide eta Mattin.

1.950eko urriaren 1ean eta 1.951ko irailaren 23an egin ziren jarraiekoak, Donibane Lohizune (Basarrik irabazitakoa ere) eta Baigorri (Basarrik eta Xalbadorrek bereganatu zutena). Bidea zabal-zabalik zen...

muga gaindituta Hegoaldean abestu ere.

Bestelakoa da gaur egungo giroa, plaza gutxi horietan dabilzanen kopurua ez da dozenara heltzen: Xanpun, Ezponda, Alkat, Mendiburu, Laka, Xalbador, Miura, Arrosa, Arzallus, Urko Atxotegi eta Nagore Fernandez besteak beste. Azken bi hauek jo ditzakegu belaunaldi berritzat, bes-

teak nahiko ezagunak dira, adinagatik eta bertsolari mailagatik. Izan ere, bertsolari multzo hau sakabanatuegia dago Iparraldean zehar, ez dira sarritan elkartzen, ez daukate komunikaziorik, saioak gutxi izanda ez dute elkarlanik sortzen.

Bertsolari multzoa sakabanatua dago Iparraldean, ez dute komunikaziorik, ez da elkarlanik sortzen ●

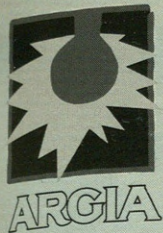
Zenbaitek bertsolariak hiltza doala uste badu ere, badira zaletasuna haurren pizten ari direnak. Ikastoletan aspaldi honetan bertsolariaren ezagupena eta zaletasuna hedatzen ari da, eta lan horretan dihardu Ernest Alkatek. Hendaian ere bada bertso eskola bat eta Jesus Arzallusekin batera hogeitaz bertsolariak beharrezkoak izango dira orain arteko mantentzeaz gain, saioak ugaltzea eta zaletasuna piztearekin bertsolariak sortu eta ateratzea.

Iparraldeko bertsolariak trantze txar honetatik ateratzeko beharrezkoak izango dira orain arteko mantentzeaz gain, saioak ugaltzea eta zaletasuna piztearekin bertsolariak sortu eta ateratzea.

Patxi Gaztelumendi

«Ahalgerik gabe erran dezaket, gu, Mattin eta ni ere Hernandorenari esker ezagutu gaituela Euskal Herri osoak», dio Xalbadorrek «Odolaren Mintzoa» liburuan.

LEHIAKETA

Puntuagarriak diren zenbat bertso kantatuko ditu finalean partaide bakoitzak?

☐

16

☐

19

☐

26

Asma itzazu finaleko lehenengo hiruren izenak

1.- _____

2.- _____

3.- _____

IZEN-ABIZENAK: _____

HELBIDEA: _____

HERRIA: _____ TELEFONOA: _____

ARGIA eskuratzen dut: Postaz ☐ Salmenta lekutik ☐

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1-2 LASARTE-ORIA 20160

Azken txanpan gaude **Kubarako 15 eguneko bidaia** eskuratzeko. Aste honetako galdera eta sailkapena zuzen erantzun ondoren, 1.455 eta 1.456 zenbakietan argitaratutako erantzunekin batera bidali itzazu azaroak 30 baino lehen ARGIAra. Fotokopiak ez dira onartuko. 1463. zenbakian argitaratuko dugu saridunaren izena.

THINDUKI, S.A.

Jean Mixel Larrasketek Zuberoako kantu tradizionalen multimedia landu du

«Kantuan transmisorako ohizko bideak mundu modernora ekarri behar dira»

Duela hiruzpalau urtetik hona, Zuberoako Su Hazia elkarteak kantutegi tradizionalaren bilketa burutu du. Lanaren hedatzeko, sistema multimedia bat gauzatzear dute Baionako Teknologia Institutu Unibertsitariarekin elkar lanean. Jean Mixel Larrasket, bertako irakaslea, aritu zaigu horretan lan talde baten barruan. Proiektuaren mamia arakatzeko deitu diogu.

«Sistema gai bada gure kantuak biltzeko, gai da beste euskal probintzien kantutegiak osatzeko ere».

ARGIA. Nola sortu zen Zuberoako kantutegiaren bilketarako sistema multimedia erabiltzeko asmoa?

J.M. LARRASKET. Su Hazia elkarteak milatik gora doinu, hitzak, grabaketak, kantarien argazkiak, bideo batzuek... bilduak zituen eta ez zekien zer egin hainbeste dokumenturekin. Baionako Teknologia Institutu Unibertsitarira etorri ziren. Sistema dokumentala nahi zuten, eta guk ikerketa ekintza batzuk finkatu nahi genituen informatika aurrerakoian. Pentsatu genuen hedadura handiko ikerketa burutzea posible zela eta hortik abiatu zen lankidetzak.

A. Zeri deitzen diozue sistema multimedia?

J.M.L. Irudiak, ahotsak, testuak, grafikoak, bideoak... erabiltzen dituen informatikan oinarritutako sistemari. Erabiltzaileak objektuz objektu erabiltzen ahal du sistema, ideiak datozkion arabera eraiki bere pasabide propioa. Informatika tradizionalean bertikalki jarraitu behar dituen ereduak modu librean landu ditzake.

Kantuen bilketa antolatu duen taldearekin, joan den astean Udako Euskal Unibertsitateak Donostian antolatutako ekitaldian hitzaldia eman aurretik.

A. Milaka abesti bildu dira kantutegian, baina sistemara ekartzerakoan ehun bat abesti baino ez dira kontuan izan. Zergatik?

J.M.L. Mugak finantzialak dira, diruzkoak. Beti da posible sistema erraldoia muntatzea teknikoki, baina gero eta diru gehiago behar da bolumen horiek finantziatu ahal izateko.

A. Institutuzioen babesik jaso al duzue?

J.M.L. Finantzamendu aldetik 300.000 libera (6 milioi pezeta inguru) xahutu dira. Bi ikerlariren hiru urteko soldatak Tolosako Unibertsitateak eta Baionako Sei enpresak ordaindu ditu. Funtzionamendu orokorra, berriz, Akitania-Euskadiren arteko ardatzak eman digu. Hori, sistema honek mugaz bi aldeetako kokagunea zuelako lortu dugu.

A. Proiektu aitzindaria al da honakoa?

J.M.L. Apur bat aitzindaria da, honelako dokumentu desberdinen integrazioari dagokionez alde batetik, eta bestetik, sistema honetan aritzeko ematen dugun erraztasuna kontuan harturik: orain artean, Intercard edo Intertext deituriko sistema —guk erabiltzen du—

J.M.L. Hiru erabiltzaile mota definitu ditugu: bat, publiko arrunta; bestea, pedagoگوak edo irakasleak; eta hirugarrena, ikerlariak. Lehengo bietara jo dugu, baina, zuzenen.

A. Belaunaldi gazteak jada ez du ezagutzen Zuberoako kantutegia. Lan honek zertan alda dezake egoera hau?

tresna, beste batzuen artean. Bereziki eskoletan, kantuak ikasten lagundu eta hedatzeko.

Beste arazo bat da kantuen praktika soziala, ez dakit ez den betirako galdua; orain artifizialki muntatzen dira jendeak kantarazteko gertakari bereziak, profesionaltzen ari da kantuen mundua.

A. Zuberoatik kanpo zer inportantzia izan dezake zuek egindakoak?

J.M.L. Beste euskal probintzietan eta baita Euskal Herriatik kanpo ere Zuberoako kantuen ezagutarazteko balio dezake. Bestalde, sistema hau gai bada gure kantuak biltzeko, gai da beste lekuetako kantuak jasotzeko ere, besteak beste.

■ «Beste arazo bat da kantuen gizarte praktika; egoera ikusirik ez dakit ez den betirako galdua» ●

guna— gehienbat testuen barnean ibiltzeko egin izan da eta guk testuen zatien ordeztatu objektu konplexuak erabili ditugu, bideoak, irudiak eta abar.

A. Nori begira aritu zarete?

J.M.L. 60ko hamarkadan apurtu edo ahuldu zen asko transmisio katea. Uste dugu transmisio bide tradizional horiek egokitu behar direla, mundu modernora erakarri, eta multimendia sistema izaten ahal da horretarako

J.J. Petrikorena

us

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUZ

SUPER ANDONAEGUI; C.B.
Andonaegi Kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

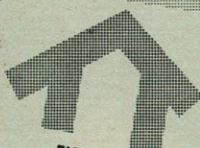
MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

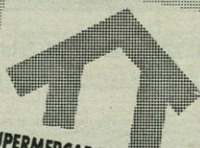
EKO BERAUN
Galtzaraborda Elorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jalearearen atzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

EKO AIETE
Etxaidi Salla
AIETE - DONOSTIA

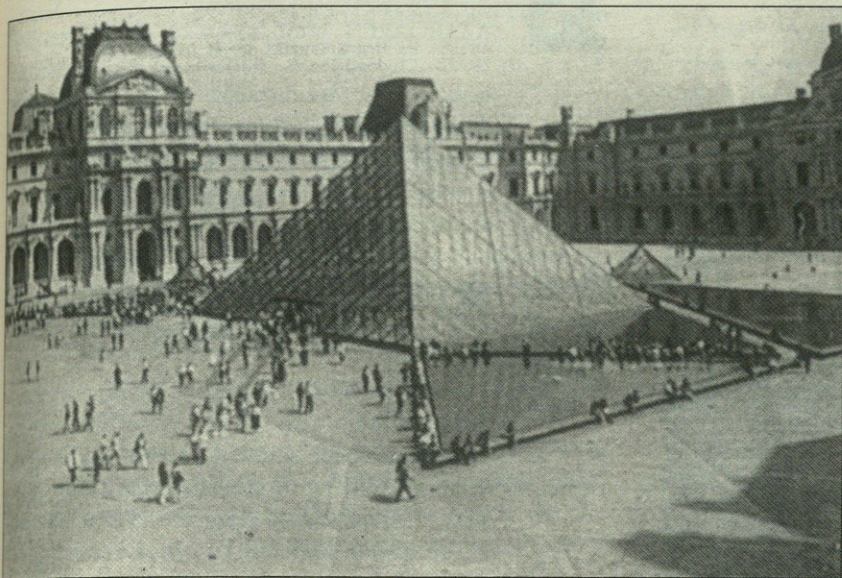

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

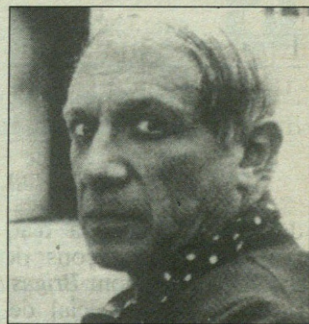
Le Grand Louvre museoaren berrehun urteak

Entziklopediaren garaian agertu ziren Pariseko museo handia sortzeko lehen asmoak eta, harrezkero, handitzen eta osatzen joan da egun handietan handi den museo piramideduna.

Museoari erantsi zaizkion 21.500 metro karratuak «Gran Louvre» proiektuaren bigarren faseari dagozkionak dira. Lan hauek Mitterrand lehendakariak bultzatu zituen eta hasieran nahiko iskanbila sortu zituzten, patioaren erdian eraikitako kristalezko piramidea zela eta. Ondoren zabalkundea etorri da Finantza Ministerioaren egoitza berreskuratzean eta, aurrikuspenerik egongo dira berrituraketa lan guztiak. Ikusgarriena, adierazi dutenez, egina dago eta hemendik aurrera egokitzapen lan ezkutu baina beharrezkoak burutuko dira.

J.M. Heritz

Z I P R I Z T I N A K

Pablo Picasso, merkatuko errege

Iaz Matisseren irudiak zituzten maiteenak arte erosleek, agian New Yorken antolaturiko erakusketaren eraginez. Datorren urtean, logika horri jarraituz, Mioren txanda izan daiteke. Baina oraingoz, Picasso da enkante-geletako nagusia. Eta lekuko gisa, Malagako pintorearen ia ehun lan jarriko dituzte enkantean Sotheby's eta Christie's etxeek hurrengo hilabeteotan.

Fuster-en itzala Octubre sarietan

Kataluniako literatur sari garrantzitsuenak dira Octubre izenekoak, eta aurten Joan Fuster idazlearen egunkari argitaratu gabea aurkeztu zen. Bizirik balego Fusterrek ez lukeela aurkeztuko argudiatuz, lehiatik kanpo utzi zuen azkenean epaimahaiak. Dudarik gabe, laster izango da liburudendetan «Colossal propina» gogoeta bilduma.

AZAROAK

13

■ ROCK JAIALDIA ATAUNGO POLIKIROLDEGIAN

SAN Martin Jaiak direla eta, azaroaren 13an burutuko den rock jaialdia antolatu da Ataunen. Polikiroldegian, gaueko 9.30etan, azken aldian arrakasta lortu eta ia asteburueroko hor zehar dabiltzan bi talde arituko dira: **Lin-Ton-Taun** eta Kojon Prieto y los Huajalotes.

Lin-Ton-Taun zestoarrek laster izango dute kalean bere lehen diskoa, eta lan hau izango da Ataunen egingo duten emanaldiaren ardatza.

MANEX MUTURBELTZ kantariak parte hartuko du, aurretik, Biriartuko jaietan. Bertako plazan kantatuko du azaroaren 13an, gaueko 10.30etan, eta bere emanaldia eta gero, laster desagertuko den Minxoriak taldeak dantzaldia eskainiko du toki berean ordu bete beranduago. Hauxe izango da plaza taldea ikusteko azken aukeratariko bat. Jai egitarauaren barruan, biharamunean eguerdiko 12.30etan Txomin Ezponda, Ernest Alkhat eta Xanpun bertsolariak arituko dira, eta arratsaldeko 6.30etan dantzatzeko egokiak diren doinuak joko ditu Nahas-Mahas taldeak.

AZAROAK

13

■ «HIRUETABAT» JAIALDIA TOLOSAN

AZAROAREN 13an burutuko da Tolosan bertsoak eta kantuak biltzen dituen «Hiru etabat» jaialdia. Galtzaundi euskara taldeak antolatuta, **Anje Duhalde, Xabier Amuriza eta Unai Iturrriaga** izango dira gaueko 10.30etatik aurrera Iparragirre Antzokiak aurkeztuko duen jaialdiaren euskarriak.

AZAROAK

14

■ RUIZ BALERDIREN 142 OBRA BILBON

1934ean Donostian jaio eta iaz hil zen Rafael Ruiz Balerdi omendu asmoz bildu ditu bere 142 obra Bilboko Rekalde Aretoak. Artistak egindako 142 lan horien artean **63 olio** eta **argazki bat** daude. Gainerakoak **marrazkiak eta arkatx edo pastel teknikaz buruturiko obrak** dira.

Azaroaren 14era bitarte ikus daiteke bilduma Rekalde Aretoan, eta ondoren Donostiako Koldo Mitxelena Kulturuneak erakutsiko du.

AZAROAK

15

■ SANTI ONAINDIA BEKAREN DEIALDIA ZABALIK

EUSKAL literaturan ikerketa bultzatu eta Santi Onaindia poeta eta idazlea omendu asmoz kudeatu du hirugarren aldiz Zornotzako Udalak Santi Onaindia literatur beka. Bi urtez egin ahal izango da beka, eta lanek **800.000 pezeta (36.000 libera) dirulaguntza** jasoko dute.

Beka lortu ahal izateko azaroaren 15a baino lehen aurkeztu behar dira eskariak Zornotzako Udaletxean.

AZAROAK

18

■ BARAKALDOKO ZINEMA LEHIAKETA

AZAROAREN 18an hasiko da **Barakaldoko Zinema Amateur Jaialdia**. Argumentala, dokumentala eta animazioa, hiru arlo hauetan banatuta, 1990etik hona egindako filmek parte hartuko dute lehiaketa moduan egiten den jaialdi honetan.

Super 8 eta 16 mm-ko single formatoak landu dira filmek egiteko garaian. 30.000 pezeta (1.300 libera) saria lortuko dute arlo bakoitzeko irabazleek, eta 15.000 pezetakoa bigarrenak. Barakaldoko Kultur Etxean ikusi ahal izango dira filmek azaroaren 18tik 20ra arte.

■ BERTSO AFARIA ZARAUTZEN

MARTXAN dagoen Bertsolari Txapelketa Nagusiaz gain badago egunotan bertsoak entzuteko paradarik. Esate baterako, bertso afaria izango da ostiralean Zarautzen, Begoña erretegian. Gaueko 9etan hasiko da, eta bertan **Maddalen Lujanbio** eta **Jesus Mari Irazu** gazteak izango dira protagonista.

■ DALI-REN LANAK ORDIZIAN

ORDIZIAKO Barrena Kultur Etxeak Figuereseko Indika Arte Galeriaren laguntzaz antolatu du Salvador Dali artistaren lanen erakusketa. Datorten urtean izango da Daliren jaiotzaren 90. urteurrena, eta azaroaren 19a bitarte bere **40 artelan** erakutsiko ditu Barrena Kultur Etxeak.

Salvador Dalik egindako **grabatu, litografia, brontze lanak eta hainbat koadroz gain, portzelanazko zenbait plater** daude erakusketan, baita zenbait literatur obretan agertu diren irudiak ere.

■ KOMIKI LEHIAKETA ELGOIBARREN

HIRUGARREN aldiz antolatu dute komiki lehiaketa Elgoibarren. Nahi duen guztiak parte har dezake bakarka edo taldeka; gaia libre da eta lanek, **zuribeltzez nahitanahiez**, originalak eta inoiz aurkeztu gabeak izan beharko dute.

18 x 24 zm-ko formatoa onartuko da, lau orrialdeko luzera izan beharko dute komikiek, eta azaroaren 20an amaituko da lanak aurkezteko epea. Informazio gehiago 74 21 58 telefonoan.

■ BILBOKO ARKITEKTURA

BILBOKO arkitektura kalitatea aztertu asmoz bildu dira **50 argazki inguru** Bilboko Arte Ederretako museoan. Hiri honetako arkitektura paisaia osatzen duten eraikinak agertzen dira argazkietan, eta azaroaren 21era arte egongo da zabalik bilduma.

Erakusketarekin batera katalogo bat argitaratu du Bilboko Arte Ederretako museoak, eta bertan, **300 eraikineko historia, bitxikeriak eta estilo ezaugarriak** aipatzen dira.

B E G I B E L A R R I

M U S I K A

Itxafero mekanikoak sutan dirau!

MIKEL Anestesia bere ile luze eta mugikorren artetik atera zen Bartoloren —ARGIAko kazetaria —omenez zuzenean soilik entzun dezakegun «Itxafero mekanikoa» kantatu aurretik. Mikroa gogor estutu, eta «Itxafero mekanikoa sutan dirau!» oihua entzun zen. Kalparsorori eskaini zioten kontzertua, eta Josu Muguruzarentzat ere hitzak ez ziren falta izan. Independentziaren aldeko garasien artean, presoak gogoratzu, Negu Gorriak-ekoak taularatu ziren. 9.000tik gora pertsonak jarraitu zituzten taldeko kideen maniobrak, begiekin, gorputzarekin, bizkarrezurrean gora joaten den karga elektriko azalaraziz.

Ordurako, bai eszenatokian zein ikusleen artean, giro eztanda anitzak izan ziren. Lin-Ton-Taun zestoarrek lehenengo maketa atera zutenean,

«ITXURAKERIARI STOP!»

KONTZERTUA. BILBOKO ERAKUSKETA AZOKA. LIN-TON-TAUN, MANO NEGRA, NEGU GORRIAK

gaur egun dakitena jakin balute, nor ez zatekeen harrituko? Negu Gorriak-en pontekotasunaren pean 16.000 kilometro ibiliko zirela, nork jakin? Ikasi dute eta asko gainera,

bapo! Mano Negra izan genuen eta ez Radio Bemba —Manu Chaoren talde berria—, iragarrita zegoen bezala. Formazio berria zuzenean entzun ez dugunok ez ginen txarto gelditu, Mano Negrak pabilioi osoa dardarka jarri baitzuen. Erritmo mestizoak, *¿que pasa en la calle?* gerra oihupean, eszenatoki osoa hartuz, ez zen harrapatu ez zuten txokorik gelditu.

Bretainia, Galizia, Katalunia, Euskal Herriko ikurriek ezin zioten erritmoari eutsi Negu, Mano Negrak eta Lin-Ton-Taun «Gora Herria!» kantatzen hasi zirenean. «Hator, hator izan zen 9.000 ahotseko abesbatzak gogorazazitako aldarrikapena. Negu Gorriak eta Lin Ton Taun etxean dira jada. Itzulera benetan zaratsua, ez da?

MYRIAM GARTZIA

L I B U R U A K

**«ARANTZAZU, TRADIZIOA
ETA ABANGOARDIA».**
EDORTA KORTADI OLANO.

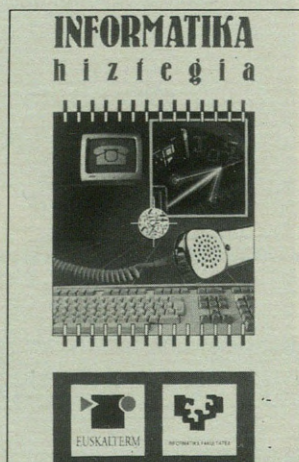
**ARGAZKIAK: ANTON
ELIZEGI. GIPUZKOAKO FORU
ALDUNDIA. 72 or.**

BERTAN saileko liburu honetan Arantzazu erlijio-gunearen nondik-norako ematen da oso zehazki aztertutik. Historia, erromesak, berriztatze-lanak, bertan lanean aritzen diren fraileen zereginak... Hitzak bezain garrantzitsuak dira argazkiak ■

«PROZESUA». FRANZ KAFKA.
**ITZULTZAILEA: ANTON
GARIKANO. ELKAR. 279 or.**

IDAZLE txekiar famatuaren

lan nagusietakoa da honakoa. Alemanez idatzi zuen honako lanak hamar atal ditu eta, edizio honetan, egileak berak bukatu gabe utzirik atalak eta ezabatu zituenak ere itzulirik ematen dira. Lan interesgarria eta irakurtzeko aproposa, Kafkaren absurdoaren munduaren adibide adierazgarria. Mundu nahastua eta zaila, baina erakargarria ■

«INFORMATIKA HIZTEGIA».
UZEI-EUSKALTERM.
ELKAR. 432 or.

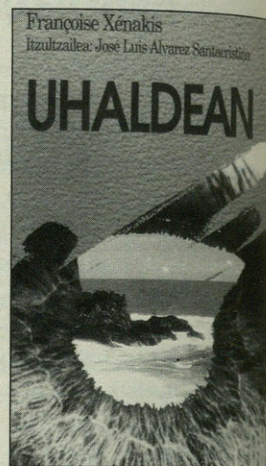
EUSKALTERM datu-basea sortu zenetik, euskarazko

edozein hitz ordenagailu bidez kontsultatzeko aukera ematen da. Kasu honetan, lanbide edo gaiez gai UZEIk urtetan kaleratu dituen lanen osagarri, oraingoan informatika hiztegia jorratu dute. Hiru atal nagusi ditu: gaien definizioak eta Euskara-Erdarak; epainiera-euskara, frantsesa-euskara eta inglesa-euskara; eta hirugarren atala, informatika materiala (ASCII karaktereak. Apple Macintosh-aren karaktere bereziak eta IBM PCetako karaktere bereziak ■

**«AHOZKOTASUNA LEHEN
HEZKUNTZAN». MIKEL
MENDIZABAL ETA ANTON
KAZABON. IKASTOLEN
ELKARTEA ETA GIPUZKOAKO
FORU ALDUNDIA. 194 or.**

HEZKUNTZAN ahozkotasunak duen garrantziaz jabetzea da liburu honen lehen helburua eta, horrekin batera, berau landu eta jorratzea. Ahozkotasuna zentzu zabalenean hartzen dute egileek, bertsolaritzara mugatu gabe. Ataletan bereizturik kaleratua zegoen ma-

terial hau, eta orain liburu batean bildu da guztia. OHOk 1. mailatik 6.era erabiltzeko prestatutik dago batez ere ■

«UHALDEAN».
FRANÇOISE XENAKIS.
**ITZULTZAILEA: JOSE LUIS
ALVAREZ SANTA CRISTINA.**
TXALAPARTA. 112 or.

ITZULTZAILEAREN aitzin-solas batek ematen dio hasiera liburuari. Xenakis, idazle eta kazetaria, hainbat eleberriren egile da. Maitasuna eta konpromezua dira Alvarez Santa Cristinaren gan horrenbesteko eragina

1993 NOBEDADEAK

**HAUR HEZKUNTZA
LEHEN HEZKUNTZAKO BIGARREN ZIKLOA
ERLIJIOA
LITERATUR UNIBERTSALA**

Pasiotarrak - 48290 - E U B A - Urrut.: 630 80 36 - Fax: 630 80 28

izan duten narrazioaren gai magusiak ■

«EUSKERAZAINZA».

1993. EKO URRIA-AZAROA. 25.

ZENBAKIA. 64 or.

EUSKARAREN inguruan orberaren iritzia errespetatzen eramaten gaitu bi hiztuleketan behin Euskera-azainza kideek kaleratzen duen aldizkariak. Idazteko eragintza eta bizkaiera auzkeratu izanak mugatu egiten du euren eragina, baina txalogarria da biltzen duten hizkuntzari buruzko lan kopurua. «Euskal izenak Erretorikako idazkeran», «Kardaberaz bazkuna eta Lekuona Zazarra», «Beasain izena da-izena» eta beste hainbat dira honetako gaiak ■

Oker guztien amona... ARGIAN irakurgai

KAZETARI bati —edo kazetari lanetan ari den bati— darabiltzan datuen egiazkotasuna eskatzea beharbada gehiegi izango da gure garai nahasio-tan, baina, gutxienez, ez barregarri gelditzeko eragin behar lioke hankasartze nabarmenak saihesten saiatzera.

Alde horretatik, ondorioei begira, berdintsu da ezjakintasunez, zabarkeriaz, nahiz presaz gerta-tzea okerra. Eta, alferrik izaten da gero zuzenketa eta zurikeriatan abiatzea. Okerra eginda dago, eta harekin batera kaltea: egia-ri aurrenik; oker aipa-turari, gero; bien tartean, irakurleari; eta itzulian-itzulian, kazetariaren, kazetaren eta —nolabait— kazetaritzaren izenari berari.

Guztiarekin ere, beharbada alferrik izango den hainbat gauza egitera derrigorturik gaudenez, ho-na, «Itzulpen bilduma guztien ama... fotokopiatan eskuragai» 1455. aldizkarian egindako artikuluan, guri dagokigun aldetik, zuzendu beharreko pun-tuak:

1.— EIZIE elkarteak ez du inolako parterik har-tzen «Pentsamenduaren Klasikoak» delako plan-gintzan.

2.— Bigarren parrafoan zerrendatzen diren «era-kunde pribatu eta publiko horiek» ez diote EIZIERi,

ez horretan, ez bestetan, ez diruz eta ez bestela, «laguntzen».

3.— EIZIE ez da «argitaletxe»: ez dago, beraz, gure aldetik «misteriorik».

4.— EIZIEk ez du «burutzen», kudeatzen baizik, «Literatura Unibertsala» plangintza. Egitasmoa eta dirua, Eusko Jaurlaritzarenak dira; «Ibaizabal etxea, antzeko bildumarik kaleratzen ari den» hori da plangintza *horren* argitaratzailea.

Hortik aurrerakoan, bada, zaila egiten zaigu artikulugileak dioena ulertzen: «Gutxienezko koordinazioa exigitu beharko litzateke, beste ar-gitaletxeak ere kontutan hartuz». Horiek «exigitze-rako», zer koordinatu behar den eta zein nor den jakitea komeni litzateke, behintzat.

Tira, dena ez da okerra noski artikuluan. Izen-burua, esate baterako, oso lorturik dago, eta hori omen da garrantzizkoena kazetaritza modernoan. Tamalez, ateraldia justifikatu beharrez, «itzulpen bilduma guztien ama» ezezik, familia guztia —eta izatea bera— berdindu nahi izan dira. Izan ere, egia da bakarra dela beti ama, baina horrek ez du esan nahi, bistan da, ama batenak garenik guztiak.

JUAN GARZIA GARMENDIA
EIZIEko lehendakaria

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

«Lan isilaren emaitza bikainak»

ALDIRO ari dira frogatzen egileak zer den eguneroko lanaz aurreko emai-tzak —beti ere txalogarriak— gain-ditzea. «Sinonimoen Hiztegia», «Euskararako Hiztegia»... Baina honakoan muga guztiak hautsi dituzte.

Bada lan hau aurreko euskarara-koen berridazketa, txukundua, bi-rosatua, berrikusia. Eta erabiliriko zenbait material begira beste lanak bikoiztu egin daitezkeela aipa daite-ke.

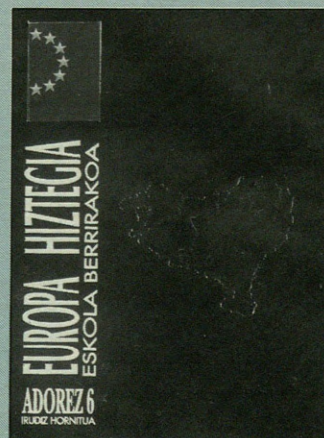
Beti ere Euskal Herrian kokaturik dauden irudi eta argazki ugari-er horiturik dator; eskola eredu berria-ren hiztegia biltzen du, baita Euskal-tzaindiaren erabakiak ere (nagusiak zein azkenak); herrietako ikurrinak, munduko mapak; gizakiaren gorputz atalak; Euskal Herriko mapa... Hitzen definizio guztiez gain, euren kate-goria gramatikala ere ematen digute, adibide askorekin batera.

Berezko irizpideak ere erabili izan dituzte, euskalkietako hitzak sartze-

ko orduan, definizioak emateko or-duan, hitz konfliktiboen aurrean au-keraketa egiteko orduan...

Iturri guztiak jorratu dituzte hitze-gia prestatu eta beste hizkuntzek du-ten definizio hiztegia osatzerakoan: UZEIren sail osoa, Sarasolaren «Hau-ta-lanerako hiztegia», klasikoak (Az-kue, Akesolo...); eta horren ondorioa, edozein diziplinatan erabiltzeko oraino euskaraz egin den definizio-hiztegi-rik hoberena lortu izana da, alor teknikoak, euskararen tradizioz-ko hitzak, euskalki mailako porta-zioak eta beste hainbat arlori so egi-nez. Horrek ez du esan nahi defini-zioak ulerkaitzak edo teknizistegiak direnik.

Beraz, hiztegi-gintzak egun ezagu-tzen duen inflazioaren aurrean, ekoizpen honek bere maila handia erakusten digu eta, gainera, badu lekurik beste ekoizpenen artean, entziklopedikoa izan gabe *orokor* izateko joera duen bakarra baita.

«EUROPA HIZTEGIA». BOSTAK BAT
TALDEA. ADOREZ 6 969 or.

Beharrezkoa zen horrelako lan bat, orain arte eskola mailan hiztegi-lana hitz baten erdarazko edo euskarazko baliokidea (itzulpena) aurkitzea zen bitartean, askozaz ere aberasgarriago baiteritzogu hitz baten esanahia jaki-teko definizioa emateari.

RITXI LIZARTZA

T E I L A K

■ DANTZARIEN
BATASUNA

ORAIN artean Ipar Euskal Herrian bi elkartetan banaturik ziharduten dantzariak bat egin dute Euskal Dantzarien Biltzarraren baitan. Euskal dantza eta musika tradizionala sustatzeko xedez, 50 talde dira bertaratuak, 1.000tik gora dantzari guztira. Prestakuntza ikastaroak, formaziozkoak, ikerlanak zein bestelako ekitaldiak abiatuko dituzte datozen hilabeteetan.

■ DATOZEN
AURREKONTUAK

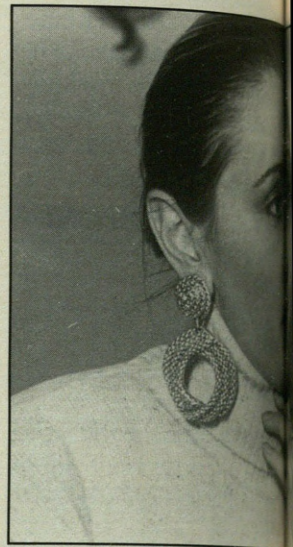
EUSKO Jaurilaritzak alderdi politikoei aurkeztu berri dizkien datozen urterako aurrekontuen proposamenen hainbat murrizketa iragarri ditu kulturari dagokionean. Horrela, EITBk, 1993an baino 1.000 milioi pezeta gutxiago hartuko litzuke, 10.112 milioi pezeta alegia. Horietatik 8.396 milioi pezeta ETBk; 939 milioi pezeta Euskadi Irratiak eta 230 milioi pezeta Radio Vitoriak.

Euskararen Zabalkundea deitzen dioten atalera 2.957 milioi pezeta zuzendu nahi dira, aurrean baino 50 milioi pezeta gutxiago; gehienak HABErentzat. Patrimonio Artistikoak 2.033 milioi pezeta jasoko litzuke; Guggenheimen eraiketa osatzeko litzateke zatirik handiena. Euskadiko Orkestra zein Euskal Media 1.663 milioi pezetaz hornituko lirateke, berriz. Guztira 18.482 milioi pezetako aurrekontua dugu honakoa, iazkoaren aurrean %6ko murrizketa dakarrena.

■ DONOSTIAKO
ZINEMALDIA

ESPAINIAKO Kultura Ministerioa, Donostiako Zinemaldia finantzatu eta zuzentzen duen elkartetik kanpo gera daiteke, Odon Elorza alkateak esan duenez. Dagoeneko, datorren ekitaldirako diru laguntzen %20a murriztuko duela aurreratu da (lehen, Kultura Ministeriotik 100 milioi pezeta — 5 milioi libera inguru — jasotzen bazituen, aurrerantzean, 80 milioi pezeta baino ez ditu jasoko).

E R R A N A K E R R A N

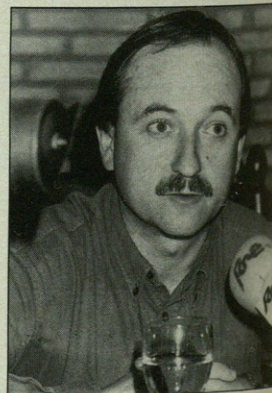

«Carreras, Plácido Domingo... ikusle anitzendako ikuskari erraldoiak antolatzen dituztela eta, nik baienez jarrera ez dut kritikatu. Dena den, egiten dutena ez da opera».

Maria Bayo, sopranoa.
Ekunkaria, 93-X-30.

«Ja argitaletxe gehienek arazoak izango dituzte aurrerantzean itzulpenak orain arteko prezioan saltzeko prest dauden itzultzaileak aurkitzeko orduan».

Juan Mari Mendizabal, itzultzailea.
Deia, 93-X-31.

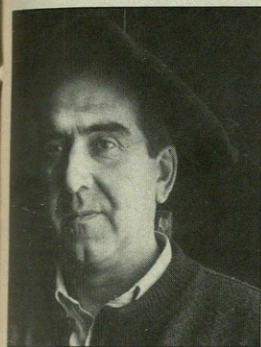

TXUTXU - MUTXUKA

LUBAKI BANDAREN LEHEN EMAITZA KALERATZEAR

HILABETE honetan kaleratuko da Susa aldizkariaren 31. alea, osorik Lubaki Bandak egin duena eta soldadu izan nahi ez zuen soldadu baten egutegia dakarrena. Hamalau ditugu taldekideak: Xabier Aldai, Garikoitz Berasaluze, Harkaitz Cano, Eluska Fernandez, Xabier Ganzarain, Liarni Ibargutxi, Ibon Iribarren, Arantxa Irigoien, Andres Izagirre, Manex Mugika, Saioa Muguruzu, Mikel Reparaz, Axier Serrano eta Josu Goikoetxea. «Atzazalez urratzen dugu bidea» manifestua erantsi diote aleari, Lubakiren proiektuaren berri emanez.

NOR - NORI - NOR K

«Musika gregorianoak gazteak liluratzen ditu».

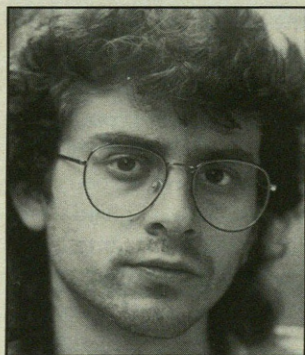
Antton Lete, Samaniego Koraleko zuzendaria.
Egin, 93-X-3.

Zatitirik dauden ikastoletan ezezik, Konfederakundean ere berrikuntza bat egin beharra dagoela iruditzen zait. Gertatuak gertatu, jende berria behar da aldi berrirako, era guztietakoen bilgune izan dadin».

Mikel Atxaga, kazetaria.
Deia, 93-XI-3.

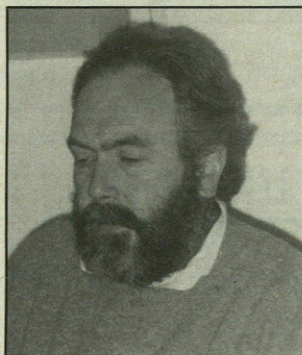
«Ez orain ez gero ez dugu konpromezu politikorik nahi taldean».

Kaki Arkarazo, Negu Gorriak taldeko partaidea.
El Mundo, 93-X-30.

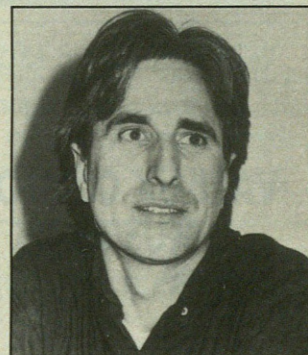
J. BAJO ULLOA

zinemagilearen azken obra, «La madre muerta», estreinatu da. Gordina oso, sentimenduen munduan arakatzetik ikuslegoa bere aulkian astintzen duena. Nola? Emakume bat bere alabaren aurrean hiltzen duen psikopata itxurako protagonista —Karra Elejalde— publikoaren «eskuetan» utziz. Epaileak, hala ere, kritikariak dira. Madriletik zaunkaka ari zaizkio ●

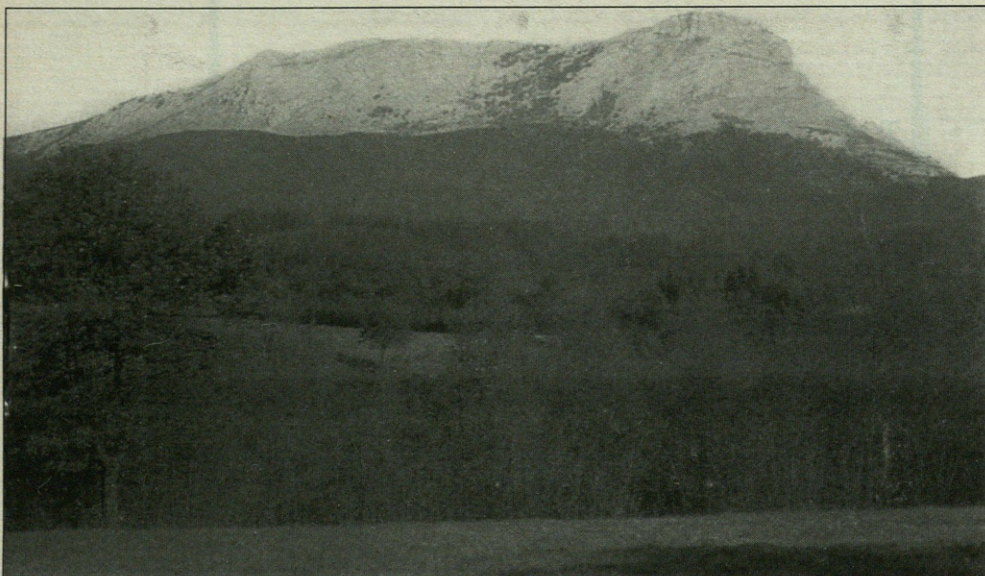
FERNANDO MUNIOZGURENI

Eibarko Udaleko euskara arduradunari eta Iñaki Arruti, Lasarte-Oriakoari, entzundakoa dugu AED Elkarteak antolatutako Jardunaldietako 'perla', euskararen statuta zainduko duen «Normalkuntzaindia» sortzeko proposamena, alegia. Datozen urteetan mamitzekoa eta sakonera handiko uretara eraman gaitzakeena. Ekitaldiok zer pentsaturik ekarri dute ●

IBON SARASOLAK

beste 'ukitu' bat emango dio «Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia»-ri. Orain artean tradiziozko euskal hitzen arabera osatutako lanari hitz teknikoaren uza gehituko dio, aurrerantzean. Horren lekuko izango da kaleratzear dagoen azken alea. Eta gero, ale guztiak liburuki batean argitaratuko dira, egin beharreko berrikuntzak barne. Osatuago, noski ●

Berrogeita hamar urte Tabira magalean

MENDIZALE elkarteak non-nahi topa ditzakegu. Mendi-goizaleen ugaritasuna horren froga zehatza dugu.

Baina elkarteak ugariak baldin badira ere, ez dira hain ugariak mende erdiz mantendu direnak txangoak eta

mendi inguruko hainbat arlo jorratuz. Durangoko Tabira Mendizale Elkartea bakan hauetako bat dugu. 1934. urtean eratu zen, baina bi urtez besterik ez zuen iraun lehen saioak. 1936an, Espainiako gerraren eraginez, hasi berrian zuen jarduerari uztzi egin behar izan zion.

1943ra arte ez zen berrerratu elkarte hau. Egundaino, Berrogeita hamar urte daramatza, beraz, Anboto mendiaren inguruetako mendi-

goizaleentzako irtenaldia antolatzen. Urte guzti hauetako txantxetakoak ez direla eta hainbat ekitaldi desberdin antolatu dituzte elkarteek azaroan eta abenduan zehar burutzekoak guztiak. Horrela, azaroaren lehen, Gredos Mendizerrako Almanzor (2.592 m) mendira igo ziren Tabirakoak. Lau egun beranduago, «Alpino 40. Hamarkadan» izeneko erakusketa ireki zen elkarteak Durangoko Artekalen duen egoitzan. Hilaren 12ra arte bisitatu ahal izango dute erakusketa mendizaletasunaz gozatu nahi dutenek. Euskal mendigoizaleen iragana ezagutzeko aukera du gaia gustuko duenak.

HILAREN 16an hasiko da lau egunez luzatuko den mendigoizaleletasunari buruzko zinema ziklo bat. «Cañon de El Vero», «La norte del Eiger», «Good morning Rakaposhi» eta «Esqui limite» filmeak egongo dira ikusgai Artekalako aretoan, arratsaldeko zortziak eta laurdenetan egunero.

Horrez gain, Castro Grande (1.096 m) mendira irtenaldia antolatu dute Tabirakoak. Hilaren 21ean iango da, baina elkarteek ahalik eta bizkorren deitza eskatzen diete parte hartu nahi duten guztiei. Zu ere animatzen bazara, (94) 681 34 32 telefono zenbakira deitu. Arratsaldetan, ahal izanez gero.

TABIRAKO mendigoizaleekin oraindik joan ezin bazara, abenduan ere izango duzu hainbat irteera desberdinetan izena emateko aukera. Berrogeita hamar urteko esperientzia dute zure nahiak ahalik eta ondoen asetzeko ■

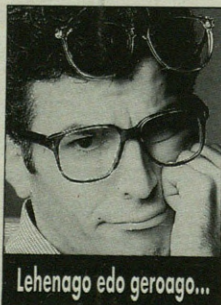
VARILUXIK EZ BADUZU, EZ DAKIZU ZER GALTZEN DUZUN.

Varilux Comfort lente berria, MULTIOPTICASEK bermatutako egoitzapenarekin. Dagoen lenterik perfektuena distantzia luze, ertain eta laburrena ikusmen naturala izateko.

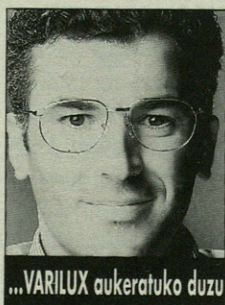
VARILUX COMFORT LENTE BERRIA. IKUSMENIK ATSEGINENA

Naturala, duen ikuspen-eremu zabalagatik, hurbiletik urrunerako aldaketa leunagatik eta buruari eta begiei mugitzeko ematen dien askatasunagatik. Eta gainera, diseinu eksklusibo, moderno eta edergarria. Lehenago edo geroago Varilux aukeratuko duzu.

Ikusiko duzu zein atsegina den.

Lehenago edo geroago...

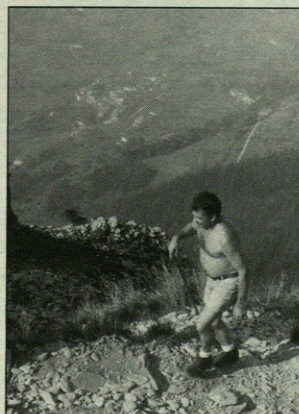

...VARILUX aukeratuko duzu

ZINKUNEGI OPTIKA

MULTIOPTICAS

Hernani, 4 - DONOSTIA

Tabira Mendizale Elkartek Durango inguruetako mendigoizaleak elkartu ditu 1943z geroztik.

MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

HURA OTORDUA!

NIKO LIZEAGA

Antzezlea

Koartelean jangartzu

Umetan jale txarra geman Niko; egun, berriz, tripazale ospea izateraino, bereak eta besteak jaten ditu. Txikitan dilistak, babarrunak, garbantzuak eta beste hamaika plater aurean eduki eta egoskorkerietan aritutakoa, orain zirt-zart irensten ditu denak. Metamorfosia galanta! Eta ez gainera soldadutzaren eraginez jatzakoa! Lizeagak, izan ere, soldadutza egin gabea, ez du sekula koarteleko janaririk frogatu. Ezagutzen duena, hori bai, Oiartzungo «Zuberroa» jatetxea da, hantxe ospatu baitzuten berak eta bere beste bi lagunek, beraietako inork soldadutzara joan beharra ez izana. Hartan ederki asetu ziren. Baita, arrazoi bera medio, «Arzak» en egindako bigarren afari/ospakizunean ere. Oroimenean geratutako afariak. Dudarik gabe. Koarteleko bazkari-legeak ez bezala.

Diego Garciak bere marka berriro hauts dezan

DIEGO Garciaren gaitasunez mintzatzen hasia alferrikakoa da jada. Bere kirolari kalitatea leku guztietan frogatua baitu dagoeneko. Donostian duela bi igande lortu zuen errekorrak ez du zalantzarako lekurik utzi, esperantzarako baizik. Baina gastronomiaz arituko gara gu. Diego Garciaren jatun kalitateaz arituko gara. Gozozalea, edozein motatako

Garciak duela bi igande hautsi zuen marka hobetzea ez da erraza; gozokiak jaten hautsi lezakeen marka ere ez da txantxetakoa.

pastaren jale amorratua, bere gustuen arabera menua osatu diogu.

Hasteko, entsalada hotz bat aukeratu diogu. Garai honetan ostrak oso goxoak daudenez, ostra entsalada berarentzat. Limoia edota ozpina aukeratzea, bere esku —eta ez zango— utziko dugu.

Ondoren, eta ahasabaiari estreinako poza emateko, angula kazolatxo bat, hasiak baitira jada lehen sarekadak ateratzen. Jaki astuna diren arren, merezi du egun batez dieta ahanzea.

Haragitara pasatuko gara orain. Okel zuria izango du proposena Diegok, askoz ere garbiagoa eta arinagoa baita liseriketarako. Kilometro batzuk lasterka egin, eta segituan botako ditu soberako kaloriak. Gozozalea denez oso, udare, sagar eta gaztaintz eginiko konpota batekin hornituko dugu erbia, ke-xurako betarik izan ez dezan.

Amaitzeko, postre bezala, pikuak eta menbrilo gozokiak amaitu dezake jatordua Diegok. Baina gehiegi jatea ez dadila izan markak txartzeko aitzakia. Ea zenbatean uzten duen hurrengo errekorra! ■

BOST IZARRETIK GORA

HILARIO

ARBELAIZ

BARATZAKO BOTIKA

Mutil zein neskak, segi danbolinari eragiten

EKIALDEKO Mediterraneoak jatorriz, gaitainondoa oso antzinatik aurki daiteke Euskal Herrian. Bertako klima oso aproposa baita zuhaitz honen ugaltzerako, hezetasun eta epeltasunagatik. Gaitainadiak mende honen erdialdera arte oso landuak izan dira gure basoetan, baina tintak eta txankroak ekarritako hondamendiaren poderioz, bakan batzuk besterik ez dira geratzen.

BERE egurra oso preziatua dute zurginek. Horrez gain, Euskal Herrian aspaldida-

nik hain hedatua egon den otargintza industriaren oinarria zen, baina industria honen beherakada k zuhaitz honen urritasunarekin bat egin du.

UDABERRIAN loratzen dira gaitainondoa, eta bere fruituak, gaitainak, udazkenean bilatzen. Oso elikagai onak dira, kaloria anitz eskainiz dietari. Arazo bakarra dute, oso liserigaitzak direla. Hala

ere, berdin jan izan ditugu belaunaldiz belaunaldi, sutondoan. Egosiak zein erreak jan ditzakezu ■

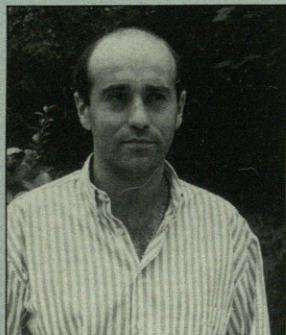
Gaitainondoa gero eta urriagoa da gure lurraldeetan, hainbat gaitzek jota desagertuz joan baita.

BATA ZURIA ERANTZITA

JOXERRA
AIZPURUA

Elhuyar-eko kidea

Maitale zientifikoa

Ordenadoreen aplikazio-muga non dagoen ez dakigu. Hala ere, ordenadore batek sentimenduz «atsegin zaitut» esatea ez zaigu buruan sartzen. Badirudi sentimenduak eta zentzuak txipen bidez adieraztea ezinezkoa dela. Antza denez, sentimenduen alorra da gizakioi geratzen zaigun intimitate apurtezin bakarra, ..., ala hori zen!

Ordenadoreen alorrean burutzen ari den ikerketetako bat, ordenadoreak gizakiak pentsatzen duen modura pentsatzean datza, hau da, neurona eta nerbioak simulatuz pentsatzea. Sistema horri sare neuronal deritzo eta beraren bidez, ordenadoreak ikasi egiten du eta ikasketa metakorra denez esperientzia ere hartzen du, geuri gertatzen zaigun bezala. Beraz, sentimendua ezagutza den neurrian ordenadoreak «atsegin zaitut» esan dezake, ezta?

Dena den, lagunaren gorputzarekin bat egitean sortutako higidura, dardar, soinu eta usainek gure gorputzeko sistema kimikoa alda erazten dute sentsazio bereziak sortuz. Zaila da urratsez urrats fenomeno hori azaltzea, izan ere, pertsona

batetik bestera eta okasio batetik bestera bat egitearen prozesua desberdina izaten baita. Hau, gizakiona besterik ez dela, pentsatzen da, baina ni ez nago hain ziur.

Gizakiaren itxura duen robota osatuko dugu. Horretarako begien ordeztar gazki-kamera txiki eta ahalmentzuak jarriko ditugu, larruazala material sintetiko leunez osatuko dugu, gorputzeko zatirik sentikorrenetan sentsore-kopuru handia jarriko dugu eta robotaren barnean sare neuronalekin batera gure gorputzean eszitazioaren erantzule diren prozesu kimikoak simulatuko ditugu. Robota prest dugu informazioa jasotzeko. Baina informazio hori jaso ondoren, nola jakin zein higidura, dardar, soinu, etab. burutu behar duen. Horretarako, pertsonen arteko elkarketetan gertatzen dena desglosatzen saiatu behar da, nahiz eta zaila izan. Argazki-kameretatik, sentsoreetatik eta aurreko esperientzietatik jasotako informazioa robotaren barnean dagoen sare neuronalean analizatuko da eta ondoren behar diren higidurak eta prozesu kimikoak burutuko ditu. Zientzi fikzioa dirudi esandakoak eta epe laburrera ez dugula horrelakorik ikusiko egia da, niri ere halako katxarro bati «zure begiek mintzen naute» esatea arrotza egiten zait, baina gure ondorengoek aukera hori izango dutenaz sinesten hasia naiz. Nolanahi ere, badago gizarobotizazioa moteldu dezakeen posibilitate bat eta hau irrazionalitatean datza. Beraz, irakurle, zure ohituraren edo sentimenduren bat simulagaitz bihurtu nahi baduzu, gaudeneko gizartearen logikatik irten zaitez.

Nafarrerria betirako desagertuko da lurrazaletik

RAMSES V.a, Egiptoko faraoia, nafarrerriak jota hil zen K.a. 1157. urtean. Kartarro bat bezala kutsatzen zen gaitzak heriotza zekarren askotan, eta 1796. urtean, Edward Jenner ingelesak bere aurkako txertoa lortu zuen arte, gizateriaren gaitzik gogorrena bilakatu zen. 1977an, lurrazaletik desagertarazitak jo zuen Munduko Osasun Erakundeak. Erakunde berak erabaki zuen guztiz desagertuko zela datorren abenduaren 31n.

Hamasei urteko tarte horretan, Atlanta (EEBB) eta Moskuko (Rusia) bi laborategitan gaitzaren eragilea den birusaren muestra bana gordetzea erabaki zen, bere sare molekularren mapa dezifratu ahal izateko. Abenduaren 31n deuseztuko dira bi muestra horiek. Nitrogeno likidoan daude gordeta, eta hauek deusezten direnean, betirako desagertuko litzateke

Jantzi hau erabiltzen da laborategietan nafarrerri kutsatzea saihesteko.

birus hau. Hau da, espezie baten desagertuaren aurrean ginateke.

Hala ere, ikerlari guztiak ez daude ados erabaki honekin. Birusaren sare molekularra guztiz dezifratu den arren, MOEk agindu bezala, ikerlari batzuek diote ezin dela ezabatu eboluzioak ekarri duen birus bat. Sare molekularren dezifrapenak nahi izanda, koan berriro ere sare hori

HISTORIA EGINEZ

Debekuaren zergatia

NAFARRERIAREN birusaren bi muestra soilik uztea 1978an erabaki zen. Urte horretan, istripuz gaitzak kutsatu zen argazkilari batek bere ama ere kutsatu egin zuen Erresuma Batuan. Biak hil egin ziren. Argazkilaria kutsatua izan zen laborategiko zuzendariak ere bere buruaz beste egin zuen. Orduan erabaki zen birus hau kontrolatu egin behar zela. Urtebete lehenago erabakia zegoen mundu osoan nafarrerriaren aurkako txertoa jada ez zela beharrezkoa. Hala ere, Estatu Batuetako Armadak txertoa erabiltzen jarraitu zuen iaz arte, eta Israelgo Armadak egun oraindik erabiltzen du. Munduko biztanleek, ordea, gaitz honen birsortze bat egongo balitz, ez luke inolako defentsarik izango

Oinetakoak sufrimendu izan ez daitezen

OINETAKOAK zaintzea nahitaezkoa da ahalik eta gehien irautea nahi baduzu. Baina oinetako bakoitzak behar bereziak ditu. Horrela, erosi berriak direnean eta mina ezin jasanda ibiltzen bazara beraiekin, zenbaki bat handiagoko orkaia erosi. Horrela ere ez badituzu nahi adina zabaldu, ura irekiten duen ontzi baten gainean jarri oinetakoak. Larrua ongi bigundu ondoren jantzi.

Zapatak berriak ez baina estuak direnean, orkaia erabili ezazu berriro, baina zapi heze batez estalia oraingoan. Hala ere, lortuko ez bazenu, egunkari orri batzuk bildu eta busti. Ura ongi

kendu eta ondoren oinetakoak beraiekin bete. Behar adina aldiz egin hau.

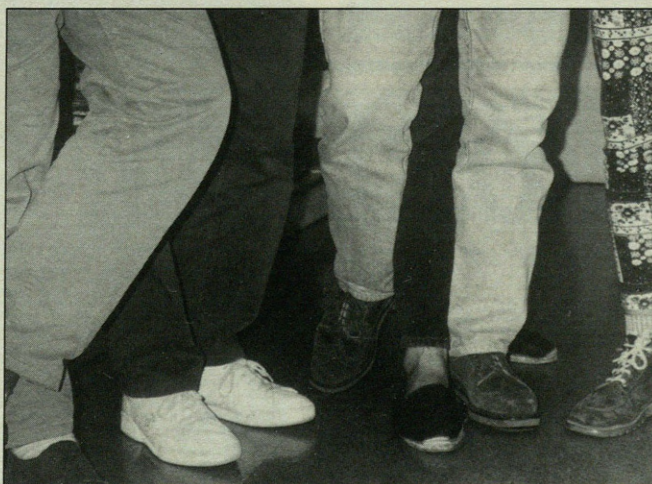
Zure oinetakoei tinta badarie, barruko zatia kolorerik gabeko kremaz busti, eta ez jantzi guztiz lehortu arte. Zure arazo handiena oinetakoak jantzen dituzun guztietan irrist egiten duzula bada, zola patata erdi gordinaz igurtzi, edota lijaz. Horrela ere erortzen bazara, gurpilentzako erabiltzen diren adabakietako bat itsatsi azpialdean.

Aspaldian jantzi gabe dituzun larruzko oinetakoen larruari malgutasuna emateko, bencina pixka bat eman, baina ez utzi leku be-

ro batean lehortzen. Justu kontrakoa nahi baduzu, alegia, oinetakoak lehortzea, egunkari orri batzuk hartu eta oinetakoak bete, ondoren aulki baten besalekueetatik zintzilikatzeke. Paperak hezetasuna zurrupatu ondoren, baselina eman eta lehortzen jarri.

Oinetakoak jantzi eta edonora abiatzean zure helmugara heldu baino lehen oinetakoek zure etorrera aldarrikatzen badute, zarata handia ateratzen dutelako, edo oinetakoak aldatzen dituzu, edota linazi olioiz bete ontzi bat. Oliotan sartu oinetako kantarien azpiak (azpiak soilik) eta ordu batzuez utzi bertan. Bainu honek zarata desagertarazteaz gain, azpiak iragazkaizten ditu.

Azken hoenk askotan ez du arazoa konpontzen, ordea. Euriak bustitakoan, oinetakoak orbainez betetzen dira. Baita hezetasuna barrura pasatu ere. Horrelakoetan, baselinara joko dugu berriro ere, gero lustrea emateko. Ikusiko duzu nola hurrengoan ez zaizkizun hain erraz bustiko. Zaindu zure oinetakoak, aldi berean oinak ere zainduko dituzu eta ■

Oinetako mota bakoitzak erabilera zehatza du.

KONPONKETAK

Kartazalak molda itzazu zure eskutitzetara

ESKUTITZ bat idazten hasi eta kartazalak aurkitzean zuk bidali nahi duzuna behar bezala hartuko duen ezer topatzen ez baduzu, txikiegiak direlako denak, hona modua. Kartazal bat hartu, bidali nahi duzuna

barruan sartu, eta azaletik kanpo geratzen den zatia beste kartazal batean sartu, aurrekoaren kontrako aldera jarrita. Ondoren, baten baten alde itsaskorra bestea itsatsibehar denaren aldean itsatsi eta alderantziz.

Zure arazorik handiena kartazalak behar bezala irekitzea bada, ez duzulako inoiz asmatzen barrukoa txikitu gabe irekitzen, onena lisakina epeldu eta alde itsaskorraren gainetik pasatzea da ■

genetikoki era daitekela esan nahi du, baina hori bai inoiz ez litzateke berdina izango.

Yuri Ghendon-ek, MOEko aditu batek, birusa deuseztatu egingo dela adierazi du, baina eztabaida bat irekitzea komenigarria litzatekeela. Azkenean, Etxe Zuloak erabaki dezake zer egin Atlantako muestrekin, eta berdin gerta daiteke Russian politikarien esku geratuz erabakia. Hala ere, zalantza asko daude birus honen muestrak bi laborategi hauetan soilik daudela esatean. Ikerlariak diote berriren bat egongo dela ziurrenik birusa gorde duena arma biologiko gisa erabiltzeko aurrerantzean. Zientzia fikzioa dirudien arren, oso posiblea dela ziurtatzen dute MOEko partaideek ere.

Nafarreriarena bere genom osotasunean dezifratua ikusi duen lehenetakoa bilakatu da medikuntzaren historian. Craig Venter eta Joseph Esposito ikerlariak izan ziren arlo honetan lehenak euren emaitzak erakusten. Emaitza hauek eman dizkiete birusa deuseztearen aurkakoei beren jarrera mantentzeko argudioak. Birusa birsortzeko teknika lehen haurtzaroan dagoela diote, eta oso agresiboa denez eta pertsonen artean soilik zabaltzen denez, arerio gogorra izan daitekeela HIES birusaren aurka ere.

Bi muestrak bakarrik izango balira ere, sekuentzien osaketa publikoa egitean edozein ikerlarik kopia zezakeela ere esan izan da, helburu ez oso argietarako erabiliz ondoren ■

TELEBISTA-IRRATIA

• TELEBISTA-IRRATIA • TELEBISTA-IRRATIA

IKUSI BAIETZ

● Gehien galtzen duenak irabazten du **«Gezurra nagusi»** lehiaketan. Astelehenean, azaroaren 15ean, 21.00etan.

● **«Basabizitza ikusgai»** basa animaliei buruzko telesail dokumentalak, «Rockiak eta rollerak» kapitulua aurkeztuko digu, ostegunean, azaroaren 18an, 21.00etan.

● Ostegunean ere, **«Koskegin balari»** filmea pantailaratuko da, 22.35etan. 2.000 dolarreko saria irabazteko arrazoi ezberdinak dituzten gizonen arteko zaldi lasterketa du ardatz *western* honek. Zuzendaria: Richard Brooks. Antzezleak: Gene Hackman, James Coburn eta

Candice Bergen.

● Ameriketako dauden apaiz euskaldunen gainean jarduten du **«Zerua eta lurraren artean»** dokumentalak. Atal bakoi-tzak pertsonaiaren argazkia eta bere inguru soziala erakusten ditu. Arazoaren 20an, 13.25etan.

● Igandean, azaroaren 21ean, **«Saloon Kitty»**, Tinto Brass-en pelikula izango dugu ikusgai, bestalde. Kitty aretoa putetxe alemaniarra da eta bertara, buruzagi nazi ugari biltzen dira eta zerbitzu sekretuek informazioa eskuratzeko ere erabiltzen dute. Antzezleak: Helmut Berger, Ingrid Tulin eta Teresa Ann Savoy. 23.30etan.

TXORI BATEK ESAN DIGU

Maite Barnetxe (1941-1986), orain dela zazpi urte zendutako Bidarraiko kazetari eta zinemagilea gogoratzerat datorren erreportai saria antolatu du ETBk. Zinemaren alorrean hamaika lanen egile, Frantziako telebistan euskarazko lehen saioa (1966tik aurrera) burutu nahiz ekoiztu zuen, Ipar Euskal Herriko kultura eta gizarte kronikak emanez. Saria Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoarekin zerikusirik duten 30 minutuko telebistarako euskarazko erreportaiei zuzendua izango da. Irabazleak hiru milioi pezeta (150.000 libera inguru) jasoko ditu. Lanen bidaltzeko epea 1994eko urtarilaren 31ra bitartean luzatuko da.

EIBARKO LIBURU AZOKA

A z a r o a 1 2 t i k - 2 1 r a

U n z a g a e n p a r a n t z a n

Euskarazko eta erdarako azken nobedadeak eta euskal diskagintzan % 10 beherapenarekin

IRAKURRIZ BIZI

Euskadiko Liburu Azoken Batzordea

Alameda Mazarredo, 63-behea

BILBO

(94) 424 24 49

Belen Etxabe: «Ez naiz etxekoandrea, gure etxean guztiok egiten dugu lan»

Bikoizketa lanean zazpi urte inguruz aritu ondoren heldu zen arroatar hau telebistara. «Begoñaren etxean» jarri zen bizitzen, eta ikusleei etxeko lan desberdinak erosoan nola egin erakusten zien bitartean, berak ere ikasi egin du. Hala ere, ez du denbora gehiegirik ematen emakume honek etxean sartuta. Guztiak ezin da heldu eta.

ARGIA. Etxezuloa al zara?

BELEN ETXABE. Ez, inoiz ez naiz izan gainera. Beti izan dut lanbideren bat etxetik kanpo, eta ez dut denbora gehiegirik izan etxean sartuta egoteko.

A. Etxekoandre moderno-azal jotzen zaituztenei zer erantzun zenuke?

B.E. Ez naizela etxekoandrea. Gure etxean guztiok egiten dugu lan, etxetik kanpo egiten dugun bezalaxe.

A. Zein da gebien gorroto duzun etxeko lana?

B.E. Ez daukat bat berezia. Beno, agian bai. Lisatzea ez zait batere gustatzen. Azken aldian konturatu naiz ho-

rretaz, beti arropa zimurtu piloa nire zain edukitzen dudala ikustean.

A. Zein da Belenen etxean gebien erabiltzen den elektragailua?

B.E. Gehienetan gertatzen den bezala, telebista. Askotan egoten da piztuta. Horrez gain, garbigailua.

A. Nork konpontzen ditu matxuratzen diren tramankuluak?

B.E. Gizonak nik baino gehiagotan, baina normalean telefono dei bat egin eta norbait ekartzen dugu. Horrelako langileek ere lan egin behar dute noizbait.

A. Landareak ala elektrizitatea?

B.E. Landareak, zalantzarik gabe.

A. Badirudi erakusten dituzun hainbat gauza gizonen lana izan direla orain arte...

B.E. Hori aldatzen ari da. Orain arte horrela izan da, baina gero eta emakume gehiago hasi dira ikastaro zein lagunen bitartez mota honetako lanak egiten ikasten. Modan dagoela dirudi. Ni, neure aldetik, ez naiz lan horien zalea.

A. Nola imajinatzen dituzu zure ikusleak, mantala ala buzoa jantzita?

B.E. Normal jantzita. Nik neuk ez dut mantalik etxean. Ez zait batere gustatzen. Emakume zein gizonen lana ikusten nautela uste dut. Gazteen artean emakumeek batez ere, eta helduagoen artean gizonen lana.

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Izotzak ikututa

Komunikabide batzuek aipatu duten bezala EITB-ko aurtengo aurrekontuak izotzuko dira. Beheratze hau, krisialdi ekonomikoa eta beste faktoreen eraginarekin emaitzagatik gertatuko da: foru aldundiek orain diru gutxiago jasotzen dute zergen bidez, Guggenheim Museorekin erakipenak dirutza handia beharko du...

Kultura eta ekonomia arteko loturak krisialdi ekonomiko batean inoiz baino argiago azaltzen zaizkigu. Horren ondorioz gaur egun telebista baterako aurrekontuak erabakitzen direnean, lortzen duen ikuslego portzentaiengatik (edo lortzen duen diruagatik), eta ez kultura edo herri baten nortasunean daukan eraginaren arabera neurtzen dira.

Diru murrizketa bat gertatzen denean ez gara jabetzen aurrera jarraitzeko falta zaigun dirua edo nondik atera behar dugula. Etorkizunari begira argi ikus daiteke ETBk jarraitzeko bere programazioan aldaketa batzuk egin beharko dituela: Hegoameriketako edo beste leku batzuetako telebista gehiago, *reality show* gehiago, kanpoko filme gehiago... Hemengo produkzioak seguraski arazo gehiago izango ditu, eta alderantziz kanpoko produkzioak erraztasun gehiago.

Optimistak izan gaitzen eta pentsa dezagun krisialdi ekonomikoak gauza on txiki batzuk ere ekar ditzakeela; hemengo produkzioa aurrera atera nahi baldin badu aldaketa batzuk beharko ditu: produktu onak diru gutxiarekin asmatzeko irudimen gehiago, kanporako salmenta begiratu, merkatuaren ikasketak lehenagotik egin, nortasun gehiagoko produktu berriak asmatu kanpoko ekoizpena kopia gabe...

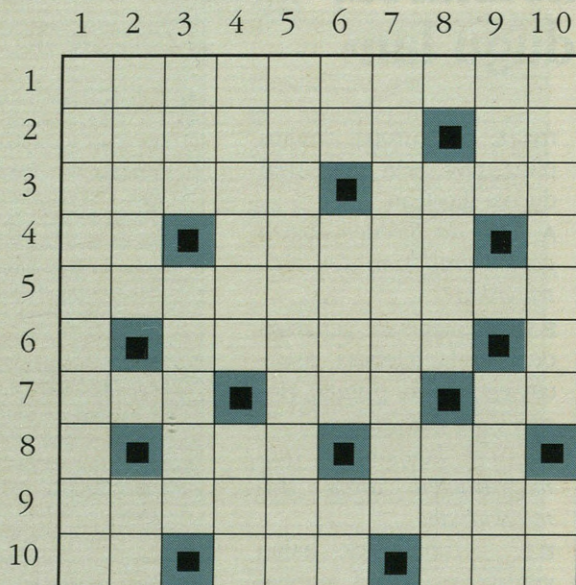
Landareak zaintzea da Belen Etxabek etxean gustura egiten duen lana.

AMAGOIA IBAN

FERNANDO VILLAR

Denborapasa

Gurutzegrama

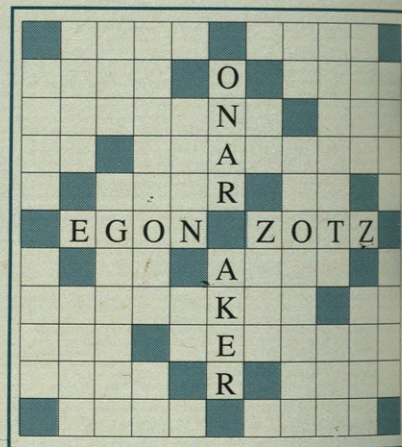

EZKER ESKUIN: 1.- Baliakizuna. 2.- Gaueko argiak. Lutezioaren sinbolo kimikoa. 3.- Gurpilik gabeko gurdia. More. 4.- Ez eme. Aurki. Potasioaren sinbolo kimikoa. 5.- Bizibidetzat kimika duen pertsona. 6.- Lehenengoa. Irabaziak. Bokala. 7.- Erdi, hitz elkarketan. Sartu aditzaren infinitiboa. Ergatiboaren marka. 8.- Röntgenen sinbolo kimikoa. Arrazoi. Joan den urtean. 9.- Atabal jolea. 10.- Errepikatuz, fruitu tropikala. Ikas eta Ari. Niri.

GOITIK BEHERA: 1.- Aurrerabidea. 2.- Basoko animalia. Kontsonantea. Har ezak! 3.- Bizkaian, gehiegi. Laburra. 4.- Ura 100° C-ra heldu. Bide. 5.- Pluralean, insektu mota. 6.- Baldintzetan. Alderantziz, lege. Musika nota. 7.- Ikuskizuna. 8.- Bostehun. Hau eta hori. Areagotzeko partikula. 9.- Hitz. Kontsonantea. Ez ahal. 10.- Eserlekuak. Interjekzioa.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Ahozkatu
Arabarra
Erronkak
Segapoto

7 letra

Agorril
Berritu
Emagina
Senarra

4 letra

Aizu
Aker
Alai
Apar
Arku
Bego
Bele
Bero
Beti
Egon
Hobi
Iaio

Igor
Iran
Onak
Onar
Riau
Sasi
Seme
Tika
Ulua
Zian
Zotz
Zuku

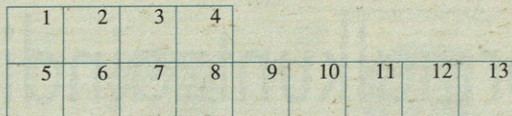
3 letra

Ala
Rik
Ron
Tir

2 letra

Ab
Al
Hi
Ns
Ob
Ot
Ou
Re

ERANTZUN

Egitura	▼	Etsaia	▼	Barnean	▼	Potasioa
Naroak		Azaldu		Asiako estatua		
▶		▼		▼		▼
				10		
Uretan higitu	▶					(Pl.) Eskua itxiak
Bi kontso-nante					5	
▼						▼
▶						
12		7			2	
... de Janeiro	▶			Sodioa	▶	
Tona				Gari sorta		
▶	▼	Bokal bikoitza	▶	▼	Boroa	▶
		Fruitu mota			Argoia	
6						
(Errep.) Gorotza	▶	▼	(Gip.) Zain	▶	▼	
500			Gizon izena			13
▼			▼		50	▶
					Kontso-nantea	
Karta jokoa	▶				▼	
Sufrea				9		3
▶	▼					Potasioa
						▶

Aurreko asteko soluzioak

[illegible]

Aker. Radar.

B	A	B	O	N	E	B	A
B	A	L	A	E	Z	I	R
E	G	U	T	E	I	A	L
G	O	A	G	O	R	T	A
I	O	S	I	N	X	Z	O
U	L	A	T	A	T	I	O
E	A	N	B	A	L	U	O
M	I	R	A	K	U	L	E
E	R	I	T	R	O	P	E
A	R	A	U	A	R	A	N
I	K	E	K	A	I		

Hontza

LIBURUDENDA

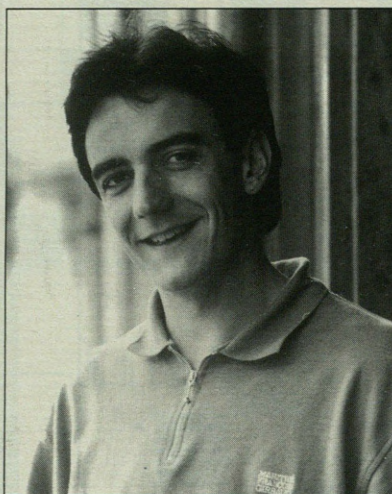
Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxes: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Arregi Normalkuntzaindira

URRIAREN azken asteburuan euskaldun berritsu horietako mordoska bat bildu zen —ginen— Arrasaten, herri desberdinetatik etorriak, zenbait elkarte eta erakunderen izenean, ikusi edota ikasi guran. Egia esatekotan, ez zen makala izan (belarriak handituta ateratzeko modukoa) eta izan zen eserleku erosoetan lokartu zenik ere (ni ia-ia-koen artean sartuko naiz). Tira, bi egunetan zehar sei-zazpi bat orduraz eguneko, bat bestearen atzean jaurtikitako ponentzia mardul eta mamitsuak irenstea ez da nolanahikoa (dena aitortu behar, gau-txori ibiliz gero gutxiago).

Baziren gauza berriak, oster, interesgarriak oso; zalantzak ere bai (elkarteen federazio edo elkargorik bai?). Eta baita proposamen serioirik ere. Euskal Herri mailan euskararen normalizazio bidean egin den proposamen serio eta zorrotzenetakoa akaso; baina sinplea ere bai, finean iritzi desberdineko euskaltzaleen arteko elkar errespetu eta onarpenean oinarritua dago eta. Sinplea baina, herri honetan behintzat, korapilatsua aldi berean.

LEHENBIZIZ bildu ziren herrietako euskara elkarteak, dauden gehienetako ordezkariak bildu ziren bertan eta hori berori, abiapuntu gisa, nahikoa eta sobera da jada. Baina bazen gehiago ere, garrantzitsuenetakoa bertako giro freskoa (gaztea) —borondatetsua baina sarritan inozente samarra ere bai—. Ohizko euskalgintzako gerlarien arteko aurpegi gutxi ikusi zen, zoritxarrez —jakintsuak baitira— edo zorionez —elkar

XABIER LETONA

ARGIAko kazetaria

borrokaz ere bapo baitakite—.

Jardunaldiak jardunaldi, badakit, baina berba egin beharra arnasten zen, ideia eta esperientzien trukatu beharra, galdetu beharra, eztabaidaren beharra. Jakina, ezin dira guztiak bi egunetan egin eta gutxiago lehenbiziko egunetan, baina atea irekita daude. Horretarako bildu dituzte antolatzaileek «Jazten» soziolinguistika aldizkarian ponentzia guztiak eta horretarako banatu. Zabal daitezela normalizaziorako haziak, batzuk behintzat, herri guztietan.

HERRIETAN bai baina nazio mailan, zer? Atera zen gaia, nola ez. Ezin herrietako idia naziokoaren aurretik joan, normalizazioaren uztarriak elkarrekin behar ditu. Eta azken idi hori atzean geratzen ari da, oso gainera. Idien pausoa parekatze-

ra dator, beraz, Fernando Muniozguren (Eibarko ...eta kitto!-koa) eta Iñaki Arrutik (Lasarteko Ttakunekoa) aurkeztutako proposamena: Normalkuntzaindia. Estetikoki zatar samarra bada ere —behin-behinekoa izango dela suposatzen dut—, sakoan ederra, mamiaz gera zaitez beraz.

Zer da baina Normalkuntzaindia? Funtsean Euskaltzaindia, guztien errespetu eta oniritiz, hizkuntzaren *corpus*-az arduratzen den moduan, hizkuntzaren *status*-az oniritzi eta errespetu berberarekin arduratuko den erakunde bat sortzea. Erakunde honen lana litzateke normalizazioaren lehentasunak, irizpideak, rolen banaketa... eta beharreko guztia zehaztea.

Bideak eta urrats zehatzak ere proposatzen dituzte erakundearen sorrerarako. «Inuzenteak, gizarajoak, ez al dute ikusten non bizi garen, ala?», esango du batek baino gehiagok. Ezinezkoa!, beste askok. Horrexegatik, diot nik, beharrezkoa. Ahalik eta azkarren gainera. Bai, badakit non bizi garen, ni Bilbon bizi naiz aspaldi eta Bilbon bizi izanda, areago gainera; gutxi garen lekuan batzen ez bagara, non bada? Eta argi, sartu buruan, batzeak ez du berdindu esan gura. Gaitza bai, ezinezkoa ez, izan ere zenbait herritan (ez Arrasaten bakarrik, argi gera bedi) antzeko oinarriekin funtzionatzen ari da eta. Noizko? Auskalo, denborak esango du, baina hasi. Ah!, azkenik, Arregiren dimisioa noizko? Dimisioa edo Normalkuntzaindira, horrek esan gure duen guztiarekin. Normalizazioak ez du beste alternatibarik.

Tere Beloki

Mikel Olazabal

Arantxa Irastorza

Ainhoa Etxebeste

Iñaki Olaziregi

Arantxa Arza

Lurdes Arrizabalaga

Iñaki Elortza

Bea Zabaleta

Gorka Etxebeste

Arritxu Iribar

Nikolas Aldai

M. Karmen Odriozola

Edurne Telletxea

Arantxa Iturbe

Jaime Otamendi

IZANARI IZENA

Gau ta egun lagun egiten
 uneoro informazioaren harian
 askoren ahalaginez, gero eta familia
 handiagoa osatzen dugu.
IZANARI IZENA ematen dioten
 profesionalak dira.

EUSKADI
 IRRATIA

ESAN ETA IZAN

 ARGIA

1994
egutegia

SALC

Liburude
kiosko, e
taberne
aurkituko
Aurten ez du
EGUNEAN esk
izang